

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση – Δημόσιο Μάνατζμεντ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**«Η Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την
Κατάρτιση. Η συμβολή της στην ελληνική πραγματικότητα»**

**«The Cohesion Policy of the European Union for Education and Training.
The contribution to the Greek Society»**

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή: Μαρίνα Συριοπούλου (Α.Μ.: ΔΜ 2232)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δρ. Σοφία Ασωνίτου

Αθήνα

Ιούλιος 2024

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Συριοπούλου Μαρίνα του Σταύρου, με αριθμό μητρώου: ΔΜ 2232 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημόσια Διοίκηση – Δημόσιο Μάνατζμεντ» του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι ..... και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

Μαρίνα Συριοπούλου

Συντομογραφίες

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΜΣ: Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού

ΕΓΤΑΑ: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΚ: Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΠΕΠ: Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων

ΕΤΘΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΜΟΠ: Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΤΠΕ: Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας τις σπουδές μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ» του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής με την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να αναφερθώ στα πρόσωπα που συνέβαλαν στην πραγματοποίησή της.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Διευθυντή του μεταπτυχιακού προγράμματος κ. Στράνη Δημήτριο που μου έδωσε τη δυνατότητα να συμμετάσχω στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους Καθηγητές του Προγράμματος, για τις πολύτιμες γνώσεις που μας μετέδωσαν κατά τη διάρκεια των διαλέξεων.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτρια, Δρ. Σοφία Ασωνίτου, για τις πολύτιμες συμβουλές, την καθοδήγηση και την υποστήριξή της κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Μεταδευτεροβάθμια-Επαγγελματική, Τριτοβάθμια, για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στην έρευνα με την διεξαγωγή των συνεντεύξεων, αφιερώνοντας πολύτιμο χρόνο.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγό μου και τον υιό μας για την υπομονή και την αμέριστη συμπαράστασή τους.

Περιεχόμενα

Περίληψη	8
Abstract	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Εισαγωγή	11
1.1 Γενικά.....	11
1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας	15
1.3.Μεθοδολογία και μέθοδοι συλλογής στοιχείων	15
1.4 Η Διάρθρωση της εργασίας	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Βιβλιογραφική Επισκόπηση	17
2.1 Εισαγωγή	17
2.2 Έρευνες σχετικές με την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ.....	17
2.3.Έρευνες σχετικές με την Πολιτική Συνοχής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Θεωρητικό Πλαίσιο	28
3.1 Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ	28
3.2 Η ιστορική εξέλιξη της πολιτικής συνοχής	32
3.3 Πολιτικές Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.....	36
3.4 Η εξέλιξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ΕΕ.....	36
3.4 Η Διακήρυξη της Μπολόνια	41
3.5 Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης.....	42
3.6 Η επαγγελματική εκπαίδευση και η κατάρτιση στην ΕΕ	44
3.7 Σχέδιο δράσης στην ψηφιακή εκπαίδευση και στην κατάρτιση 2021-2027.....	47
3.8 Οι Δεξιότητες και οι Ικανότητες που προωθεί η ΕΕ και η συμβολή τους στην εξέλιξη των ατόμων	50
3.9 Η ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης στην Εκπαίδευση και την Κατάρτιση και η Διερευνητική Μάθηση στις κατώτερες βαθμίδες της Εκπαίδευσης	52
3.10 Τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση κατά την περίοδο 2021-27	54
3.11 Ελληνική Νομοθεσία εναρμονισμένη με την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Μεθοδολογία και μέθοδος συλλογής στοιχείων.....	60
4.1 Μεθοδολογία Έρευνας.....	60
4.2 Επιλογή Ποιοτικής έρευνας με Διενέργεια Συνεντεύξεων	61

4.3 Μέθοδος συλλογής στοιχείων.....	64
4.4 Ερευνητικά Εργαλεία-Χρήση Συνέντευξης.....	65
4.5 Πληθυσμός και Δειγματοληψία.....	65
4.6 Σχεδιασμός και Δομή Ερωτημάτων των Ατομικών Συνεντεύξεων.....	66
4.7 Διεξαγωγή της έρευνας και Ηθική Δεοντολογία.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ανάλυση των δεδομένων.....	70
5.1 Γενικά – Δημογραφικά Ευρήματα της μελέτης.....	70
5.2 Αποτελέσματα της μελέτης.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Συμπεράσματα. Περιορισμοί. Μελλοντική έρευνα.....	103
6.1 Γενικά.....	103
6.2 Συμπεράσματα.....	104
6.3 Περιορισμοί έρευνας.....	107
6.4 Μελλοντική Έρευνα.....	107
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	109
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	115
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	120

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Χρηματοδοτικά Προγράμματα ΕΕ ανά Βαθμίδα Εκπαίδευσης για την περίοδο 2021-2027	55
Πίνακας 2. Δημογραφικά Ευρήματα της έρευνας	71
Πίνακας 3. Δεξιότητες που ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης	81
Πίνακας 4. Η Συμβολή των Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων στην βελτίωση της Εκπαίδευσης	102

Περίληψη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τις τελευταίες δεκαετίες καλείται να αντιμετωπίσει μια σειρά αλλαγών, προκλήσεων και διαφοροποιήσεων στον διαρκώς μεταβαλλόμενο σύγχρονο κόσμο με αντίκτυπο και σημαντικές συνέπειες για τα κράτη μέλη, τους ευρωπαίους πολίτες και γενικότερα για το ευρωπαϊκό όραμα. Η δημογραφική και κλιματική αλλαγή, οι αλληπάλληλες οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις, η διασφάλιση της ανάκαμψης από τις επιπτώσεις της πανδημίας, θεωρούνται ζητήματα που απαιτούν την ανάληψη σημαντικών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπισή τους. Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αλλιώς Πολιτική Συνοχής καλείται να διαχειριστεί τα ζητήματα αυτά με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, καθώς και την αρμονική συνύπαρξη των λαών της Ευρώπης. Καθίσταται πλέον ολοένα και περισσότερο επιτακτική η ανάγκη για την πρόσβαση όλων των Ευρωπαίων πολιτών σε σύγχρονα και καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η Εκπαίδευση και η Κατάρτιση συνδράμει στην ατομική ευημερία και αποτελεί το κλειδί για την ομαλή ένταξη των ατόμων στην απασχόληση και την αγορά εργασίας μέσα από αλλαγές στις δεξιότητες. Τα Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Συστήματα των χωρών μελών, η Επαγγελματική Εκπαίδευση, η Δια Βίου Μάθηση καλούνται να παρέχουν τις κατάλληλες δεξιότητες στους πολίτες για μια Ευρώπη με βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη προσανατολισμένη στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Ο σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι να διερευνήσει την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση μέσω της πολιτικής συνοχής και να εξετάσει την συμβολή της Πολιτικής Συνοχής στην Ελληνική Πραγματικότητα. Για τον σκοπό αυτό, στη συνέχεια πραγματοποιείται επισκόπηση της σχετικής με το θέμα, ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας και παρουσιάζονται τ' αποτελέσματα της διεξαχθείσας ποιοτικής έρευνας μέσω συνεντεύξεων. Η παρούσα εργασία είναι δομημένη σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται εισαγωγή στο θέμα, τίθεται ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα και προβάλλονται προηγούμενες σχετικές έρευνες. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο για την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, ενώ στο τέταρτο και πέμπτο κεφάλαιο περιγράφονται και αναλύονται η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της έρευνας. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο προβάλλονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

Λέξεις κλειδιά:

Ευρωπαϊκή Ένωση, Συνοχή, προγραμματική περίοδος, ψηφιακή μετάβαση, δια βίου μάθηση, πολιτική συνοχής, εκπαίδευση, κατάρτιση

Abstract

During recent decades, the European Union has been called to face numerous changes, challenges, and variations in the ever-changing world with significant consequences for the member states, European citizens, and general for European integration. Demographic and climate change, the successive economic and social crises, and ensuring the recovery from the effects of the pandemic, are considered issues that require significant initiatives to handle them. The Cohesion Policy is called upon to manage these issues to strengthen economic and social cohesion as the harmonious coexistence of the peoples of Europe. All European citizens to have the necessity to access to modern and innovative educational programs because they become more and more imperative. Education and Training contribute to individual well-being and are the key to the smooth integration of individuals into employment and the labor market through changes in skills. The European Educational Systems of the member countries, Vocational Training, and Lifelong Learning are called to provide the appropriate skills to citizens for a Europe with sustainable economic and social development geared towards the green and digital transition.

The purpose of this research work is to investigate the policy of the European Union for Education and Training through the cohesion policy and to examine the contribution of the Cohesion Policy to the Greek Society. For this purpose, an overview of Greek and foreign literature related to the topic is carried out and results of the conducted qualitative research through interviews are presented. This work is structured in six chapters. The first and second chapter present the introduction, the purpose and research questions and the previous relevant research. The third chapter shows the theoretical framework for the European Union's education and training policy, while the fourth and the fifth chapter describe and analyze the research methodology and results. Finally, the sixth chapter leads to the conclusions of the research.

Keywords:

European Union, Cohesion, programming period, digital transition, lifelong learning, cohesion policy, education policy, education, training

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Εισαγωγή

1.1 Γενικά

Στις 14 Δεκεμβρίου 1960 ο ΟΗΕ αποδέχτηκε με ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης τη Σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση, της UNESCO. Σύμφωνα με αυτή, όλοι δικαιούνται να έχουν πρόσβαση σε μια δωρεάν, υποχρεωτική βασική εκπαίδευση. Επιπλέον, θεωρείται σημαντικό καθολικό ανθρώπινο δικαίωμα, η συμμετοχή στην δευτεροβάθμια και στην επαγγελματική εκπαίδευση, όπως επίσης και η μετάβαση στην ανώτερη εκπαίδευση με πλήρη ισοτιμία, βασιζόμενη στις ικανότητες των συμμετεχόντων. Παράλληλα, αναγνωρίζεται στους γονείς και κηδεμόνες, το δικαίωμα να αποφασίζουν για τα παιδιά τους την παιδεία που επιθυμούν. Επιπρόσθετα, τα κράτη μέλη του ΟΗΕ στις 19 Δεκεμβρίου 1966, ψηφίζοντας το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τη σημασία της Εκπαίδευσης και το ρόλο που αυτή κατέχει στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου έτσι ώστε οι πολίτες να καθίστανται ικανοί να συμβάλλουν στην φιλία, στην αλληλεγγύη και στην συνεργασία μεταξύ των λαών. Επιπλέον, στις 21 Ιουλίου 1986 οι υπουργοί Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στη Σύνοδο των Βρυξελλών, επιβεβαίωσαν την πίστη τους στην εφαρμογή και τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεώρησαν απαραίτητη την στήριξή τους από όλα τα κράτη μέλη αλλά και από την παγκόσμια κοινότητα. Κρίθηκε απαράβατο καθήκον ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών ως μέσο για την συνεργασία και ευημερία των κρατών μελών (Ανθρώπινα Δικαιώματα ΟΗΕ και UNESCO Βασικές Συμβάσεις, 1987).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια, ψήφισε τον Χάρτη για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα αναγνωρίζοντας μέσα σε αυτά, την πρόσβαση των πολιτών στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Παράλληλα, αποτελεί δικαίωμα για τους γονείς, η παιδεία των παιδιών τους σύμφωνα με τις προσωπικές και οικογενειακές αντιλήψεις. Συγχρόνως, η μόρφωση των ατόμων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το δικαίωμά τους στην εργασία και την απασχόληση μέσα από την ελεύθερη επιλογή επαγγέλματος (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 364/01, 2000).

Η επένδυση στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση είναι το κλειδί για την ευημερία του ατόμου και ιδίως των νέων ανθρώπων. Δίνει τη δυνατότητα για μια ομαλή δίοδο

στην αγορά εργασίας και βοηθάει τους ενήλικες να αναβαθμίσουν τις υπάρχουσες δεξιότητές τους, να αποκτήσουν νέες στον συνεχώς μεταβαλλόμενο εργασιακό χώρο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικοδόμηση συστημάτων εκπαίδευσης-κατάρτισης για την ψηφιακή μετάβαση, καθορίζοντας κατάλληλους στόχους και παρέχοντας χρηματοδότηση στα κράτη μέλη. Η αναβαθμισμένη ποιοτικά εκπαίδευση, συνδράμει σημαντικά στην ενίσχυση της ισοτιμίας των πολιτών και στην εξασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης μεταξύ των λαών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM 248 final , 2017).

Για την επιτυχία του ευρωπαϊκού οράματος, η περιφερειακή πολιτική ή πολιτική συνοχής κρίνεται από τους πιο σημαντικούς στόχους στη διαμόρφωση πολιτικής εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά την εφαρμογή της πραγματοποιείται αναδιανομή των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και στα κράτη μέλη της (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016).

Η πολιτική συνοχής της ΕΕ στοχεύει στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής με τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της «αρμονικής ανάπτυξης» μεταξύ των χωρών και των περιφερειών της ΕΕ. Η πολιτική αντιπροσωπεύει το δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο του προϋπολογισμού της ΕΕ. Περίπου 350 δισεκατομμύρια ευρώ ήταν την περίοδο 2014-2020 (Bachtler and Mendez, 2020).

Έχοντας στο νου όλα τα προηγούμενα αλλά και την σύγχρονη πραγματικότητα, στις μέρες μας διαφαίνεται με αυξανόμενους ρυθμούς ότι οι δραστηριότητες σε τομείς όπως η πολιτική, η οικονομία αλλά και οι πολιτιστικές και κοινωνικές δράσεις μιας χώρας ξεπερνούν κατά πολύ τα σύνορά της αφού επηρεάζουν και τα υπόλοιπα κράτη μέλη ιδιαίτερα όταν αυτά συμμετέχουν σε διεθνείς οργανισμούς. Ένας τομέας όπου θεωρείται ότι προκαλεί έντονη αλληλεπίδραση και διεργασίες ανάμεσα στις χώρες είναι η παιδεία. Το εκπαιδευτικό σύστημα ενός κράτους κρίνεται εξαιρετικά σπουδαίος τομέας που συντελεί στην οικονομική πρόοδο και στην κοινωνική συνοχή. Επομένως, είναι φανερό ότι παρακολουθώντας τις εξελίξεις στην εκπαίδευση διεθνώς, είναι δυνατό να επεξεργαστούμε και να εμβαθύνουμε περισσότερο στα εκπαιδευτικά θέματα που παρουσιάζονται σε μια χώρα (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008).

Σύμφωνα με τους Βαγιανό, και συν. (2017) η παιδεία θεωρείται από τους σπουδαιότερες τομείς που επιδρούν στην οικονομική πρόοδο μιας χώρας. Ένας λαός με υψηλές μορφωτικές επιδόσεις επιτυγχάνει περισσότερα αποτελέσματα όσον αφορά την παραγωγικότητα και επιπλέον είναι πιο προσαρμοστικός στις καινοτομίες ,στους τεχνολογικούς νεωτερισμούς και στις αλλαγές που πραγματοποιούνται σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Αντίστοιχα, ένα από τα σπουδαιότερα μέσα για την διαμόρφωση και συγκέντρωση του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας εστιάζοντας παράλληλα σε προγράμματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Διαφαίνεται ότι τα κράτη που έχουν εναρμονιστεί με τις επιταγές που προτάσσει η επιστήμη, γίνονται διεθνώς ολοένα και περισσότερο πιο ανταγωνιστικά. Παράλληλα, είναι απαραίτητη η εφαρμογή ενός δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος όπου στις βαθμίδες του θα παρέχονται γνώσεις και δεξιότητες ποιοτικά υψηλές, με δυνατότητα επιλογών και παροχή ίσων ευκαιριών για όλα τα άτομα που το επιθυμούν (Σταϊκούρας, 2019).

Η βελτίωση και η πρόοδος του ανθρώπινου κεφαλαίου ενός κράτους αποτελεί βασική συνθήκη για την μακροπρόθεσμη εξέλιξή του. Αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την επιτυχία σε πεδία όπως η έρευνα, η τεχνολογία, η επιστήμη ,η υγεία. Ωστόσο, ο σπουδαιότερος παράγοντας προς την κατεύθυνση αυτή είναι η εκπαίδευση και συγκεκριμένα από τη στιγμή της γέννησης ενός ανθρώπου έως και την φοίτησή του στο πανεπιστήμιο (Πισσαρίδης, και συν., 2020)

Η δυνατότητα συμμετοχής σε ένα σύστημα παιδείας λειτουργικό θεωρείται αναγκαία συνθήκη για την επίτευξη της κοινωνικής κινητικότητας. Με αυτόν τον τρόπο οι νεότεροι πολίτες έχουν την ευκαιρία να εξελίσσουν τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους και να επιδιώκουν μέσω της παραγωγικότητας, μια επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα ανεξαρτήτως της κοινωνικής τους τάξης ή του εισοδήματος της οικογένειά τους, γεγονός που ευνοεί ιδιαίτερα την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη (Βαγιανός, και συν., 2017)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στις μέρες μας θεωρείται αξιοσημείωτος παράγοντας όπου συνδράμει στη διαμόρφωση πολιτικών για την παιδεία και επιπλέον, αλληλοεπιδρά ανάμεσα στις χώρες μέλη της καθώς και στην παγκόσμια κοινότητα (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008).

Ωστόσο, ένα επιπλέον εργαλείο στη διάθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διαμόρφωση ανάλογης πολιτικής, θεωρούνται τα αποτελέσματα του προγράμματος PISA του ΟΟΣΑ τα οποία συνεισφέρουν στον στρατηγικό σχεδιασμό συνεργασίας για την εκπαίδευση καθώς και για την κατάρτιση. Έχει αποδειχθεί ότι οι μαθητές που δεν επιτυγχάνουν το ελάχιστο επιθυμητό επίπεδο στις δοκιμασίες, αδυνατούν να εξασφαλίσουν την επιτυχημένη συνεισφορά τους και σε κοινωνικό επίπεδο (European Commission, COM, 2019).

Το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) στοχεύει στην αξιολόγηση των μαθητών ηλικίας 15 ετών, καθώς σε αυτή την ηλικία ολοκληρώνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση στα περισσότερα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα ανά τον κόσμο. Οι δοκιμασίες πραγματοποιούνται κάθε τρία χρόνια και δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα σε τομείς όπως η ανάγνωση-κατανόηση κειμένου, τα μαθηματικά και οι φυσικές επιστήμες. Με αυτόν τον τρόπο, ο ΟΟΣΑ δεν βασίζεται στα αποτελέσματα των χωρών αλλά αντλεί τα δικά του συμπεράσματα μέσα από τις δοκιμασίες του προγράμματος PISA όπου στηρίζεται σε ειδικούς εμπειρογνώμονες για την εποπτεία των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Το εν λόγω πρόγραμμα αποτέλεσε εξαιρετικό στοιχείο για την συμμετοχή του ΟΟΣΑ στην καθιέρωση πολιτικών για την εκπαίδευση (Carvalho L. M. and Costa E., 2015).

Ωστόσο, η συμμετοχή της Ελλάδας και των Ελλήνων μαθητών στους διαγωνισμούς του προγράμματος PISA κρίνεται απογοητευτική. Κατά το 2018, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι Έλληνες μαθητές στα τρία πεδία εξέτασης όπως μαθηματικά. Φυσικές επιστήμες και ανάγνωση-κατανόηση κειμένου ήταν στην κατάταξη πολύ χαμηλότερα σε σύγκριση με τον μέσο όρο από τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ, καθώς επιπλέον βρέθηκαν στις τελευταίες τέσσερις-πέντε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση την κατάταξη ανεξάρτητα από το μάθημα εξέτασης. Παράλληλα, τα ποσοστά της Ελλάδας σε χαμηλές επιδόσεις ήταν αρκετά υψηλά σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ τα ποσοστά των αξιολογούμενων με άριστα αποτελέσματα ήταν χαμηλότερα κατά πολύ, συγκριτικά με την μέση απόδοση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πισσαρίδης και συν., 2020).

1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση μέσω της πολιτικής συνοχής καθώς και η συμβολή της στην ελληνική πραγματικότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στην οικονομική και κοινωνική συνεργασία και ανάπτυξη μεταξύ των χωρών μελών της, επιδιώκοντας ταυτόχρονα την εξάλειψη των ανισοτήτων και τη σύνδεση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας διαμορφώνοντας με αυτό τον τρόπο το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό. Ωστόσο, επειδή η Ελλάδα κατέχει μια από τις χαμηλότερες θέσεις στην κατάταξη δοκιμασιών διεθνών οργανισμών, όπως σε αυτή του προγράμματος PISA, θα είχε εξαιρετική σημασία να εξετάσουμε με ποιο τρόπο μπορεί να συμβάλει η πολιτική συνοχής στην βελτίωση αυτής της θέσης για την Ελλάδα, ώστε να συνδράμει παράλληλα και στην πρόοδο ορισμένων οικονομικών δεικτών της χώρας, με απώτερο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξή της. Επομένως, διεξάγοντας την παρούσα έρευνα θα μπορούμε να αντλήσουμε χρήσιμα συμπεράσματα και πληροφορίες προς αυτή την κατεύθυνση.

Η εργασία θα ασχοληθεί με την εξέταση των παρακάτω ερευνητικών ερωτημάτων-πεδίων:

- Οι Δεξιότητες και οι Ικανότητες που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Πολιτική Συνοχής για την εκπαίδευση και την κατάρτιση και η συνεισφορά τους στην προσωπική εξέλιξη και στην απασχολησιμότητα των εκπαιδευόμενων ατόμων.
- Η ανάπτυξη και η προαγωγή της έρευνας και της επιστήμης στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση μέσω της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Η Διερευνητική μάθηση στις κατώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Η συμβολή και η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων και εργαλείων της πολιτικής συνοχής της ΕΕ στην βελτίωση και στην ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1.3.Μεθοδολογία και μέθοδοι συλλογής στοιχείων

Για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας θα ανατρέξουμε στις σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές. Η συγκέντρωση των στοιχείων θα

υλοποιηθεί μέσα από την διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας αφού πραγματοποιήσουμε συνεντεύξεις με εργαζόμενους εκπαιδευτικούς από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, οι οποίοι όμως θα έχουν ασχοληθεί επαγγελματικά με το αντικείμενο. Έχοντας αυτές τις δυνατότητες θα μπορέσουμε να καταγράψουμε τις προσωπικές τους εμπειρίες, από τον χώρο της εργασίας, αντλώντας έτσι χρήσιμα συμπεράσματα για την διαμόρφωση της κατάλληλης εκπαιδευτικής πολιτικής που να προάγει την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία των λαών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και την μεταξύ τους συνεργασία. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορέσουν να αξιοποιηθούν για την αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1.4 Η Διάρθρωση της εργασίας

Η παρούσα εργασία περιλαμβάνει έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια ώστε να έρθει ο αναγνώστης σε επαφή με το θέμα που διαπραγματεύεται η εν λόγω μελέτη. Ειδικότερα, γίνεται μνεία στον σκοπό της έρευνας, διατυπώνοντας παράλληλα το ερευνητικό πρόβλημα και τους επιμέρους στόχους-πεδία ενώ ταυτόχρονα περιγράφεται η μεθοδολογία και οι μέθοδοι συλλογής στοιχείων. Στο τέλος του κεφαλαίου, προς διευκόλυνση του αναγνώστη παρουσιάζεται η δομή της εργασίας. Ακολουθεί το δεύτερο κεφάλαιο όπου αναλύεται διεξοδικά η βιβλιογραφική επισκόπηση. Με άλλα λόγια, ανατρέχουμε στην βιβλιογραφία και παρακολουθούμε τις σχετικές μελέτες για το θέμα της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται ανάλυση του θεωρητικού υπόβαθρου, δηλ. των θεωριών εκείνων που υποστηρίζουν την Πολιτική Συνοχής. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται εκτενώς και με κάθε λεπτομέρεια η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, το είδος της προσέγγισης καθώς και η μέθοδος, ο τρόπος δηλ. με τον οποίο έγινε η συλλογή των στοιχείων της έρευνας. Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται τα δεδομένα της έρευνας και προσδιορίζονται τα αποτελέσματα, ενώ στο έκτο κεφάλαιο περιγράφονται τα συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας και προτείνονται σχετικά θέματα για μελλοντικές έρευνες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Βιβλιογραφική Επισκόπηση

2.1 Εισαγωγή

Κατά την βιβλιογραφική επισκόπηση παρουσιάζονται μια σειρά από έρευνες που έχουν ασχοληθεί με την σημασία της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ και κυρίως μελέτες που πραγματεύονται και περιγράφουν τη σπουδαιότητα της πολιτικής συνοχής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.

2.2 Έρευνες σχετικές με την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ

Η **Ciora (2015)** αναφέρει στη μελέτη της ότι η οικονομική και κοινωνική κρίση ανέδειξε νέες ευκαιρίες για την εφαρμογή των ευρωπαϊκών αρχών καλής διακυβέρνησης καθώς και για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Παρουσιάστηκαν τα ορόσημα στην εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης. Η μελέτη εστιάζει στον τρόπο που εφαρμόστηκαν οι αρχές καλής ευρωπαϊκής διακυβέρνησης κατά την περίοδο της Νέας Πολιτικής Συνοχής 2014-20 σε σχέση με τις δύο προγενέστερες ευρωπαϊκές πολιτικές, καθώς και στην καθυστέρηση της πρακτικής εφαρμογής της μεταρρύθμισης της Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο εφαρμογής της Πολιτικής Συνοχής είναι σημαντικό να παρέχονται από κάθε χώρα, νομικές εγκρίσεις για την πρόθεση εφαρμογής με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι **Fratesi and Wishlade (2017)** λαμβάνοντας υπόψη ότι η ικανότητα των διαρθρωτικών ταμείων να προωθήσουν την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη ήταν αμφιλεγόμενη για δεκαετίες καθώς και ότι η οικονομική θεωρία αλλά και οι εμπειρικές εφαρμογές δεν ταυτίζονται ως προς τον ρόλο τους στην ανάπτυξη, παρουσιάζουν με την μελέτη τους ποια πλαίσια και υπό ποιες συνθήκες η πολιτική συνοχής μπορεί να είναι αποτελεσματική καθώς πρόκειται για σημαντικό πυλώνα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και του ευρωπαϊκού οράματος. Οι παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματικότητα είναι συγκεκριμένοι και σχετίζονται με την ποιότητα των κυβερνήσεων, την απορροφητικότητα των περιοχών περιλαμβάνοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο καθώς και η παρουσία του εδαφικού κεφαλαίου στις περιφέρειες. Οι εν λόγω παράγοντες καθίστανται σημαντικοί για την χάραξη πολιτικής καθώς οι πληροφορίες που μας παρέχουν, δύνανται να συμβάλλουν στην οργάνωση ,στον σχεδιασμό και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής συνοχής καθώς στις

περιφέρειες της ΕΕ παρουσιάζονται αξιοσημείωτες διαφορές και σημαντική ετερογένεια σε χαρακτηριστικά όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, οι επενδύσεις στην εκπαίδευση, στην έρευνα και την ανάπτυξη. Τα διαρθρωτικά ταμεία αποτελούν σημαντικό μέρος του σχεδίου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η αξιολόγησή των επιπτώσεών τους έχει σημασία τόσο για τους αποδέκτες, τα κράτη μέλη όσο και για τους πληρωτές. Με δεδομένο ότι η πολιτική συνοχής αποτελεί το σημαντικότερο πρόγραμμα χρηματοδότησης της ΕΕ, οι **Cunico, Aivazidou, and Mollona (2020)** με την μελέτη τους διερευνούν εάν η απόδοση της πολιτικής συνοχής είναι ικανοποιητική καθώς επίσης διερευνάται και ο βαθμός, που η πολιτική παρουσιάζεται αποτελεσματικά στους πολίτες. Αρχικά ελέγχεται η κατανομή των κονδυλίων, η διαχείρισή τους σε επίπεδο τοπικής διαχειριστικής αρχής και ο αντίκτυπος στα έργα και την ποιότητα. Επιπλέον, επιβλέπονται οι διαδικασίες επικοινωνίας που στηρίζουν την ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τον ρόλο της ΕΕ στα χρηματοδοτούμενα έργα. Βασικός στόχος θεωρείται η τόνωση μιας συζήτησης εστιασμένης στην Πολιτική Συνοχής παρέχοντας γνώσεις για την χάραξη πολιτικής, για τον σχεδιασμό αποτελεσμάτων καθώς και για την βελτίωση των επιδόσεων. Η συγκεκριμένη μελέτη είχε ως στόχο την ενθάρρυνση των ερευνητών και των υπευθύνων για τον σχεδιασμό πολιτικής ώστε να υιοθετήσουν μια συστημική προσέγγιση στη μελέτη της Πολιτικής Συνοχής. Η απορρόφηση των κονδυλίων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον αριθμό των δικαιούχων και από την ευαισθητοποίησή τους για την Πολιτική Συνοχής. Η εν λόγω ευαισθητοποίηση βασίζεται στην επικοινωνιακή πολιτική αλλά και στην ποιότητα των έργων. Η θετική ανταπόκριση στις τοπικές ανάγκες θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την διαμόρφωση ισχυρής ταυτότητας της ΕΕ. Ακολουθώντας, οι **Bachtler and Gorzelak (2007)** με την έρευνά τους έχουν ως στόχο την επανεκτίμηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής συνοχής. Η συγκεκριμένη εργασία διερευνά τα στοιχεία για την αποδοτικότητα της πολιτικής συνοχής από το 1988 και συνεχίζει και στις επόμενες προγραμματικές περιόδους με σταθερό σκοπό την αποδοχή της σημασίας βασικών σημείων όπως τη σύγκλιση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, την αναγνώριση της συνεχούς συνεισφοράς της πολιτικής συνοχής στη σύγκλιση και την περιφερειακή αναδιάρθρωση σχετικά με το ΑΕΠ και την απασχόληση, την αποτελεσματική διαχείριση των κονδυλίων της πολιτικής συνοχής καθώς και την αξία των δαπανών της πολιτικής συνοχής. Επιπλέον, η έρευνα εξετάζει θέματα όπως ο προϋπολογισμός, η αναθεώρηση και ο τρόπος βελτίωσης της αποτελεσματικότητας

της πολιτικής συνοχής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κρίνεται απαραίτητο η συνοχή να θεωρείται ως αρμονία και συνεργασία χωρίς πιέσεις και δυσεπίλυτες συγκρούσεις. Είναι αναγκαίο να εστιάσει σε στοιχεία όπως η οικονομική συνοχή που φανερώνει τη δυνατότητα αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ οικονομικών παραγόντων, η κοινωνική συνοχή περιορίζοντας ή εξαλείφοντας διαφορές σε εκπαίδευση, εξέλιξη σταδιοδρομίας και υλική κατάσταση και η εδαφική συνοχή δίνοντας έμφαση σε στοιχεία όπως η εξάλειψη των φραγμών στις μεταφορές, η διασύνδεση των μεγάλων κόμβων της Ευρώπης και η ανάπτυξη επιχειρηματικών δικτύων. Η παρούσα μελέτη θεωρεί ότι θα πρέπει να επανεξεταστεί η δυνατότητα απομάκρυνσης από την εμμονή στον προϋπολογισμό αλλά να δοθεί η ευκαιρία για την πραγματοποίηση ενός εποικοδομητικού διαλόγου για την φιλοσοφία και τις θεμελιώδεις αρχές της πολιτικής συνοχής. Οι **Crescenzi and Giua (2019)** στην μελέτη τους διερευνούν σε ποιο βαθμό οι περιφέρειες στα διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης επωφελούνται από την Πολιτική Συνοχής, παρουσιάζοντας συγκρίσιμες εκτιμήσεις των περιφερειακών επιπτώσεων για κάθε κράτος μέλος. Η πολιτική συνοχής έχει θετικά αποτελέσματα σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά την περιφερειακή ανάπτυξη και απασχόληση. Ωστόσο, μεγάλο μέρος της θετικής εξέλιξης εντοπίζεται στη Γερμανία ενώ ο θετικός αντίκτυπος όσον αφορά την απασχόληση περιορίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αντίθετα, στη Νότια Ευρώπη, τα οφέλη από την Πολιτική Συνοχής εμφανίζονται μειωμένα. Στην Ιταλία, τα θετικά αποτελέσματα και τα κέρδη που αποκομίστηκαν σε προηγούμενες περιόδους, περιορίζονται σημαντικά κατά την περίοδο της χρηματοοικονομικής και κοινωνικής κρίσης, ενώ στην Ισπανία, οι θετικές επιπτώσεις της οικονομικής ανάπτυξης περιορίζονται κατά την περίοδο ανάκαμψης, απορροφώντας σχεδόν το 30% των συνολικών δαπανών της ΕΕ κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006. Ωστόσο, μέχρι την οικονομική κρίση, η Ισπανία δεν επωφελήθηκε σημαντικά από την Πολιτική Συνοχής όσον αφορά την ανάπτυξη και την απασχόληση, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίθετα, κατά την περίοδο 2010-14 όπου έλαβε χώρα η μεγάλη χρηματοοικονομική και κοινωνική κρίση, δείκτες όπως η οικονομική ανάπτυξη ήταν υψηλότεροι ενώ ο δείκτης της ανεργίας παρέμεινε ανεπηρέαστος. Μέσα από την εν λόγω έρευνα διαφαίνεται αφενός μεν, η θετική ανταπόκριση της Πολιτικής Συνοχής σε όλη την ΕΕ όσον αφορά την ανάπτυξη και την απασχόληση και αφετέρου, η ετερογένεια των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων που εμφανίζονται στις περιφέρειες μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι **Borz, Brandenburg and Mendez (2022)**

στην έρευνά τους εξετάζουν τον ρόλο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Πρόκειται για μια αντιπροσωπευτική έρευνα που διεξήχθη σε 17 περιφέρειες 12 κρατών μελών της ΕΕ και συνολικά σε 8.559 πολίτες. Μέσα από την μελέτη παρατηρείται ότι η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ συμβάλλει στην διαμόρφωση ευρωπαϊκής ταυτότητας. Και τούτο διότι οι πολίτες που θεωρούν ότι επωφελούνται οι ίδιοι αλλά και η περιοχή τους από την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής, είναι πιο πιθανό να διαμορφώσουν ευρωπαϊκή ταυτότητα. Παράλληλα, το ενδιαφέρον των ατόμων για το Ταμείο Συνοχής και την χρηματοδότηση της ΕΕ συνδέονται με την ευρωπαϊκή ταυτότητα, όπως επίσης και ο αυτοπροσδιορισμός των πολιτών ως Ευρωπαίοι. Αντίθετα, η Πολιτική Συνοχής δεν σχετίζεται με την συναισθηματική προσκόλληση στην Ευρώπη. Η εν λόγω έρευνα προσφέρει σημαντικές επιπτώσεις στην κατανόηση του σχηματισμού ευρωπαϊκής ταυτότητας και στην επικοινωνία των θετικών αποτελεσμάτων καθώς επίσης και στον ρόλο της ΕΕ στην περιφερειακή πολιτική. Οι **Royuela and Lopez-Bazo (2020)** με την μελέτη τους διερευνούν τα επιχειρήματα από την βιβλιογραφία για την κατανόηση του τρόπου διαμόρφωσης ευρωπαϊκής ταυτότητας. Παρουσιάζονται οι λόγοι της ταύτισης των πολιτών με την Ευρώπη, επισημαίνοντας τον ρόλο της εδαφικής διάστασης στην διαμόρφωση ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η έρευνα παρουσιάζει τα αποτελέσματα από 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαφαίνεται ότι η ΕΕ επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η σπουδαιότητα δεν έγκειται μόνο στο πως είναι η πολιτική συνοχής που εφαρμόζεται, αλλά και πως το γνωρίζουν οι πολίτες, καθώς και πως βιώνουν τα οφέλη να είναι κομμάτι του έργου της ΕΕ. Ο διάλογος θα μπορέσει να επιτρέψει στους πολίτες, την αξιολόγηση του έργου της ΕΕ. Επομένως, οι απόπειρες που είναι απαραίτητο να γίνουν στοχεύουν στην βελτίωση του τρόπου με τον οποίο οι πολίτες αντιλαμβάνονται την πολιτική συνοχής. Η Πολιτική Συνοχής θεωρείται αποτελεσματικός τρόπος αντιστάθμισης των αρνητικών αποδόσεων στα χαμηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης. Κρίνονται αναγκαίες οι δράσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της επικοινωνίας των πλεονεκτημάτων της Πολιτικής Συνοχής καθώς και στην διαμόρφωση ευρωπαϊκής ταυτότητας. Σημειώνεται ότι η ταύτιση των ατόμων με την Ευρώπη είναι δυνατόν να επηρεάζεται από πολιτικές και θεσμούς της ΕΕ με ξεκάθαρη απήχηση στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Η πολιτική συνοχής, ο σχεδιασμός, η διαχείριση και το ποσό που διατίθεται δύναται να επηρεάσει την ταύτιση των πολιτών με το έργο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, τα στοιχεία της μελέτης επιβεβαιώνουν ότι η επίγνωση και η αντίληψη της

Πολιτικής Συνοχής διαφοροποιείται με την ένταση της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ. Οι πολίτες στις φτωχότερες περιφέρειες συμπορεύονται λιγότερο με το ευρωπαϊκό σχέδιο.

2.3. Έρευνες σχετικές με την Πολιτική Συνοχής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση

Η **Guimaraes (2017)** με το άρθρο της για την εκπαίδευση ενηλίκων, μελετά αρχικά τους στόχους της δια βίου μάθησης που προτείνει η ΕΕ και στη συνέχεια αναλύει την πορτογαλική πολιτική για την εκπαίδευση ενηλίκων κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Επιπλέον, επισημαίνεται η επίδραση της ΕΕ στις συζητήσεις πολιτικής στην Πορτογαλία με έντονη προσήλωση στη χρησιμότητα της εκπαίδευσης ενηλίκων σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη και την διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων, ενώ οι ανθρωπιστικές έννοιες και στόχοι που σχετίζονται με την κριτική εκπαίδευση, μπορεί να βρεθούν σε μικρότερο βαθμό και έκταση. Μέσα από την εν λόγω μελέτη διαπιστώνεται ότι η εκπαίδευση ενηλίκων και η πολιτική κατάρτισης που αναπτύχθηκε από το 2000 και μετά υπογραμμίζει τη χρησιμότητα του τομέα ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η **Pagliarello (2020)** με την μελέτη της περιγράφει ότι η εκπαιδευτική πολιτική, παραδοσιακός πυλώνας οικοδόμησης κράτους, πλέον αμφισβητείται από την εμφάνιση μιας νέας διάστασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Στρατηγική της Λισαβώνας του 2000 αφενός επαναπροσδιόρισε την εκπαίδευση ως εργαλείο για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης στην οικονομία της γνώσης, αφετέρου διεύρυνε σημαντικά τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως θεμιτού παράγοντα που παρεμβαίνει στην εκπαίδευση. Η εν λόγω έρευνα επιχειρεί να ερμηνεύσει τις αλλαγές και τους μετασχηματισμούς στην ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική και να ερευνήσει τη στροφή στις θεσμικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από την Στρατηγική της Λισαβώνας του 2000. Η μελέτη παρουσιάζει με ιστορική αναδρομή, τις εξελίξεις των ικανοτήτων της ΕΕ στην εκπαίδευση. Παράλληλα ασκεί κριτική στις κύριες ερμηνείες των θεωριών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στη συνέχεια, προτείνεται μια προσέγγιση με επίκεντρο τις ιδέες που παρέχουν μια βαθύτερη κατανόηση της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής. Οι **Martinez-Izquierdo and**

Torres Sanchez (2022) περιγράφουν στη μελέτη τους την αναζήτηση λύσεων για τις εθνικές προκλήσεις διαμόρφωσης δεξιοτήτων, αναφέροντας ότι τα μοντέλα καλών πρακτικών των Κεντρικών και Βόρειων Ευρωπαίων στη διπλή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK) ξεπέρασαν τη φαντασία των χωρών της Νότιας Ευρώπης. Συγκεκριμένα, το παράδειγμα της Γερμανίας μονοπωλούσε το ενδιαφέρον στις συζητήσεις των υπευθύνων για τον σχεδιασμό πολιτικής. Η εν λόγω μελέτη παρουσιάζει διεξοδικά τη σημασία που είχε για την Ευρωπαϊκή Ένωση η προώθηση αυτού του μοντέλου ως παράδειγμα για την μεταρρύθμιση των κρατών μελών που αφορά την χάραξη πολιτικής. Η έρευνα είχε ως στόχο να ερμηνεύσει την πρόταση της ΕΕ, δίνοντας έμφαση στα στοιχεία που προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η κατάρτιση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει ως πυλώνα, ένα σύστημα κατάρτισης Ευρωπαϊκής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που στηρίζεται στη μάθηση βασισμένη στην εργασία που παίρνει τη μορφή μαθητείας. Κρίνεται ιδιαίτερα σπουδαία η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη διάδοση της διπλής ευρωπαϊκής επαγγελματικής κατάρτισης ως υπόδειγμα ορθής πρακτικής. Επιπλέον, οι ίδιοι συγγραφείς, **Martinez-Izquierdo and Torres Sanchez (2022)**, σε άλλη μελέτη τους που δημοσιεύτηκε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, αναλύουν εκτενέστερα τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο στάδιο της διακρατικής έλξης, προωθώντας το παράδειγμα διακυβέρνησης της ευρωπαϊκής επαγγελματικής εκπαίδευσης (EEK) που συστήνεται από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Με την εν λόγω έρευνα προάγεται η συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων στον σχεδιασμό, τη διαχείριση και τη χρηματοδότηση του συστήματος, ενισχύοντας τον κοινωνικό διάλογο και την αποδοχή στις αλλαγές στον εργασιακό τομέα. Σύμφωνα με τη μελέτη, η Ευρωπαϊκή Ένωση προάγει την εφαρμογή ενός υποδείγματος συνεταιριστικής διακυβέρνησης, προωθεί μοντέλα ευρωπαϊκής επαγγελματικής εκπαίδευσης όπως αυτά που περιλαμβάνονται στα διπλά συστήματα ευρωπαϊκής επαγγελματικής εκπαίδευσης ορισμένων χωρών μελών με συλλογικό τρόπο διακυβέρνησης και διαμόρφωσης δεξιοτήτων, όπως η Γερμανία, η Αυστρία και η Δανία. Η **Guerrero Puerta (2023)** στην έρευνά της αναλύει εννοιολογικά την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική και ειδικότερα το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Διερευνάται η έννοια της δια βίου μάθησης σε σχέση με τον σχεδιασμό εκπαιδευτικής πολιτικής. Επιπλέον, ελέγχεται η παρουσία διγλωσσίας στην εκπαιδευτική πολιτική όπου ενώ προωθείται η ένταξη και η ενσωμάτωση, την ίδια στιγμή αποκλείονται συγκεκριμένα άτομα ή κοινωνικές ομάδες. Παράλληλα, διερευνώνται εναλλακτικές προσεγγίσεις

για την αποφυγή και αντιμετώπιση του φαινομένου πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Με άλλα λόγια, αποκαλύπτεται ότι η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αποτελεί όχι απλά ένα εκπαιδευτικό πρόβλημα αλλά ένα σύνθετο κοινωνικό ζήτημα επηρεασμένο από οικονομικές, πολιτικές αλλαγές. Θεωρείται αναγκαία η εξέταση, η αλληλεπίδραση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών παραμέτρων που ασχολούνται με την ζωή των ατόμων. Η διερεύνηση της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής προσφέρει απαραίτητες γνώσεις για την δια βίου μάθηση, την απασχόληση και την κοινωνική δικαιοσύνη καθώς είναι σε θέση να συνεισφέρει στον περιορισμό των εμποδίων και της πολυπλοκότητας που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Επομένως, κρίνεται εξαιρετικά σπουδαία η διαμόρφωση πολιτικών δικαιότερων ώστε να προσφέρουν ευκαιρίες μάθησης σε όλα τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες, μέσω ενός ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος χωρίς αποκλεισμούς. Οι υπεύθυνοι για την οργάνωση και τον σχεδιασμό πολιτικής έχουν την δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον υποστήριξης για όλους τους μαθητές. Σύμφωνα με την έρευνα, με αυτόν τον τρόπο μπορεί να διαμορφωθεί μια γενιά μαθητών περισσότερο ενδυναμωμένη και με λαμπρότερο μέλλον για την παιδεία. Η **Szüle (2023)** με την έρευνά της αναδεικνύει τις επιπτώσεις της διαθεσιμότητας παιδικής φροντίδας στην απασχόληση ανδρών και γυναικών στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι περιφερειακές αυτές διαφορές μπορεί να είναι αξιοσημείωτες. Συνεπώς, εφαρμόζονται ξεχωριστά υποδείγματα οικονομικού και δημογραφικού ελέγχου για περιφέρειες παλαιών και νέων χωρών μελών και τ' αποτελέσματα συγκρίνονται ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο ανδρών και γυναικών. Μελετώντας τα ευρήματα της εν λόγω μελέτης διαφαίνεται ότι υπάρχει σημαντική διαφορά ανάμεσα στα παλαιά και νέα κράτη μέλη. Η διαθεσιμότητα της προσχολικής εκπαίδευσης αυξάνει εξαιρετικά την δυνατότητα απασχόλησης τόσο για γυναίκες όσο και για άνδρες εργαζόμενους με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης στα νέα κράτη μέλη, ενώ η επιρροή αυτή δεν είναι αξιοσημείωτη στα παλιά κράτη μέλη. Επιπλέον, για τους άνδρες εργαζόμενους με σχετικά χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η διαθεσιμότητα της προσχολικής εκπαίδευσης έχει σημαντική επίδραση στην απασχόληση τόσο για τα παλιά όσο και για τα νέα μέλη. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για τις γυναίκες εργαζόμενες με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, η στήριξη της οικογένειας, εκτός από την συμβολή της στην επίλυση του δημογραφικού ζητήματος, συνεισφέρει σε μέγιστο βαθμό στην βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών η οποία με τη σειρά της θα μπορούσε να συμβάλει μετά

από αρκετά χρόνια, στην βελτίωση της οικονομικής απόδοσης της χώρας. Οι **Lepori, et al. (2023)** κάνουν λόγο για το Ευρωπαϊκό Μητρώο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ETER) όπου είναι το σύνολο δεδομένων αναφοράς για τα ευρωπαϊκά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (AEI). Το εν λόγω Μητρώο παρέχει δεδομένα για 3.500 AEI σε 40 ευρωπαϊκές χώρες στα οποία περιλαμβάνονται περιγραφές, γεωγραφικές πληροφορίες, για έσοδα και δαπάνες, φοιτητές και αποφοίτους καθώς και για προσωπικό και ερευνητικές δραστηριότητες. Η έρευνα που πραγματοποίησαν τον Μάρτιο του 2023 περιλαμβάνει στοιχεία για τα έτη 2011-2020. Το Ευρωπαϊκό Μητρώο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης συμμορφώνεται με τα πρότυπα του ΟΟΣΑ, της UNESCO και της EUROSTAT για τις εκπαιδευτικές στατιστικές. Τα περισσότερα δεδομένα συλλέγονται από εθνικές στατιστικές αρχές ή υπουργεία των κρατών που συμμετέχουν στην έρευνα και υπόκεινται σε ελέγχους και διαδικασίες εναρμόνισης. Η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Μητρώου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχει χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αποτελεί μέρος των προσπαθειών για την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου του Τομέα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επιπλέον, συνδέεται στενά με την δημιουργία μιας ευρύτερης υποδομής δεδομένων στον τομέα των μελετών της επιστήμης και της καινοτομίας. Τα δεδομένα του Ευρωπαϊκού Μητρώου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό στην επιστημονική βιβλιογραφία για την πολιτική στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και Επιστήμη καθώς και για εκθέσεις και αναλύσεις πολιτικής. Οι **Rodriguez-Fernandez and Themelis (2021)** έλαβαν υπόψη ότι το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα θεωρείται αυτή τη στιγμή ο κύριος μηχανισμός για την καταπολέμηση της φτώχειας και την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης ανάμεσα σε μια σειρά κοινωνικών πολιτικών στην ΕΕ. Όσον αφορά το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, η εκπαίδευση και η κατάρτιση έχουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Η έρευνα που πραγματοποίησαν, στο πρώτο μέρος αναλύει τα χαρακτηριστικά και τους περιορισμούς του συστήματος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Στο δεύτερο μέρος, διαπραγματεύεται ένα διαφορετικό μοντέλο στήριξης του εισοδήματος που στοχεύει στην επίτευξη μιας δικαιότερης και πιο συνεκτικής κοινωνίας, του Καθολικού Βασικού εισοδήματος. Επιπλέον, επισημαίνονται οι δυνατότητες των προγραμμάτων Καθολικού Βασικού Εισοδήματος για τον επαναπροσδιορισμό της εκπαίδευσης με έμφαση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Το **Cedefop (2021)**, το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής

Κατάρτισης, σε έρευνα που πραγματοποίησε αντλώντας στοιχεία από το 2016, ενίσχυσε το γεγονός ότι η μάθηση με βάση την εργασία έχει αναδειχθεί σε σημαντικό θέμα τα τελευταία χρόνια στις πολιτικές συζητήσεις στην ΕΕ. Οι προσπάθειες για την ενίσχυση της μάθησης με βάση την εργασία, κυρίως όσον αφορά την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK) είναι όλο και συχνότερα κοινές σ' όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εν λόγω μελέτη αναλύει την ενότητα του εργατικού δυναμικού της ΕΕ κατά το έτος 2016, όπου ασχολείται με το θέμα των νέων στην αγορά εργασίας. Η έρευνα επικεντρώνεται στο θέμα της μάθησης με βάση την εργασία όσον αφορά την επίσημη αρχική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Στοχεύει στην παροχή ενημερωμένων στατιστικών στοιχείων σε επίπεδο ΕΕ που συναντούν βασικές πτυχές όπως: Πόσοι νέοι πτυχιούχοι έλαβαν μάθηση με βάση την εργασία ως μέρος της ανώτατης εκπαίδευσής τους, ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Εκπαίδευση και Κατάρτιση καθώς και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Ποιοι είναι και πόσο καλά αποδίδουν στην αγορά εργασίας σε σχέση με τους ομολόγους τους που δεν έχουν βιώσει την μάθηση με βάση την εργασία. Τα στοιχεία της έρευνας αποδεικνύουν ότι υπάρχει αξιοσημείωτη ποικιλία στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά την επικράτηση της μάθησης με βάση την εργασία, την ταυτότητα των αποφοίτων και τα αποτελέσματα της μάθησης στην αγορά εργασίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η μάθηση με βάση την εργασία είναι πιο κοινή απ' ό,τι αναμενόταν για την επίσημη εκπαίδευση. Παράλληλα, στην Ευρώπη των 27, σχεδόν τα δύο τρίτα των νέων πτυχιούχων με μεσαίου επιπέδου επαγγελματικές δεξιότητες, το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο βίωσε την μάθηση με βάση την εργασία ως μέρος αυτών των σπουδών. Επιπλέον, σχεδόν οι μισοί απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης απέκτησαν μάθηση με βάση την εργασία ως μέρος των σπουδών τους. Ο **Yildiz (2022)** αναγνώρισε ότι στις μέρες μας με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, η ψηφιοποίηση θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι στη ζωή μας. Οι ραγδαίες εξελίξεις και οι αλλαγές στην τεχνολογία έχουν οδηγήσει σε υποχρεωτικές διαδικασίες ψηφιοποίησης σε όλους τους τομείς. Ειδικότερα, κατά την περίοδο της πανδημίας, ο τομέας της Εκπαίδευσης επηρεάστηκε ιδιαίτερα. Στο πλαίσιο αυτό θεωρήθηκε αναγκαία η λήψη μέτρων όπως το σχέδιο για την έκτακτη και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Από τους άμεσα ενδιαφερόμενους στον τομέα της Παιδείας θεωρούνται οι δάσκαλοι. Για τον σκοπό αυτό, η έρευνα έθεσε ως στόχο να διαπιστώσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την μετάβαση στον ψηφιακό μετασχηματισμό στην εκπαίδευση κατά την περίοδο της πανδημίας. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα

με ημιδομημένη συνέντευξη. Οι δάσκαλοι επισήμαναν ότι θεωρούν τον ψηφιακό μετασχηματισμό στην εκπαίδευση αναγκαίο. Ωστόσο, οι ίδιοι χρειάζονται περισσότερη κατάρτιση για να ακολουθήσουν αυτόν τον μετασχηματισμό. Στην εν λόγω μελέτη έλαβαν μέρος 15 εκπαιδευτικοί που παρείχαν υπηρεσίες εκπαίδευσης και κατάρτισης με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε επαρχία της Τουρκίας κατά την περίοδο της πανδημίας. Σύμφωνα με την έρευνα, τα σημαντικότερα προβλήματα που καταγράφηκαν αφορούσαν ζητήματα υποδομής του διαδικτύου κατά την χρήση του καθώς και ελλείψεις υποδομής στην πλατφόρμα μάθησης. Οι **Sanchez and Gutierrez-Esteban (2023)** με την μελέτη τους ενδιαφέρονταν για τον κοινό εντοπισμό διαφορετικών εμποδίων και διευκολύνσεων για την εκπαιδευτική καινοτομία. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ισπανία ανάμεσα στα έτη 2018 και 2021 και είχε ως στόχο την αποτύπωση των εμποδίων και των διευκολύνσεων που είναι απαραίτητοι για την είσοδο της καινοτομίας στην εκπαίδευση. Κατά την διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος με ημιδομημένες συνεντεύξεις. Σύμφωνα με την μελέτη εντοπίστηκαν 11 εμπόδια και 8 διευκολυντές. Η υποστήριξη της διοίκησης ομάδων είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της εκπαιδευτικής καινοτομίας ενώ η εκπαιδευτική διοίκηση θεωρείται ως ένα από τα πιο αξιοσημείωτα εμπόδια για την εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτόμων πρακτικών στην εκπαίδευση. Επιπλέον, για την επίτευξη της καινοτομίας στην εκπαίδευση είναι απαραίτητη η αρχική και συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Ο **Camanho, et al. (2023)** έχοντας υπόψη ότι το Στρατηγικό Πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στην Εκπαίδευση και την Κατάρτιση είχε ως στόχο να προωθήσει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, με την μελέτη τους αξιολογούν την εξέλιξη των επιδόσεων των ευρωπαϊκών χωρών ως προς τους κοινούς στόχους για τον τομέα της Εκπαίδευσης. Η έρευνα έλαβε χώρα κατά την περίοδο 2009-2018 και τ' αποτελέσματά της αναλύονται λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους και τις εθνικές πολιτικές που υιοθετήθηκαν. Σύμφωνα με αυτά, διαφαίνεται μια τάση βελτίωσης της απόδοσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη μέλη κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, ορισμένες χώρες εξακολουθούν να υστερούν σημαντικά. Οι **Fusaro and Scandurra (2023)** με την μελέτη τους σχετικά με την επίδραση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) στην εκπαίδευση και την απασχόληση των νέων, επιχειρούν να διερευνήσουν την αποτελεσματικότητα της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως κύρια ευρωπαϊκή επενδυτική πολιτική και συγκεκριμένα την

επίδοση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) στην εκπαίδευση των νέων και τις προοπτικές απασχόλησής τους κατά την περίοδο 2007-2018.Τ'αποτελέσματα της έρευνας, όσον αφορά την εκπαίδευση, έχουν διττό χαρακτήρα. Αφενός, διαπιστώνεται μια θετική επίδραση του ΕΚΤ όσον αφορά τα άτομα με κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθώς και σε όσα έχουν φοιτήσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αφετέρου, παρατηρείται αρνητική επίδραση του ΕΚΤ σε άτομα που έχουν ολοκληρώσει την φοίτησή τους στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για τον τομέα της απασχόλησης, παρατηρείται μια θετική ανταπόκριση για τους νέους όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, διαφαίνεται ότι η εκπαίδευση των εργαζομένων ενδεχομένως να μην είναι αποτελεσματική εάν υπάρχει έλλειψη γενικής εκπαίδευσης που εμποδίζει την απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων και την αξιοποίησή τους. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι η ανταπόκριση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στην εκπαίδευση και την απασχόληση, διαφέρει ανάλογα με την περιφερειακή εξειδίκευση σε τομείς υψηλής ειδίκευσης, παράγοντας που θεωρείται σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνος για την οικονομική ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Θεωρητικό Πλαίσιο

3.1 Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ

Η περιφερειακή πολιτική ή πολιτική συνοχής είναι από τους πιο βασικούς στόχους της πολιτικής της ΕΕ μέσω της οποίας γίνεται η αναδιανομή των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και στις χώρες μέλη της. Από την ίδρυση της ΕΟΚ, με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, καθιερώθηκε μια περιφερειακή πολιτική με στόχο την αύξηση της ευημερίας και της κοινωνικής ισότητας και γενικότερα, τη βελτίωση της ζωής όλων των πολιτών εντός των συνόρων της (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016).

Ο Μητσός (2020) αναφέρει ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένος ορισμός της συνοχής στα έγγραφα της ΕΕ. Ο όρος της συνοχής συνδέεται με το αίτημα της Συνθήκης της Ρώμης το 1957 για την αρμονική ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού χώρου. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992 όρισε την οικονομική και κοινωνική συνοχή ως έναν από τους «πυλώνες» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Συνθήκη της Λισαβόνας εισάγει τη διάσταση της εδαφικής συνοχής (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016).

Η πολιτική συνοχής της ΕΕ στοχεύει στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής με τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της «αρμονικής ανάπτυξης» μεταξύ των χωρών και των περιφερειών της ΕΕ. Η πολιτική αντιπροσωπεύει το δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο του προϋπολογισμού της ΕΕ περίπου 350 δισεκατομμύρια ευρώ ήταν την περίοδο 2014-2020 (Bachtler and Mendez, 2020).

Η χρήση των όρων «πολιτική συνοχής» και «περιφερειακή πολιτική» πραγματοποιήθηκε σε διαφορετικά χρονικά στάδια της ενωσιακής δραστηριότητας. Για την «περιφερειακή πολιτική» άρχισε να γίνεται λόγος ήδη από το 1957 όπου καταρτίστηκαν οι πρώτες συνθήκες που αφορούσαν τις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες και ξεκίνησε να χαράζεται και να εφαρμόζεται από το 1975 με την θεσμοθέτηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Ο όρος «πολιτική συνοχής» θεωρείται μεταγενέστερος καθώς χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά την εφαρμογή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) το 1987 και το 1988 όπου

εφαρμόστηκε επίσης για πρώτη φορά ,το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α΄ ΚΠΣ).Οι δύο έννοιες δεν είναι ταυτόσημες. Με τον όρο «συνοχή» αναφερόμαστε στις πολιτικές που επιδιώκουν το περιορισμό και την εξάλειψη των κοινωνικοοικονομικών διαφορών μεταξύ των περιφερειών της Ένωσης και θεωρείται ως η βασική επιδίωξη. Αντίθετα, η «περιφερειακή πολιτική» αποτελεί το χρηματοδοτικό εργαλείο και μέσο για την πραγματοποίηση της συνοχής (Μπαμπαλιούτας και Μητσόπουλος, 2014)

Σύμφωνα με τον Nugent (2012) οι διαφορετικές στρατηγικές και πολιτικές που χαράζει και εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνονται στον όρο «πολιτική συνοχής». Οι τακτικές αυτές έχουν ως στόχο την μείωση των αρνητικών αποτελεσμάτων για τα αδύναμα κράτη μέλη που προκαλεί η δραστηριότητα εντός της Ένωσης και επομένως την ισομερή κατανομή των χρηματοδοτικών εργαλείων και της οικονομικής εξέλιξης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Αγοράς. Καίρια επιδίωξη της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής θεωρείται η άμβλυνση των ανισοτήτων στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 αντανακλάται έντονο ενδιαφέρον για την πολιτική συνοχής. Η περιφερειακή πολιτική θεωρείται βασική για την απονομή ισότητας και ισονομίας στην κοινωνία της Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό αφενός προσδίδεται η ελπίδα ότι οι πιο αδύναμες περιφέρειες μπορούν να βελτιθούν μέσω των κατάλληλων επενδυτικών ταμείων και αφετέρου γίνεται ευδιάκριτος ο λόγος για τον οποίο πραγματοποιούνται έντονες και συνεχείς διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ένωσης και των χωρών μελών για την εξασφάλιση του καλύτερου χρηματοδοτικού μέσου.

Η πολιτική συνοχής ή η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική, και η ίδια η Ένωση έχουν υποστεί πολλές αλλαγές, η οποία συνεχίζεται ακόμη, με σημαντικές επιπτώσεις εντός και εκτός της ευρωπαϊκής επικράτειας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου των ανισοτήτων των περιοχών και της ανάγκης να γίνονται συγκρίσεις για στατιστικούς σκοπούς, έχουν οριστεί περιοχές που ονομάζονται NUTS, χωρισμένες σε τρία επίπεδα με δημογραφικό κριτήριο NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3 (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016).

Η υλοποίηση της πολιτικής συνοχής γίνεται μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία είναι:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- Ταμείο Συνοχής
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Μέσω του ΕΤΠΑ προωθείται η ανάπτυξη των περιφερειών της ΕΕ και η ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία. Αποτελεί το πιο βασικό χρηματοδοτικό μέσο της πολιτικής συνοχής. Το ΕΚΤ υποστηρίζει το ανθρώπινο δυναμικό της ΕΕ και την απασχόληση. Το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτεί έργα στον τομέα των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης υποστηρίζει την αγροτική ανάπτυξη. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας υποστηρίζει τους αλιείς στην υιοθέτηση πρακτικών για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ευρωπαϊκών ακτών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023).

Εκτενέστερα, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) δραστηριοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1975 και δεκατρία χρόνια αργότερα, το 1988, άρχισε την δραστηριότητά του ως το κυρίαρχο εργαλείο χρηματοδότησης κατά την διάρκεια των περιόδων εφαρμογής των ενωσιακών προγραμμάτων σύγκλισης. Υποστηρίζει μια βιώσιμη ανάπτυξη ενισχύοντας πολιτικές κοινωνικής δράσης που αφορούν τομείς όπως η παιδεία και η υγεία. Συγχρόνως, στηρίζει υποδομές σε μεταφορές, επικοινωνία, περιβάλλον, κλιματική αλλαγή, ενεργειακή δράση κ.α. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ενισχύει τομείς όπως το ανθρώπινο δυναμικό ικανοποιώντας τις δυνατότητες μέσω της παιδείας και της εργασίας. Επιπλέον, υποστηρίζονται δράσεις ώστε το εργατικό δυναμικό να απασχολείται σε πλήρες ωράριο, σε ποιοτικές συνθήκες. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η περαιτέρω οικονομική εξέλιξη των αδύναμων περιφερειών της Ένωσης, ο περιορισμός της φτώχειας και ενισχύεται η ένταξη στην απασχόληση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων. Ειδικότερα, κατά το διάστημα 2014-20 βασικός σκοπός της πολιτικής συνοχής αποτέλεσε παράλληλα η ενίσχυση της διαρκούς και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης καθώς και η βελτίωση της απόδοσης της δημόσιας διοίκησης προς όφελος του ευρωπαϊού πολίτη. Το ταμείο Συνοχής ιδρύθηκε για να υποστηρίξει τις ασθενέστερες οικονομικά χώρες όπως την Ελλάδα, την Ισπανία, την Πορτογαλία και

την Ιρλανδία και να τις προετοιμάσει για την οικονομική και νομισματική ένωση. Ταυτόχρονα, προώθησε προγράμματα για την βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος, την περαιτέρω ανάπτυξη που αφορά τις μεταφορές και τα δίκτυα. Ακολούθως, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) στηρίζει την αγροτική εξέλιξη. Οι δράσεις για το χρονικό διάστημα 2014-20 προσβλέπουν στην ενίσχυση της γεωργίας, την ορθή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) στοχεύει στην οικονομική υποστήριξη της ευρωπαϊκής πολιτικής για την αλιεία, την παραγωγή, τον στόλο και προσβλέπει γενικότερα στην βιώσιμη ανάπτυξη του εν λόγω τομέα. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι πέρα από τα πέντε διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία για την πολιτική συνοχής, ο συγκεκριμένος στόχος ενισχύεται και από το Ταμείο Αλληλεγγύης που αποτελεί μέσο χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των συνεπειών από τις καταστροφές του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, κρίνεται σπουδαίος και ο Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ). Ασχολείται με την στήριξη και την προετοιμασία των χωρών για την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα δύο τελευταία χρηματοδοτικά μέσα, μολονότι δεν συμμετέχουν στην προώθηση της πολιτικής συνοχής, εντούτοις συνεισφέρουν σε δράσεις για την ανάπτυξη των περιφερειών, το ανθρώπινο δυναμικό και την γεωργία (Μπαμπαλιούτας και Μητσόπουλος, 2014).

Κυρίαρχα σημεία στα οποία βασίζεται η εφαρμογή της πολιτικής συνοχής θεωρούνται οι αρχές της προσθετικότητας και της συγχρηματοδότησης. Όσον αφορά την προσθετικότητα, οι πόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης κρίνεται σκόπιμο, κυρίως να προστίθενται στους πόρους των κρατών μελών και όχι να τους αντικαθιστούν. Με την συγχρηματοδότηση, τα έργα και οι πολιτικές λαμβάνουν χρηματοδότηση συγχρόνως από την Ένωση και τις χώρες μέλη. Κατά την περίοδο 2000-06, τα εξέχοντα εργαλεία της πολιτικής συνοχής ήταν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) που αποτελούσε το 49% των πόρων και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) που αφορούσε το 30% των πόρων. Κατά το χρονικό διάστημα 2007-13, η χρηματοδότηση της γεωργίας και της αλιείας διοχετεύτηκε σε άλλες χρηματοδοτικές πηγές και επομένως τα Διαρθρωτικά Ταμεία και μέσα στήριξης της Πολιτικής Συνοχής περιορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και στο Ταμείο Συνοχής. Ο περιορισμός των Διαρθρωτικών Ταμείων από την Ευρωπαϊκή

Ένωση επεδίωκε στην εφαρμογή πιο διαφανούς πολιτικής συνοχής και στοχευμένης σε ζητήματα όπως η οικονομία και η κοινωνία για τη γνώση, η δημοσιονομική πολιτική, οι καινοτόμες προσεγγίσεις, η προσβασιμότητα, το περιβάλλον, η απασχόληση. Η αντιμετώπιση όλων αυτών των θεμάτων κρίνεται ιδιαίτερα απαραίτητη κατά την περίοδο 2004-07, χρονικό διάστημα κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε η μεγαλύτερη διεύρυνση στην έως τώρα ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η επίλυση των ζητημάτων κρίνεται ακόμα περισσότερο αναγκαία εάν λάβουμε υπόψη ότι 170 εκατομμύρια ευρωπαίοι πολίτες -ο ένας στους τρεις- ζουν σε κατάσταση φτώχειας και επιπλέον εάν αναλογιστούμε ότι υπάρχουν έντονες ανισότητες ανάμεσα στις περιφέρειες της Ένωσης. Ωστόσο, η πολιτική συνοχής επιδιώκει την εξάλειψη των ανισοτήτων αυτών μέσα από τα χρηματοδοτικά προγράμματα και εργαλεία σύγκλισης για την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη (Nugent, 2012).

3.2 Η ιστορική εξέλιξη της πολιτικής συνοχής

Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμορφώνεται κατόπιν διαπραγματεύσεων ανάμεσα στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες χρηματοδότησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, έως τώρα είχαμε ως μέρος της πολιτικής συνοχής τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) καθώς και πέντε χρονικά διαστήματα προγραμμάτων σύγκλισης. Τα Μεσογειακά ολοκληρωμένα προγράμματα (ΜΟΠ) διοχετεύθηκαν από το 1985 έως και το 1993. Αφορμή στάθηκε το 1985 η είσοδος στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) των χωρών της Ιβηρικής Χερσονήσου, της Ισπανίας και Πορτογαλίας. Τα πρώτα ΜΟΠ εκταμιεύτηκαν προς τις χώρες του μεσογειακού Νότου όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Γαλλία μετά από συμφωνία ώστε ν' αποδεχτούν την είσοδο των χωρών αυτών ως μέλη της τότε ΕΟΚ. Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) αποτέλεσαν θεμέλιο για την προγραμματισμένη εισδοχή των κονδυλίων για συγκεκριμένο σκοπό. Τα χρήματα που διοχετεύτηκαν, είχαν ως αφετηρία το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Στη συνέχεια ακολούθησε το Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α'ΚΠΣ) που έλαβε χώρα από το 1988 έως το 1992. Κατά την περίοδο αυτή, όπου προηγήθηκε η διεύρυνση των χωρών της Μεσογείου, επισημάνθηκε ιδιαίτερα η

ανάγκη επέμβασης των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων με σκοπό την κάλυψη των ανισοτήτων ανάμεσα στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Τελικώς, το 1988 αποφασίστηκε η αύξηση των δαπανών για την περιφερειακή πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο τέλος του 1992, το Συμβούλιο των Υπουργών προχώρησε σε νέο πρόγραμμα σύγκλισης, το Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Β΄ΚΠΣ) που αφορούσε το χρονικό διάστημα 1993-1999. Μετά από την Συνθήκη του Μάαστριχτ και την σύνταξη προγράμματος που προέβλεπε και προετοίμαζε την είσοδο των κρατών μελών στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), η ανάγκη για την σύγκλιση των ασθενέστερων ευρωπαϊκών περιφερειών οδήγησε στην ίδρυση ενός νέου επενδυτικού ταμείου, του Ταμείου Συνοχής. Επιπλέον, το ποσό των πόρων που διατέθηκε τη συγκεκριμένη περίοδο προς τα χρηματοδοτικά ταμεία για τη Συνοχή ορίστηκε το 1999 στα 30 δις ECU, σημειώνοντας αύξηση. Η επόμενη προγραμματική περίοδος αφορά το διάστημα 2000-2006 όπου ψηφίστηκε το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Γ΄ΚΠΣ). Με αφορμή την επικείμενη εκτεταμένη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ο υψηλός δείκτης της ανεργίας για τα κράτη που είναι ήδη μέλη, οδήγησε, μετά από μια μακρά περίοδο διαπραγματεύσεων, στην απόφαση για τους χρηματοδοτικούς πόρους σύγκλισης να ανέρχονται στα 195 δις ευρώ όσον αφορά τα επενδυτικά ταμεία. Επιπλέον, 18 δις διατέθηκαν από το Ταμείο Συνοχής καθώς επίσης αποφασίστηκε δαπάνη ύψους 45 δις ευρώ που αφορούσε τις διαδικασίες για την τότε προσεχή ένταξη των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Το χρονικό διάστημα 2007-2013 χαρακτηρίστηκε από την πραγματοποίηση της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κράτη της Ανατολικής Ευρώπης όπου πλέον τα μέλη των χωρών μελών ανήλθαν στα 27. Το γεγονός αυτό καθώς και η Συνθήκη της Λισαβώνας που ήδη εφαρμοζόταν, έδωσαν την ώθηση για τον επαναπροσδιορισμό της Πολιτικής Συνοχής. Συγκεκριμένα, δόθηκε έμφαση στην ανταγωνιστικότητα και στην απασχόληση. Παράλληλα, καθιερώθηκαν οι στρατηγικοί στόχοι πάνω στους οποίους βασίστηκαν τα Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια Αναφοράς (ΕΣΠΑ) των χωρών μελών. Κατά το χρονικό διάστημα 2014-2020, το χρηματοδοτικό πλαίσιο χαρακτηρίστηκε από την «Ευρώπη 2020» όπου είχε ως στόχους την αντιμετώπιση των συνεπειών από το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής καθώς και την καταπολέμηση της φτώχειας και της ανεργίας, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, προωθώντας την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική πρόοδο για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Την συγκεκριμένη χρονική περίοδο οι χρηματοδοτικοί πόροι για

την περιφερειακή πολιτική ανήλθαν στα 325 δις ευρώ (Μπαμπαλιούτας και Μητσόπουλος, 2014).

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2016) αναφέρουν ότι η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ διακρίνεται σε τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση διήρκησε από την ίδρυση της ΕΟΚ το 1957 μέχρι το 1975 και χαρακτηρίστηκε από την ανυπαρξία της περιφερειακής πολιτικής λόγω της ομοιογένειας του οικονομικού χώρου. Η δεύτερη φάση διήρκησε από το 1975 έως το 1987 και τότε ιδρύθηκε το πρώτο διαρθρωτικό ταμείο, το ΕΤΠΑ. Η τρίτη φάση ξεκίνησε από το 1988 και διαρκεί έως σήμερα. Θεσμοθετείται η πολιτική συνοχής μέσω πολυετών προγραμματικών περιόδων βάσει των προγραμματικών στόχων και την αναμόρφωση των κανονισμών λειτουργίας των χρηματοδοτικών μέσων. Έχουν ολοκληρωθεί πέντε προγραμματικές περίοδοι που είναι οι ακόλουθες: 1989-1993, 1994-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014-2020. Σήμερα διανύουμε την προγραμματική περίοδο 2021-2027.

Την προγραμματική περίοδο 1989-1993 κατατάχθηκαν για στατιστικούς λόγους οι ευρωπαϊκές περιφέρειες σε NUTS. Πραγματοποιήθηκε μια σημαντική μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων με την αναγνώριση των περιφερειακών ανισοτήτων ως τροχοπέδη για τη δημιουργία της ευρωπαϊκής αγοράς. Οι παρεμβάσεις των διαρθρωτικών ταμείων βασίστηκαν στις τέσσερις θεμελιώδεις αρχές: την συγκέντρωση, τον προγραμματισμό, την εταιρική σχέση και την προσθετικότητα. Η αρχή της συγκέντρωσης περιλάμβανε την συγκέντρωση των πόρων προς τις φτωχότερες περιοχές. Σύμφωνα με την αρχή του προγραμματισμού, η πολιτική συνοχής δεν επιτρεπόταν να χρηματοδοτεί μεμονωμένα έργα αλλά πολυετή εθνικά και επενδυτικά προγράμματα για ολόκληρη την περίοδο αναφοράς. Η αρχή της εταιρικής σχέσης προέβλεπε την στενή συνεργασία μεταξύ των αρχών κάθε κράτους μέλους και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η αρχή της προσθετικότητας προέβλεπε ότι η χρηματοδότηση από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία στόχευε στην συμπλήρωση και όχι στην αντικατάσταση των εθνικών δαπανών ενός κράτους μέλους. Οι αρχές αυτές εισήχθησαν από την Συνθήκη της ίδρυσης της ΕΕ το 1992, παράλληλα με την αρχή της επικουρικότητας, ασύμφωνα με την οποία η ΕΕ είχε το δικαίωμα να παρεμβαίνει σε τομείς μη αποκλειστικής αρμοδιότητας όταν οι ενέργειες ενός κράτους μέλους ήταν ανεπαρκείς για την επίτευξη των στόχων (Καλαβρός και Γεωργόπουλος, 2017).

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2016) αναφέρουν ότι την προγραμματική περίοδο 1994-1999 δημιουργήθηκε το Ταμείο Συνοχής και έγινε η προετοιμασία για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Την προγραμματική περίοδο 2000-2006 διευρύνθηκε η κοινότητα με άλλες δώδεκα χώρες. Ο πληθυσμός της ΕΕ αυξήθηκε κατά 20%, αλλά η αντίστοιχη αύξηση του ΑΕΠ ήταν μόνο 5%. Υπήρχαν μεγάλες αποκλίσεις όσον αφορά το εισόδημα και την απασχόληση. Βασικός στόχος του ΕΚΤ ήταν ο εκσυγχρονισμός των πολιτικών και των συστημάτων στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και στην απασχόληση. Η προγραμματική περίοδος 2007-2013 χαρακτηρίστηκε από την στρατηγική της Λισαβόνας με κύριο στόχο να γινόταν η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης έως το 2010. Η προγραμματική περίοδος 2014-2020 ήταν συνδεδεμένη με την στρατηγική «Ευρώπη 2020» για μια «έξυπνη, βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς». Ένας από τους στόχους το 2020 για το χώρο της εκπαίδευσης ήταν η μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου σε ποσοστό κάτω από 10% και η ολοκλήρωση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τουλάχιστον 40% για τις ηλικίες μεταξύ 30-34 έτη. Στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης ο στόχος ήταν να χρησιμοποιηθεί το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ. Το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού της πολιτικής συνοχής στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση για την περίοδο 2014-2020 προερχόταν από το ΕΚΤ.

Σύμφωνα με τον Ψυχάρη (2023), η τρέχουσα προγραμματική περίοδος 2021-2027 έχει ως κύριους στόχους:

- Μια πιο έξυπνη Ευρώπη η οποία θα στηρίζει τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, θα επενδύει στην καινοτομία και στην ψηφιακή μετάβαση.
- Μια πιο πράσινη Ευρώπη μέσω της μείωσης των εκπομπών άνθρακα και της επένδυσης στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Μια πιο συνδεδεμένη Ευρώπη μέσω των ψηφιακών δικτύων.
- Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της ποιοτικής απασχόλησης, εκπαίδευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων.
- Μια Ευρώπη δίπλα στους πολίτες μέσω αναπτυξιακών στρατηγικών για την βιώσιμη ανάπτυξη στην ΕΕ.

3.3 Πολιτικές Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και μετέπειτα Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) με την ιδρυτική της συνθήκη στη Ρώμη το 1957 επεσήμανε ιδιαίτερα, εκτός από την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, και την ξεχωριστή σημασία που έχει για τα κράτη μέλη, η κοινωνική ανάπτυξη και συγκεκριμένα η διατήρηση του υψηλού επιπέδου διαβίωσης μέσα από τους τομείς της απασχόλησης, της εργασίας, αλλά και της εκπαίδευσης. Η πολιτική αυτή γίνεται πια αρκετά εμφανής όταν με την Συνθήκη της Λισαβόνας, ανάμεσα στους στόχους που τέθηκαν ήταν η προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ως μέσο για την μείωση της ανεργίας. Γίνεται επίσης αντιληπτό ότι η επένδυση στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση με τον ταυτόχρονο περιορισμό της ανεργίας δύναται να οδηγήσει στην άνοδο της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση στην οικονομική πρόοδο των χωρών μελών. Παράλληλα, η συνεχής απόκτηση νέων δεξιοτήτων, η ευελιξία, η δια βίου μάθηση προσφέρει υψηλού επιπέδου ικανότητες σχετικές με την επαγγελματική εξειδίκευση και την κοινωνική εξέλιξη των ατόμων στο πλαίσιο της κοινής αγοράς. Με αυτόν τον τρόπο ο ευρωπαίος πολίτης και εργαζόμενος αποκτά δεξιότητες και δυνατότητες που συμβάλλουν σημαντικά στην διαχείριση και στην επιβίωσή του στο πλαίσιο ενός κόσμου που διαρκώς μεταβάλλεται ποικιλοτρόπως (Παπαδάκης και Υφαντόπουλος, 2007).

3.4 Η εξέλιξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ΕΕ

Οι Γκόβαρης και Ρουσσάκης (2008) αναφέρουν ότι τα στάδια της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι:

- Εκπαίδευση για την Οικονομία (περίοδος 1957-1985)
- Ευρώπη των πολιτών (περίοδος 1986-1992)
- Εδραίωση της εσωτερικής αγοράς (περίοδος 1993-2000)
- Η στρατηγική της Λισαβόνας (περίοδος 2000 έως σήμερα).

Την **πρώτη περίοδο**, το 1975 ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης. Η έδρα του είναι στη Θεσσαλονίκη και ως στόχο έχει την προώθηση και την εφαρμογή των πολιτικών για την ΕΕΚ, τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα μέσω ενός ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης. Την περίοδο εκείνη δίνεται έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση.

Ταυτόχρονα ,κατά την περίοδο εκείνη, με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) δίνεται πλέον η δυνατότητα χρηματοδότησης της επαγγελματικής κατάρτισης των πολιτών και παράλληλα συστήνεται η επιτροπή που έχει ως ρόλο να συνεπικουρεί τις δράσεις του. Παράλληλα, ψηφίζονται δέκα αρχές για την επαγγελματική κατάρτιση ως κοινή εφαρμογή για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Τα προγράμματα της πρώτης περιόδου στόχευαν στην αναγνώριση των τίτλων σπουδών ανάμεσα στις χώρες μέλη και στις ίδιες δυνατότητες για επαγγελματική κατάρτιση για όλους ανεξαρτήτως του φύλου ή της εθνικής καταγωγής και προέλευσης. Επιπλέον, κατά την πρώτη περίοδο, επιτυγχάνεται η σύσταση της Επιτροπής Παιδείας στην οποία συμμετείχαν αντιπρόσωποι των υπουργείων παιδείας των κρατών μελών της ΕΕ. Η Επιτροπή αυτή ,παρά τον ευρωσκεπτικισμό που ακολούθησε, κατάφερε ν' αναπτύξει και να προάγει σπουδαίες δραστηριότητες για το μέλλον της εκπαίδευσης στις χώρες μέλη στο πλαίσιο της κοινής αγοράς (Ασδεράκη, 2016).

Σύμφωνα με τους Γκόβαρη και Ρουσσάκη (2008), την **δεύτερη περίοδο** καθιερώνονται οι άξονες της κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής με ευρωπαϊκή διάσταση. Μεταξύ των δράσεων που υλοποιούνται τη δεύτερη περίοδο είναι η υιοθέτηση του προγράμματος Erasmus με την κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, του προγράμματος Commet για τη σύνδεση των πανεπιστημίων και της εργασίας, του προγράμματος Eurotecnet για την καινοτομία στην ΕΕΚ, του προγράμματος Lingua για την εκμάθηση των γλωσσών, η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων στα κράτη μέλη και η θεσμοθέτηση του δικτύου Eurydice μέσω του οποίου παρέχεται αξιόπιστη πληροφόρηση για τις πολιτικές και τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης.

Η προετοιμασία για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), της Κοινής Αγοράς και κατ' επέκταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, συνέβαλε επιπλέον στη συνεργασία των κρατών μελών στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης. Την συγκεκριμένη περίοδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο τότε πρόεδρός της, Ζακ Ντελόρ, ανέπτυξε σημαντικές δράσεις που αφορούσαν στην θέσπιση ενωσιακών προγραμμάτων εκπαίδευσης αλλά και κατάρτισης μέσα από τα προγράμματα Commet, Petra, Helios, Force (Ασδεράκη, 2016).

Στην **τρίτη περίοδο**, το 1992, με την συνθήκη του Μάαστριχτ η εκπαίδευση συμπεριλαμβάνεται σε ένα από τα πεδία δράσης της Κοινότητας. Προωθείται η

συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και η σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας. Τα κράτη μέλη είναι αποκλειστικά υπεύθυνα για τα εκπαιδευτικά τους συστήματα και η Ένωση υποστηρίζει τις δράσεις σεβόμενη την ευθύνη τους για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων. Στο άρθρο 126 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζονται περιορισμένες εξουσίες της Ένωσης στην εκπαίδευση, χρησιμοποιώντας τον όρο «ποιοτική εκπαίδευση». Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας η Ένωση μπορεί να ενθαρρύνει τη συνεργασία. Στην Λευκή Βίβλο, το 1995, ως βασική στρατηγική για την κοινωνική και οικονομική συνοχή αποτελεί η εκπαίδευση και η κατάρτιση. Με τη Διακήρυξη της Μπολόνιας, το 1999, επιδιώκεται η σύγκλιση στα συστήματα εκπαίδευσης στην ανώτατη εκπαίδευση μέσω της κινητικότητας και της συγκρισιμότητας των ακαδημαϊκών βαθμών. Διαμορφώνονται οι συνθήκες για τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Χώρου (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008).

Η Ασδεράκη (2016) αναφέρει ότι με την Συνθήκη του Μάαστριχτ, τα κράτη μέλη παραμένουν υπεύθυνα για την εθνική πολιτική στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Ωστόσο οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες των ενωσιακών προγραμμάτων όπως το Socrates και το Leonardo Da Vinci στοχεύουν στην υποστήριξη και συνεργασία των χωρών μελών αντίστοιχα στους τομείς αυτούς. Επιπλέον, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, συστήνεται η Γενική Διεύθυνση για την Εκπαίδευση, την Κατάρτιση και τη Νεολαία και παράλληλα συνδέεται η Εκπαίδευση και η Κατάρτιση με την ανταγωνιστικότητα.

Η **τέταρτη περίοδος** (από το 2000 έως σήμερα) χαρακτηρίζεται από τη στρατηγική της Λισαβόνας η οποία είναι «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Οι Γκόβαρης και Ρουσσάκης, (2008) αναφέρουν ότι οι στρατηγικοί στόχοι είναι:

- Αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της ανάπτυξης των δεξιοτήτων, της πρόσβασης σε ψηφιακές υπηρεσίες στο χώρο της εκπαίδευσης και της προώθησης των τεχνολογικών και επιστημονικών σπουδών.

- Ισότητα στην πρόσβαση των πολιτών στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Κατανόηση της σημασίας της εκπαίδευσης για μία ελκυστικότερη μάθηση.
- Προώθηση ανοικτών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλους τους πολίτες. Ενίσχυση των δράσεων στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών, στην κινητικότητα και στην έρευνα.

Σύμφωνα με τους Ασδεράκη, (2016), Σακελλαρόπουλο και Αγγελάκη (2016), η ενίσχυση των συστημάτων της εκπαίδευσης των χωρών μελών είναι ένα ζήτημα που απασχολεί και ενδιαφέρει πλέον έντονα την Ευρωπαϊκή Ένωση όπου καθιερώνεται η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ). Με αυτή την μέθοδο, οι αρμόδιοι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης δύνανται να συμμετέχουν άλλοτε πιο ενεργά και άλλοτε λιγότερο, στην εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής. Παράλληλα, αυτή την περίοδο επιχειρείται ο «Ανασχεδιασμός της Εκπαίδευσης» προκειμένου με τα κατάλληλα μεταρρυθμιστικά προγράμματα και δράσεις να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ΕΕ εισάγει την Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού (ΑΜΣ) επιτρέποντας ως ένα βαθμό την παρέμβαση της Ένωσης στις εθνικές πολιτικές στην εκπαίδευση. Ο στόχος της ΑΜΣ είναι η διάδοση των βέλτιστων πρακτικών για την σύγκλιση των πολιτικών των κρατών μελών. Οι προς επίτευξη στόχοι και οι δείκτες μέτρησης προσδιορίζονται από κοινού. Οι διαφορές της απόδοσης των κρατών μελών ενισχύουν την συζήτηση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών (Symeonidis, Francesconi and Agostini, 2021).

Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρώπη 2020 (COM, 2010) αναφέρονται οι ακόλουθες προτεραιότητες:

- Έξυπνη ανάπτυξη μέσω της γνώσης και της καινοτομίας. Προώθηση της καινοτομίας και της ανάπτυξης των ΤΠΕ και αξιοποίηση της ψηφιακής κοινωνίας. Έως το 2020, προτεραιότητα είναι η μείωση του ποσοστού της πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης από το 15% στο 10% και παράλληλα η αύξηση του ποσοστού των νέων ηλικίας 30-35 ετών από 31% σε 40% που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στην ανώτατη εκπαίδευση. Μια πρωτοβουλία της Ένωσης για την καινοτομία είναι η «Ένωση Καινοτομίας»

με στόχο την ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας, τη βελτίωση των συνθηκών-πλασίων για τις επιχειρήσεις στον τομέα της καινοτομίας, ενίσχυση των σχέσεων της εκπαίδευσης με τις επιχειρήσεις και η στήριξης της καινοτομίας από τα διαρθρωτικά ταμεία. Για την εκπαίδευση μια εμβληματική πρωτοβουλία είναι η «Νεολαία σε κίνηση» με στόχο την βελτίωση των επιδόσεων και της ελκυστικότητας των ιδρυμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης καθώς και της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μέσω της αριστείας και της κινητικότητας των εκπαιδευομένων. Τίθεται ως προτεραιότητα η ενίσχυση των προγραμμάτων κινητικότητας των εκπαιδευομένων και των ερευνητών μέσω των προγραμμάτων Erasmus, η αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, η προώθηση της αναγνώρισης της άτυπης μάθησης και η αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης των νέων, μέσω της μαθητείας και άλλων προγραμμάτων εργασιακής εμπειρίας. Το «Ψηφιακό θεματολόγιο» αποτελεί μια πρωτοβουλία της ΕΕ για την ψηφιακή κοινωνία με στόχο την ψηφιακή μόρφωση μέσω της εύκολης και γρήγορης πρόσβασης στο Διαδίκτυο.

- Διατηρήσιμη ανάπτυξη μέσω της βέλτιστης χρήσης των πόρων.
- Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Μια πρωτοβουλία της Ένωσης είναι η «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» με στόχο την ενίσχυση της ελκυστικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης καθώς και της ανάπτυξης ενός ευρωπαϊκού πλαισίου δεξιοτήτων, προσόντων και επαγγελμάτων. Με την πρωτοβουλία «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας» παρέχονται προγράμματα κατάρτισης και εκπαίδευσης σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού όπως για παράδειγμα σε άτομα με αναπηρίες και σε μετανάστες.

Με τη στρατηγική της Λισσαβόνας αναγνωρίζεται η σημασία των ΤΠΕ για τη διαμόρφωση της οικονομίας της γνώσης. Το 2003 θεσπίζεται το πολυετές (2004-2006) πρόγραμμα elearning με στόχο την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στα προγράμματα εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα για τη δια βίου μάθηση (2007-2013) συμβάλλει στην προώθηση των καινοτομιών, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας. Με το πρόγραμμα

Erasmus για την εκπαίδευση ενισχύεται η καινοτομία και η επίτευξη του ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης. Με το πρόγραμμα Comenius προωθείται η γλωσσική και πολιτιστική ποικιλομορφία στην πρωτοβάθμια και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το πρόγραμμα Grundtvig αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων για τη βελτίωση των δεξιοτήτων τους (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2017) αναφέρει τρεις προτεραιότητες για την εκπαίδευση:

- Ανάπτυξη σχολείων με λιγότερους αποκλεισμούς. Προώθηση των συμπράξεων των σχολείων και της κινητικότητας των εκπαιδευομένων μέσω του προγράμματος «Erasmus+». Συνεργασία των σχολικών μονάδων σε επίπεδο ΕΕ με ερευνητικά ιδρύματα και επιχειρήσεις. Παροχή ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
- Υποστήριξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών των σχολείων μέσω του προγράμματος «Erasmus+» για να υπάρχει θετική επίδραση στην διδασκαλία και στις επιδόσεις των μαθητών. Ενθάρρυνση της συνεργασίας και της μάθησης μέσω του eTwinning.
- Πιο δίκαια, αποτελεσματικά και αποδοτικά συστήματα σχολικής εκπαίδευσης.

3.4 Η Διακήρυξη της Μπολόνια

Η Συμφωνία της Μπολόνια το 1999 είχε σαν αποτέλεσμα να επηρεάσει καθοριστικά τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα προκαλώντας μια σειρά εκπαιδευτικών αλλαγών κυρίως όσον αφορά τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Οι επιδιώξεις της διάσκεψης της Μπολόνια αφορούσαν θέματα όπως:

- Η συγκρισιμότητα των πτυχίων της Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Η διάκριση σε δύο κύκλους εκπαίδευσης: τον προπτυχιακό και τον μεταπτυχιακό

- Η εφαρμογή για πρώτη φορά του συστήματος των πιστωτικών μονάδων (ECTS) στον χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- Η προαγωγή μαθητή, καθηγητή
- Η κινητικότητα των ερευνητών και του διοικητικού προσωπικού
- Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής όπως η διασφάλιση της ποιότητας, η διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών εκπαίδευσης και κατάρτισης, η εφαρμογή προγραμμάτων εκπαιδευτικής κινητικότητας.

Η εκπαιδευτική πολιτική κάθε κράτους έπαψε ν' αποτελεί αποκλειστικά εθνική υπόθεση και πλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχει ολοένα και περισσότερο στην λήψη αποφάσεων για την διαμόρφωση πολιτικών που αφορούν τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα. Η συμφωνία της Μπολόνια υπήρξε προάγγελος των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που εξήγγειλε η Στρατηγική της Λισαβώνας, όταν τον Μάρτιο του 2000 τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμεύτηκαν για μια πιο ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο (Asonitou, 2015).

Οι όροι «δεξιότητες» και «ικανότητες» εμφανίζονται στη συζήτηση για την διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, ελέγχονται οι στόχοι που έχουν τεθεί και που αφορούν αφενός την ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών συστημάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και αφετέρου την υποστήριξη της απασχολησιμότητας όσων αποφοιτούν από τα Ανώτατα Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Παράλληλα, οι πιστωτικές μονάδες (ECTS) που καθιερώνονται για πρώτη φορά, συνδέονται άρρηκτα με την επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων και με τον φόρτο εργασίας που κατέβαλαν οι εκπαιδευόμενοι. Πλέον, οι δεξιότητες και οι ικανότητες καθίστανται απαραίτητες για την ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας καθώς και για την μετέπειτα επαγγελματική τους εξέλιξη (Asonitou and Tromaridis, 2017).

3.5 Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης

Το όραμα του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης υιοθετήθηκε πρώτη φορά στη διάσκεψη κορυφής των ευρωπαίων ηγετών το 2017 στο Γκέτεμποργκ της Σουηδίας. Οι πρώτες δράσεις πραγματοποιήθηκαν το 2018 αλλά τον Σεπτέμβριο του 2020 με

την ανακοίνωση της ευρωπαϊκής επιτροπής παρουσιάστηκαν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και προτεινόμενοι στόχοι για την επίτευξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης. Το σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση 2021-2027 που εγκρίθηκε το Σεπτέμβριο του 2020 αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του οράματος του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης. Τον Φεβρουάριο του 2021, το Συμβούλιο της ΕΕ εξέδωσε ψήφισμα για το στρατηγικό πλαίσιο στην συνεργασία των κρατών μελών στο τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την περίοδο 2021-2030 (European Commission, 2022).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2020, 625 final) στην ανακοίνωσή της για την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης πρότεινε τη δημιουργία του με 6 διαστάσεις :

- Την ποιότητα
- Την ισότητα των φύλων
- Την διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση
- Τον εκπαιδευτικό
- Την τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Την γεωπολιτική διάσταση

Για την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε συγκεκριμένους στόχους και δείκτες για την παρακολούθηση υλοποίησής του με δημοσιοποίηση εκθέσεων προόδου.

Στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ (C66/01, 2021) αναφέρεται ότι βασικός στόχος του νέου στρατηγικού πλαισίου είναι η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης έως το 2030 με την συνεργασία των κρατών μελών στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία καθορίζεται πλέον βάσει μιας προοπτικής χωρίς αποκλεισμούς και δια βίου μάθησης από την προσχολική εκπαίδευση έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την κατάρτιση. Το στρατηγικό πλαίσιο έχει πέντε στρατηγικές προτεραιότητες:

- Να βελτιωθεί η ποιότητα και η ισότητα στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση
- Να υλοποιηθεί η δια βίου μάθηση και η κινητικότητα.

- Να ενισχυθούν οι δεξιότητες και τα κίνητρα στους εκπαιδευτικούς.
- Να ενισχυθεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Να στηριχθεί η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Συμφωνήθηκε επιπλέον και η επίτευξη των ακόλουθων επτά στόχων σε επίπεδο ΕΕ:

- Να είναι μικρότερο από 15% το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με κακές επιδόσεις στην αριθμητική, στην ανάγνωση και στις θετικές επιστήμες, έως το 2030.
- Να είναι μικρότερο από 15% το ποσοστό όσων βρίσκονται στο όγδοο έτος της σχολικής φοίτησης και δυσκολεύονται στη χρήση υπολογιστών, έως το 2030.
- Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και στην φροντίδα να είναι μεγαλύτερο από 96%, έως το 2030.
- Το ποσοστό της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης να είναι κάτω από 9%, έως το 2030.
- Η ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα άτομα ηλικίας 25-34 έτη να είναι μεγαλύτερο του 45%, έως το 2030.
- Το ποσοστό των αποφοίτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που ωφελούνται στην εργασία τους από τη μάθηση να είναι μεγαλύτερο του 60%, έως το 2025.
- Το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών σε προγράμματα μάθησης το τελευταίο δωδεκάμηνο να είναι μεγαλύτερο του 47%, έως το 2025.

3.6 Η επαγγελματική εκπαίδευση και η κατάρτιση στην ΕΕ

Με τον όρο «επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση» αναφερόμαστε στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση που αποσκοπεί να εφοδιάσει τους νέους και τους ενήλικες με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για την αγορά εργασίας (Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης C 417/01, 2020).

Το 1963 η Ένωση σύστησε την Συμβουλευτική Επιτροπή Επαγγελματικής κατάρτισης (ACVT) για να εφαρμοστεί μια κοινή πολιτική στην επαγγελματική κατάρτιση. Τον Δεκέμβριο του 2002 αποφασίστηκε η ενισχυμένη συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης γνωστή ως η «Διαδικασία της Κοπεγχάγης». Τον Ιούνιο του 2009 δημιουργήθηκε το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην κατάρτιση (EQAVET). Εφαρμόστηκε αρχικά για την ΕΕΚ στις σχολικές μονάδες. Τον Ιούνιο του 2009 θεσπίστηκε το ευρωπαϊκό σύστημα πιστωτικών μονάδων (ECVET) για την αναβάθμιση της αναγνώρισης και μεταφοράς των αποτελεσμάτων στην μάθηση. Με τη σύσταση του Συμβουλίου το 2020, το EQAVET βελτιώθηκε και δόθηκε βαρύτητα στην πιστοποίηση, στην αξιολόγηση, στην ποιότητα στα μαθησιακά αποτελέσματα και στην ευελιξία. Δόθηκε έμφαση στην αξιολόγηση των συστημάτων της ΕΕΚ από ομότιμους στο χώρο της ΕΕ για καλύτερα αποτελέσματα στην αμοιβαία μάθηση, στην διαφάνεια και στην εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Στη συνέχεια αναπτύχθηκε το Europass ένα χρήσιμο εργαλείο για την καταγραφή των δεξιοτήτων, των εμπειριών των σπουδαστών και το Ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ) για την διευκόλυνση της συγκρισιμότητας των επαγγελματικών προσόντων στα κράτη μέλη και την προώθηση της δια βίου μάθησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Το πρόγραμμα «Εγγυήσεις για την νεολαία» έχει συμβάλει από το 2013 στην δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, στη συνεχή μάθηση και τη δυνατότητα πρακτικής άσκησης ή μαθητείας των νέων στους χώρους εργασίας. Ο οργανισμός Cedefop έχει συμβάλλει στην προώθηση και στην εφαρμογή των πολιτικών για την ΕΕΚ (Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, C417/01, 2020).

Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci έχει ενισχύσει τις δεξιότητες, τα προσόντα των συμμετεχόντων στην αγορά εργασίας και έχει αναδείξει την ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης (Γκόβαρης και Ρουσσάκης, 2008).

Με τη διακήρυξη του Osnabruck (Cedefop, 2020), καθορίζονται οι δράσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2025:

- Ανθεκτικότητα και αριστεία βάσει μιας ποιοτικής, ευέλικτης και χωρίς αποκλεισμούς ΕΕΚ. Υποστήριξη βέλτιστων πρακτικών για την καινοτομία και αριστεία στην ΕΕΚ. Ανάπτυξη των κέντρων επαγγελματικής αριστείας για

τη δημιουργία κόμβων δεξιοτήτων και καινοτομίας με την υποστήριξη της χρηματοδότησης από το «Erasmus +».

- Εδραίωση μιας νέας νοοτροπίας στη δια βίου μάθηση μέσω της οποίας δίνεται η δυνατότητα αναβάθμισης των δεξιοτήτων με τη χρήση καινοτόμων εργαλείων μάθησης. Προώθηση της κινητικότητας για μάθηση και εργασία στην ΕΕ και δυνατότητα έκδοσης ψηφιακών διπλωμάτων μέσω της πλατφόρμας Europass.
- Αναγνώριση της σημασίας των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των πρωτοβουλιών της κοινωνίας για τη βιωσιμότητα. Υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων ΕΕΚ και των παρόχων. Χρήση των βιντεοδιασκέψεων και των webinars για μια κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη.
- Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης και κατάρτισης και παγκόσμια ΕΕΚ. Με την παγκοσμιοποίηση και τις δημογραφικές αλλαγές είναι επιβεβλημένη η προσαρμογή και ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων της ΕΕΚ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022), θέτει ως στόχους μέχρι το 2025:

- Να απασχολούνται τουλάχιστον το 82% όσων έχουν ολοκληρώσει την ΕΕΚ.
- Να ωφεληθεί το 60% των νέων αποφοίτων της ΕΕΚ από νέες δεξιότητες κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους στο χώρο εργασίας.
- Να υπάρχει κινητικότητα για το 8% των σπουδαστών της ΕΕΚ στα κράτη μέλη.

Οι περισσότεροι ενήλικες σήμερα στρέφονται στα μικρο-διαπιστευτήρια δηλαδή σε αρχεία μαθησιακών αποτελεσμάτων μετά από μια σύντομη χρονικής διάρκειας μαθησιακή διαδικασία. Μέσω των μικρο-διαπιστευτηρίων δίνεται η δυνατότητα αναγνώρισης των δεξιοτήτων από τους παρόχους μάθησης σε όλες τις χώρες. Ο σχεδιασμός τους μπορεί να γίνει εύκολα από τους παρόχους βάσει των αρχών της ΕΕ (European Commission, 2022)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022), δίνει ιδιαίτερη σημασία στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην κατάρτιση για την:

- Προετοιμασία των νέων ανθρώπων στο ξεκίνημα της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας.
- Συνεχή αναβάθμιση των δεξιοτήτων.
- Προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές στο χώρο εργασίας.
- Απόκτηση κατάλληλων δεξιοτήτων για πιο γρήγορη απορρόφηση των ανέργων σε μία άλλη θέση εργασίας.
- Παροχή δεξιοτήτων στους εκπαιδευόμενους για επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη.

Η ΕΕ υποστηρίζει πρωτοβουλίες για ενισχυμένη υποστήριξη στις μαθητείες μέσω της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τις θέσεις Μαθητείας και των Υπηρεσιών Υποστήριξης Μαθητειών. Με την παροχή των διαδικτυακών πόρων και των ευκαιριών δικτύωσης ενθαρρύνονται οι ψηφιακές και χωρίς αποκλεισμούς μαθητείες για τη διαμόρφωση ενός εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Μια καινοτομία στη διεθνοποίηση της ΕΕΚ είναι τα Ευρωπαϊκά Επαγγελματικά Βασικά Προφίλ που έχουν ως στόχο τη διευκόλυνση της κινητικότητας σπουδαστών – εργαζομένων και της αναγνώρισης των προσόντων- δεξιοτήτων σε άλλα κράτη. Η χρηματοδότηση των δράσεων στην ΕΕΚ διατίθεται μέσω των ταμείων και προγραμμάτων όπως το EKT+, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το REACT-EU, το Erasmus +, το πρόγραμμα Ορίζων Ευρώπη, η Ψηφιακή Ευρώπη & το Next Generation EU (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

3.7 Σχέδιο δράσης στην ψηφιακή εκπαίδευση και στην κατάρτιση 2021-2027

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2020, 624 final) στο σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση και την κατάρτιση αναφέρει ότι τα μέτρα που επιβλήθηκαν για τον περιορισμό εξάπλωσης της πανδημίας του COVID-19 οδήγησε στο κλείσιμο φορέων εκπαίδευσης-κατάρτισης και στην άμεση υιοθέτηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η χρήση των ψηφιακών εργαλείων έδωσε τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς και στους εκπαιδευόμενους να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη διαδικασία μάθησης αλλά ανέδειξε τα κενά σε πολλές χώρες στις ψηφιακές δεξιότητες, στην συνδεσιμότητα και στον εξοπλισμό. Ο επανασχεδιασμός της ψηφιακής εκπαίδευσης και της κατάρτισης

ήταν αναγκαίος. Το 2018 εγκρίθηκε το πρώτο σχέδιο δράσης της ΕΕ για την αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων με στόχο το 70% των ατόμων με ηλικία 19-74 έτη να έχουν τις βασικές ψηφιακές δεξιότητες έως το 2025. Στη συνέχεια δόθηκαν οι ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές για την εκπαίδευση και την κατάρτιση:

- Ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς ψηφιακή εκπαίδευση σεβόμενη τα προσωπικά δεδομένα. Προώθηση της ψηφιακής τεχνολογίας στο χώρο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.
- Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αφορά όλη την κοινωνία.
- Διασφάλιση της πρόσβασης στην ψηφιακή εκπαίδευση- κατάρτιση.
- Ισότητα και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή.
- Ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων στους παρόχους μάθησης και κατάρτισης.
- Προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στη ψηφιακή εποχή με δράσεις από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.
- Ενθάρρυνση ορθής χρήσης των ψηφιακών μέσων.
- Απόκτηση βασικών δεξιοτήτων για προσωπική ευημερία.
- Υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας μέσω της δια βίου μάθησης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων.
- Παροχή υψηλής ποιότητας προγραμμάτων μάθησης-κατάρτισης. Ανάπτυξη των μικρο-διαπιστευτηρίων για αναβάθμιση των δεξιοτήτων σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2020, 274 final) σε ανακοίνωσή της για το Ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων αναφέρει ότι η πανδημία του Covid περιόρισε σημαντικά τις ευκαιρίες σταδιοδρομίας. Για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας, η ΕΕ έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στη δια βίου μάθηση και στην ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων. Το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» ενισχύει τις επενδύσεις στην τεχνητή νοημοσύνη, στις ψηφιακές δεξιότητες και στην κυβερνοασφάλεια. Η νέα πλατφόρμα του Europass αποτελεί καινοτομία στην

πληροφόρηση των εκπαιδευομένων και των εργαζομένων στη μάθηση και στην σταδιοδρομία τους. Μέσω της νέας πλατφόρμας υπάρχει:

α) Καθοδήγηση των χρηστών στην παρουσίαση των δεξιοτήτων τους στους παρόχους μάθησης και στους εργοδότες. Ενημέρωση των χρηστών για τις νέες θέσεις εργασίας.

β) Παροχή πληροφοριών για τις απαιτούμενες δεξιότητες σε περίπτωση αλλαγής επαγγέλματος ή μετακίνησης στο εξωτερικό.

γ) Χορήγηση διπλωμάτων και πιστοποιητικών σε ψηφιακή μορφή για να αναγνωρίζονται πιο εύκολα στα κράτη μέλη.

δ) Διασύνδεση του «εργαλείου κατάρτισης προφίλ δεξιοτήτων για υπηκόους τρίτων χωρών» με την πλατφόρμα του Europass για την αναγνώριση των δεξιοτήτων των μεταναστών.

Στο σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM 2020, 624 final) για την ψηφιακή εκπαίδευση και την κατάρτιση προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Χρηματοδότηση των κρατών – μελών για την αντιμετώπιση των ελλείψεων στον εξοπλισμό και στην συνδεσιμότητα.
- Ψηφιακό μετασχηματισμό όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω των προγραμμάτων Erasmus.
- Δημιουργία «Ευρωπαϊκού Πιστοποιητικού ψηφιακών δεξιοτήτων» για την αναγνώριση του επιπέδου ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλα τα κράτη-μέλη.
- Προώθηση καινοτόμων ψηφιακών δεξιοτήτων με την επέκταση του χρόνου πρακτικής άσκησης.
- Ανάπτυξη Ευρωπαϊκού κόμβου στην ψηφιακή εκπαίδευση.
- Παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων μέσω δεικτών επίδοσης.

Για την περίοδο 2021-2027, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδοτεί δράσεις αναβάθμισης δεξιοτήτων. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης προωθεί δράσεις για την ψηφιακή υποδομή στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Το πρόγραμμα «Erasmus+» προωθεί την μαθησιακή κινητικότητα και τα κέντρα επαγγελματικής αριστείας. Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» χρηματοδοτεί δράσεις για την κινητικότητα στα πανεπιστήμια. Το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» προωθεί

την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης και της κυβερνοασφάλειας (COM 2020, 625 final).

3.8 Οι Δεξιότητες και οι Ικανότητες που προωθεί η ΕΕ και η συμβολή τους στην εξέλιξη των ατόμων

Η Ευφροσύνη Κωσταρά (2022), αναφέρει ότι στον σημερινό συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο γίνεται πολύς λόγος για τις δεξιότητες, είτε από τις διεθνείς οργανώσεις είτε από τα διάφορα πεδία της έρευνας και της επιστήμης.

Σύμφωνα με τους Λιντζέρη και Κεδράκα (2022), ο όρος «Δεξιότητες» έχει διαφορετικές σημασίες. Κάποιες φορές χρησιμοποιείται ο όρος «δεξιότητα» όπου θεωρείται ως η ικανότητα χρήσης του θεωρίας και της πρακτικής εφαρμογής της, ώστε να πραγματοποιούνται οι εργασίες και να δίνονται λύσεις στα θέματα. Αντίθετα, ο όρος «Δεξιότητες» εκφράζει την απαραίτητη σύμπραξη του γνωστικού αντικείμενου με την εμπειρία με σκοπό να επιδιωχθεί το αποτέλεσμα μιας εργασίας. Οι δεξιότητες διακρίνονται: α) στις «βασικές», όπου γίνεται λόγος για την πρώτη εκπαίδευση του ατόμου, β) στις «επαγγελματικές», όπου γίνεται αναφορά στην εξειδίκευση του ατόμου σε κάποιο επάγγελμα και γ) στις «ήπιες» δεξιότητες οι οποίες προσδιορίζουν χαρακτηριστικά προσωπικότητας για το κάθε άτομο.

Ένας τομέας δεξιοτήτων που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η **καλλιέργεια της γλωσσικής ανάπτυξης και της ενθάρρυνσης της πολυγλωσσίας των μαθητών** ανά την Ευρώπη. Συγκεκριμένα, η επικοινωνία και οι διασυνδέσεις μεταξύ των χωρών, των πανεπιστημίων και άλλων ερευνητικών και επιστημονικών ιδρυμάτων, η συνεργασία μεταξύ των σχολείων ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι σε θέση να προωθήσουν και να καταστήσουν αποτελεσματική την διδασκαλία και την εκμάθηση των ξένων γλωσσών στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημαντικό στοιχείο προς αυτή την κατεύθυνση θεωρείται και η συνεργασία μεταξύ των καθηγητών ξένων γλωσσών αλλά και των διευθυντών των σχολικών μονάδων (European Commission, 2020).

Παράλληλα, οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και η ανάγκη για την προστασία και την διάσωση του περιβάλλοντος ,οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση στον στόχο της **Πράσινης Μετάβασης** σε μια πράσινη Ευρώπη περισσότερο βιώσιμη και

ανταγωνιστική με πράσινες δεξιότητες και δεξιότητες για την κυκλική οικονομία. Οι ικανότητες βιωσιμότητας κρίνονται απαραίτητες ώστε να μπορέσει το κοινωνικό περιβάλλον να βρίσκεται σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον ,με τον πλανήτη με τον οποίο είναι στενά συνδεδεμένη η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (European Commission, 2020).

Οι Δεξιότητες για την **προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη** θεωρούνται σημαντικές για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα έχει σημειώσει εξέλιξη στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών προγραμμάτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια, ενθαρρύνοντας την συμμετοχή στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα αρκετά περιθώρια βελτίωσης προς αυτή την κατεύθυνση. Όσον αφορά την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, κρίνεται απαραίτητο να αυξηθούν οι ώρες στο μάθημα της Ευέλικτης Ζώνης αλλά ταυτόχρονα να περιοριστεί η διδακτέα ύλη σε άλλα μαθήματα για να υπάρχει η δυνατότητα διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού προγράμματος ώστε να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος στόχος της προώθησης των περιβαλλοντικών δεξιοτήτων (Μαλανδράκης, Δημητρίου και Γεωργόπουλος, 2020).

Επιπλέον, η απόκτηση δεξιοτήτων είναι σε θέση να συμβάλλει σημαντικά στην ευημερία, στην οικονομική ανάπτυξη ανθρώπων και κρατών. Οι **ψηφιακές δεξιότητες** στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, που αφορούν μαθητές και εκπαιδευτικούς, κρίνονται απαραίτητες για την συμμετοχή των εργαζομένων του μέλλοντος στην αγορά εργασίας και γενικότερα για την προώθηση της απασχόλησης, της ανταγωνιστικότητας, την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η τεχνολογική εξέλιξη και τα σύγχρονα περιβάλλοντα εργασίας απαιτούν την απόκτηση υψηλών δεξιοτήτων καθώς και εξειδίκευση για όλες τις θέσεις εργασίας, από τις πιο απλές έως τις πιο σύνθετες.

Παράλληλα, εκτός από τις ψηφιακές και τις γλωσσικές δεξιότητες, η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι σημαντικό να προσφέρει στους πολίτες, ικανότητες όπως ο αλφαριθμητισμός, η αριθμητική, η δεξιότητα μάθησης, η κριτική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων, η επιχειρηματικότητα. Με αυτόν τον τρόπο, οι εν λόγω δεξιότητες μπορούν να συμβάλλουν στην δημιουργικότητα και στην καινοτομία, ενώ παράλληλα η εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση έχουν την δυνατότητα να βοηθήσουν τον μαθητή κάθε ηλικίας να αναπτύξει ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά και

ικανότητες όπως η συνεργασία και η κοινωνική αλληλεγγύη μέσα από την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων και την κινητικότητα. Με άλλα λόγια, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι συνεργατικές προσεγγίσεις και οι ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών που ακολουθούνται μεταξύ των χωρών μελών μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτιση, δύναται να συνεισφέρουν τα μέγιστα στην διαπολιτισμική επικοινωνία και συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Commissione Europea, COM 381 final, 2016).

Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που συντελούν στην απασχολησιμότητα και στην ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας, είναι ιδιαίτερα σπουδαία και επηρεάζει πλέον καθοριστικά την Ανώτατη Εκπαίδευση, ιδιαίτερα τον τομέα της Λογιστικής Εκπαίδευσης. Η ανάπτυξη και η ενίσχυση των δεξιοτήτων δύναται ν' αποτελέσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις, στηριζόμενη συγχρόνως και στην εξέλιξη της τεχνολογίας. Για τον σκοπό αυτό, οι μέθοδοι, οι πρακτικές που ακολουθούνται θα πρέπει να επαναπροσδιορίζονται τακτικά, λαμβάνοντας υπόψη τις μαθησιακές ανάγκες, την διδακτική μεθοδολογία και την αξιολόγηση που πραγματοποιείται (Asonitou, 2015).

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι θέσεις απασχόλησης στον λογιστικό και στον χρηματοοικονομικό τομέα θεωρούνται από τις πιο απαιτητικές στην Ελλάδα, όσον αφορά στην απόκτηση δεξιοτήτων, ευρήματα ερευνών έχουν αναδείξει ως κορυφαίες δεξιότητες για την αγορά εργασίας, τις δεξιότητες και ικανότητες στην Πληροφορική, στην Ομαδική Εργασία. Επιπλέον, σε εξέχουσα θέση βρίσκονται οι Κοινωνικές, Επικοινωνιακές και Ηθικές δεξιότητες, η Δια Βίου Μάθηση, η Επίλυση προβλημάτων, η Διαχείριση του χρόνου, η Επιχειρηματικότητα και η ανάπτυξη της Κριτικής σκέψης και ικανότητας (Asonitou, 2019).

3.9 Η ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης στην Εκπαίδευση και την Κατάρτιση και η Διερευνητική Μάθηση στις κατώτερες βαθμίδες της Εκπαίδευσης

Η αξία της Διερευνητικής Μάθησης κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας αυτών των ερευνών έχουν αποδείξει ότι η διεξαγωγή των πειραμάτων με την ενεργητική ανάμειξη των μαθητών σε αυτά μπορεί να τους κατευθύνει σε υψηλότερες επιδόσεις σε σχέση με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Κατά

την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την μέθοδο των πειραμάτων, οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να υποβάλλουν ερωτήσεις και υποθέσεις και μέσα από αυτές μπορούν να οδηγηθούν στη μάθηση, ενώ παράλληλα με αυτόν τον τρόπο υπάρχει η δυνατότητα για περαιτέρω εξέλιξη της έρευνας και της επιστήμης. Επιπλέον, η τεχνολογική εξέλιξη και η είσοδος της πληροφορικής στην εκπαίδευση έχει συμβάλλει στην αύξηση της συχνότητας χρήσης της Διερευνητικής μάθησης καθώς υπάρχει επιπλέον η δυνατότητα, κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, τα πειραματικά εργαστήρια να διεξάγονται και σε εικονικό περιβάλλον με θεαματικά αποτελέσματα στην απόκτηση γνώσεων ταυτόχρονα με την ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης (Sypsas, Paxinou and Kalles, 2019).

Σύμφωνα με τους Μολοχίδη, Πετρίδου & Χατζηκρανιώτη, (2022), η διερευνητική μάθηση κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για την εμπέδωση του μαθήματος της φυσικής αλλά και των άλλων θετικών επιστημών. Ιδιαίτερα σπουδαία θεωρούνται όταν αξιοποιούνται ψηφιακά εργαλεία κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε συνδυασμό με τα φύλλα εργασίας που δουλεύονται από τους μαθητές είτε στο σχολείο είτε ως εργασία για το σπίτι. Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλουν αφενός στην εμπέδωση της γνώσης, αφετέρου συνεισφέρουν στην κατανόηση της μεθόδου της διερευνητικής μάθησης ως στάδιο επιστημονικής προσέγγισης.

Επιπλέον, η διερευνητική μάθηση και συγκεκριμένα η ανοιχτή διερεύνηση μέσα από την διατύπωση ερωτημάτων, υποθέσεων, δίνει την δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους, να αποκτήσουν εμπειρία μέσα από την εξαγωγή συμπερασμάτων και αποτελεσμάτων και έτσι να οδηγηθούν οι μαθητές στην παραγωγή επιστημονικής γνώσης. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει η εκπαίδευση των μαθημάτων STEM που επιδιώκουν την ανάπτυξη για τους μαθητές, των δεξιοτήτων εκείνων που ενισχύουν την έρευνα και την επιστήμη μέσα από την εμπειρία και την πειραματική διαδικασία. Μετά από έρευνα που διεξήχθη, διαφάνηκε ότι η προηγούμενη εμπειρία που είχαν αποκτήσει οι εκπαιδευόμενοι είναι σε θέση να συνδράμει στην εξέλιξη των προσωπικών δεξιοτήτων που αφορούν στην επίλυση των προβλημάτων, στην περαιτέρω πρόοδο του νοητικού και κοινωνικοσυναισθηματικού τομέα και εντέλει στην προώθηση της καινοτομίας. (Καραγιαννίδου, 2023).

3.10 Τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση κατά την περίοδο 2021-27

Ένα από τα σημαντικά χρηματοδοτικά εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση είναι το πρόγραμμα **eTwinning**. Πρόκειται για πρόγραμμα που συμβάλλει στη συνεργασία, στην ανταλλαγή πληροφοριών και ευκαιριών ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές των σχολείων από διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόγραμμα πραγματοποιείται διαδικτυακά μέσα από την Ευρωπαϊκή Σχολική Εκπαιδευτική Πλατφόρμα μέσω της τεχνολογίας και παρέχει δυνατότητες για επιμορφωτικά σεμινάρια, συζητήσεις μέσω τηλεδιάσκεψης, ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τις απαιτούμενες δεξιότητες και θέματα που αφορούν εκπαιδευτικούς και μαθητές από όλα τα σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, μέσα από το πρόγραμμα, ανταλλάσσονται μια σειρά από δραστηριότητες όπως ιδέες, έργα που βοηθούν στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και εντέλει στην μάθηση, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζεται η ενίσχυση της διαπολιτισμικότητας. Το πρόγραμμα eTwinning αφορά όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης: την πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια σχολική εκπαίδευση καθώς και την Τριτοβάθμια εκπαίδευση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024).

Στη συνέχεια, από τα κύρια χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεωρείται το πρόγραμμα **ERASMUS +**. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα επιδιώκει ως κύρια δράση να παρέχει την δυνατότητα σε μαθητές, φοιτητές, εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης αλλά και εργαζόμενους, να αποκτήσουν επαγγελματικές εμπειρίες σχετικές με το αντικείμενο της ενασχόλησής τους ή των σπουδών τους μέσα από την παραμονή τους σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα συνδεδεμένη με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρόγραμμα ERASMUS+ δύναται να προσφέρει σε όσους συμμετέχουν σε αυτό :

- την δυνατότητα εκμάθησης ξένων γλωσσών βελτιώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις προσωπικές τους δεξιότητες και ικανότητες,
- την επαφή και γνωριμία με τον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό,
- την καλλιέργεια των προσωπικών δεξιοτήτων,
- την απόκτηση καλών και βελτιωμένων πρακτικών όσον αφορά το γνωστικό τους αντικείμενο ή το αντικείμενο ενασχόλησής τους,

- την συνεργασία και την διαπολιτισμική επικοινωνία μεταξύ των λαών.
- Την ενίσχυση της συμπερίληψης, της εξάλειψης των προκαταλήψεων ,
- Την προώθηση των δημοκρατικών διαδικασιών με την συμμετοχή σε διάλογο,
- Την ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- Την υποστήριξη και εφαρμογή των ψηφιακών δεξιοτήτων
- Την συμμετοχή σε προγράμματα σχολικής εκπαίδευσης, εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων ανεξαρτήτως ηλικίας, κοινωνικής τάξης και οικονομικής κατάσταση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM, 2024).

ΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	eTwinning ERASMUS +
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	eTwinning ERASMUS +
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	eTwinning ERASMUS + Πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»

Πίνακας 1. Χρηματοδοτικά Προγράμματα ΕΕ ανά Βαθμίδα Εκπαίδευσης για την περίοδο 2021-2027

3.11 Ελληνική Νομοθεσία εναρμονισμένη με την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση

Ο όρος «Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση» εισήχθη στη συζήτηση για την διαμόρφωση και καθιέρωση μιας κοινής πολιτικής για την εκπαίδευση στο πλαίσιο

της τότε Ε.Ο.Κ. και μετέπειτα Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να υποστηρίξει και να ενισχύσει διαχρονικά, πολιτικές και όρους που έχουν σχέση με την ανταγωνιστικότητα, την κοινωνία της γνώσης, την απασχόληση, την αγορά εργασίας, την διαμόρφωση της ταυτότητας του Ευρωπαίου Πολίτη και το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα (Παντίδης και Πασιάς, 2004).

Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη-μέλη της ΕΕ δύναται να συνάπτουν συμβάσεις και συμφωνίες εντός του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να ρυθμιστούν θέματα που αφορούν την κοινή ευρωπαϊκή πολιτική. Οι συμφωνίες αυτές συμπεριλαμβάνονται στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Καλαβρός και Γεωργόπουλος, 2017).

Η Ελλάδα περιλαμβάνεται στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν υπογράψει συμφωνίες για θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής όπως για την Διαδικασία της Μπολόνια, το νόμο για τις πιστωτικές μονάδες (ECTS) κλπ. και έχει εισάγει σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις στην ελληνική έννομη τάξη, πλήρως εναρμονισμένη με την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση (Asonitou, 2024).

- «**N. 5082/19-1-2024**»: Με το φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 9, τεύχος Α΄) ενισχύεται η **Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση** σε συνέχεια του ν 4763/2020. Με τη συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση διευρύνεται η συνεργασία ανάμεσα στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και στην Επαγγελματική Κατάρτιση και επιδιώκεται η περαιτέρω αναβάθμιση των προσόντων των αποφοίτων μέσα από τις δεξιότητες και ικανότητες που τους παρέχονται για μια αποτελεσματική ένταξή τους στην κοινωνία με στόχο τη συνεισφορά τους σε μια ευημερούσα εθνική οικονομία. Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) μετονομάζονται σε Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ)
- «**N. 4957/21-7-2022**»: Με το φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 141, τεύχος Α΄), επιδιώκεται η ενίσχυση της ποιότητας των Α.Ε.Ι. και η σύνδεσή τους με την κοινωνία. Πρόκειται για νομοθετική ρύθμιση που καθορίζει ένα ενιαίο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων που έχει ως στόχο την **αναβάθμιση της ποιότητά**

τους και την αποτελεσματικότητά τους μέσα σε συνθήκες διαφάνειας. Παράλληλα, επιδιώκεται η εξωστρέφειά τους, η **συνεργασία** με εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού αλλά και με ιδρύματα της ημεδαπής. Επιπλέον, ενισχύεται με την σύσταση Συμβουλίου, ο αυτοδιοίκητος χαρακτήρας του. Τέλος, με τον παρόντα νόμο επιδιώκεται η αξιοποίησή τους και η μέγιστη συνεισφορά τους στην πραγμάτωση των εθνικών στρατηγικών για την οικονομική πρόοδο της χώρας.

- **«Κοινή Υπουργική Απόφαση 154781/Ζ1/2021»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 5629, τεύχος Β, 2-12-2021), ορίζονται τα **κριτήρια και οι ποιοτικοί δείκτες** για την χρηματοδότηση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
- **«Ν. 4763/21-12-2020»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 254, τεύχος Α'), ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την **Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση** καθώς με τη συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση, ενσωματώνεται στην ελληνική έννομη τάξη η οδηγία 2018/958 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γίνεται αναφορά στην παρακολούθηση της αναλογικότητας πριν από την κατοχύρωση των επαγγελμάτων με νομοθετικές διατάξεις. Επιπλέον, ο νόμος κάνει λόγο για τον σκοπό της ίδρυσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και τη σύνδεσή της με την απασχόληση και την αγορά εργασίας.
- **«Ν. 4692/12-6-2020»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 111, τεύχος Α') εισάγεται η πιλοτική εφαρμογή στην **Πρωτοβάθμια και στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** του μαθήματος: «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» με σκοπό την προώθηση των ήπιων και των ψηφιακών δεξιοτήτων καθώς και την ενίσχυση της έρευνας και της επιστήμης. Επιπλέον, εισάγεται στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου η δυνατότητα εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας.
- **«Ν. 4415/6-9-2016»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 159, τεύχος Α') εισάγονται νομοθετικές ρυθμίσεις για την προώθηση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης για τους κατοίκους του εξωτερικού που έχουν ελληνική καταγωγή. Επιπλέον, στην συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση

περιέχονται διατάξεις που αφορούν στην ενίσχυση της **Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης** αναβαθμίζοντας τα Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

- **«Υπουργική Απόφαση ΓΠ20082/2012»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 2844, τεύχος Β΄/23-10-2012) διαμορφώνεται το **«Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτικής Επάρκειας Εκπαιδευτών Ενηλίκων της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης»**. Προσδιορίζονται οι όροι αναγνώρισης και η διαδικασία με την οποία δύναται να πιστοποιηθεί η Εκπαιδευτική Επάρκεια. Επιπλέον, προσδιορίζονται οι όροι: «Εκπαιδευτής Ενηλίκων», « Εκπαιδευτής Εκπαιδευτών Ενηλίκων» και «Εκπαιδευτική Επάρκεια».
- **«Ν. 4076/10-8-2012»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 159, τεύχος Α΄) τροποποιούνται άρθρα του Ν 4009/2011.
- **«Ν. 4009/6-9-2011»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 195, τεύχος Α΄) ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη δομή, τη λειτουργία καθώς και στον διεθνή χαρακτήρα των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Καθιερώνεται για πρώτη φορά το πλαίσιο αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ με τη σύσταση διοικητικού συμβουλίου για πρώτη φορά. Επιπλέον, κάθε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα είναι υπεύθυνο για την διαρκή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών του καθώς και για την λειτουργία του σύμφωνα με την **πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση** και συγκεκριμένα σύμφωνα με όσα επιτάσσει ο **Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης**.
- **«Ν. 3879/21-9-2010»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 163 Α΄) αναπτύσσεται η **«Δια Βίου Μάθηση»** και γίνεται λόγος για την «Ατυπη μάθηση», την «Μη τυπική Εκπαίδευση», το «Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα».
- **«Υπουργική Απόφαση Φ5/89656/Β3/2007»:** Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 1466, τεύχος Β΄, 13-8-2007) εφαρμόζεται το σύστημα απόδοσης **πιστωτικών μονάδων (ECTS)** σε όλες τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές των ΑΕΙ της χώρας. Πιστωτικές μονάδες αποδίδονται

επιπλέον και σε κάθε επιμορφωτικό σεμινάριο ή διάλεξη. Γίνεται λόγος για **τα μαθησιακά αποτελέσματα** στα εκπαιδευτικά στοιχεία.

- «**N. 3549/20-3-2007**»: Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως ΦΕΚ 69, τεύχος Α΄) εισάγεται νομοθετική ρύθμιση που αφορά στο πλαίσιο λειτουργίας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της χώρας όπου μεταξύ των άλλων καλούνται να καλύψουν τις κοινωνικές ,μορφωτικές ανάγκες της κοινωνίας με βάση την **βιώσιμη ανάπτυξη** και την **κοινωνική συνοχή**. Η συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση προετοίμασε το πλαίσιο για την εισαγωγή νόμων για την Διασφάλιση Ποιότητας και Πιστωτικών μονάδων(ECTS). Επιπλέον, πέρα από τις αρχές της δικαιοσύνης ,της αλληλεγγύης κλπ. καλούνται να **ενισχύσουν το ανθρώπινο δυναμικό** με σκοπό την πρόοδο της χώρας μέσα στο διεθνές πλαίσιο.
- «**N. 3374/2-8-2005**»: Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως(ΦΕΚ 189,τεύχος Α΄) διασφαλίζεται η ποιότητα των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων μέσω της **αξιολόγησης** του διδακτικού και ερευνητικού έργου τους .Επιπρόσθετα, **καθιερώνεται** το σύστημα συσσώρευσης και μεταφοράς **πιστωτικών μονάδων** καθώς και το **παράρτημα διπλώματος** που συνοδεύει κάθε τίτλο ανώτατης εκπαίδευσης.
- «**N. 3369/6-7-2005**»: Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 171,τεύχος Α΄) εισάγεται η **Δια Βίου Μάθηση**. Γίνεται λόγος για τα επαγγελματικά περιγράμματα που στοχεύουν στην πιστοποίηση των Προγραμμάτων Δια Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- «**N. 3191/7-11-2003**»: Με το φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 258, τεύχος Α΄) διαμορφώνεται το «**Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ)**» και προσδιορίζονται οι όροι: « Δεξιότητες», «ικανότητες », «Ειδικότητα», «Εξειδίκευση», «Τυπικά Επαγγελματικά Προσόντα» , «Σύστημα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης», «Σύστημα Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης», «Σύστημα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης», «Επαγγελματικά Επίπεδα» κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Μεθοδολογία και μέθοδος συλλογής στοιχείων

4.1 Μεθοδολογία Έρευνας

Με τον όρο «έρευνα» αναφερόμαστε σε μια εξελικτική σειρά που περιλαμβάνει επιστημονικά βήματα για την συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών με σκοπό την γνώση ή την εμπάθυνση σε ένα θέμα. Η έρευνα μπορεί να οδηγήσει τον ερευνητή , τον αναγνώστη ή τον επαγγελματία, στην πληρέστερη γνώση του αντικειμένου της και κατά συνέπεια στην βελτίωση της στάσης των εμπλεκομένων με το θέμα της έρευνας.

Η διεξαγωγή της έρευνας περιλαμβάνει μια σειρά από στάδια όπως: ο εντοπισμός του θέματος, η βιβλιογραφική επισκόπηση για το θέμα, η διατύπωση του σκοπού της έρευνας, η συλλογή, η επεξεργασία των στοιχείων και των πληροφοριών και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Κατά την διεξαγωγή μιας έρευνας μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε δύο μεθόδους : την ποσοτική προσέγγιση και την ποιοτική προσέγγιση. Όταν κάνουμε λόγο για την «ποσοτική έρευνα» εννοούμε το είδος της έρευνας κατά το οποίο ο ερευνητής διατυπώνει συγκεκριμένα ερωτήματα, κάνει υποθέσεις, επιλέγει τους συμμετέχοντες ,συλλέγει από αυτούς ποσοτικά δεδομένα. Η επεξεργασία των ποσοτικών στοιχείων πραγματοποιείται με την βοήθεια της Στατιστικής και επομένως, η ποσοτική έρευνα διακρίνεται για την αντικειμενικότητά της καθώς χρησιμοποιεί μεθόδους των φυσικών επιστημών όπως το πείραμα.

Η «ποιοτική έρευνα» θεωρείται ότι είναι το είδος της έρευνας κατά το οποίο ο ερευνητής επικεντρώνεται στις προσωπικές γνώμες και στις πεποιθήσεις όσων συμμετέχουν. Θέτει γενικά ερωτήματα και ζητείται λεπτομερή και εις βάθος καταγραφή των απαντήσεών τους. Η επεξεργασία των ποιοτικών στοιχείων και πληροφοριών περιλαμβάνει την περιγραφή κειμένου. Η ποιοτική έρευνα διακρίνεται για την υποκειμενικότητά της καθώς χρησιμοποιεί τεχνικές όπως η συνέντευξη, το ημερολόγιο, η παρατήρηση (Creswell, 2011).

4.2 Επιλογή Ποιοτικής έρευνας με Διενέργεια Συνεντεύξεων

Σύμφωνα με τους Ίσαρη και Πουρκό (2015), η ποιοτική έρευνα χρησιμοποιείται ευρέως στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην πραγματοποίηση κοινωνικής έρευνας αφού το ενδιαφέρον του ερευνητή επικεντρώνεται στην κατανόηση, στην εμπάθυνση και στην ερμηνεία των φαινομένων και όχι στην καταγραφή και ανάλυση ποσοτικών δεδομένων που προστάζει η ποσοτική έρευνα. Στην ποιοτική έρευνα εξέχοντα ρόλο κατέχουν οι προσωπικές αφηγήσεις των εμπλεκομένων.

Η παρούσα ερευνητική εργασία επιλέγει να κάνει χρήση της ποιοτικής έρευνας χρησιμοποιώντας την συνέντευξη ως βασικό εργαλείο με την καταγραφή των περιπτώσεων, την ανάλυση των δεδομένων και την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Σύμφωνα με τον Robson (2010), τα είδη των συνεντεύξεων είναι τρία: η δομημένη, η ημιδομημένη και η μη δομημένη συνέντευξη.

Οι δομημένες συνεντεύξεις περιλαμβάνουν συγκεκριμένες ερωτήσεις που έχουν προκαθοριστεί εξαρχής και τίθενται με συγκεκριμένη προσχεδιασμένη σειρά.

Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις περιλαμβάνουν προσχεδιασμένα ερωτήματα. Ωστόσο, αυτά μπορούν να τεθούν με διαφορετική σειρά ανάλογα με την πορεία της συνέντευξης και την προσωπικότητα του ερωτώμενου. Επιπλέον, κατά την πορεία της συνέντευξης μπορούν να τεθούν και επιπλέον ερωτήσεις όταν υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω διευκρινίσεις επί του θέματος.

Οι μη δομημένες συνεντεύξεις χαρακτηρίζονται από την ελευθερία κινήσεων που παρέχεται στον ερευνητή. Ο ερευνητής ενδιαφέρεται για την διερεύνηση ενός συγκεκριμένου πεδίου και η συνέντευξη εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο χωρίς προσχεδιασμό.

Ένα από τα πλεονεκτήματα της συνέντευξης είναι η δυνατότητα ευελιξίας, κυρίως όταν επιλέγεται η χρήση ημιδομημένων ή μη δομημένων συνεντεύξεων. Επιπλέον, η επαφή και η σχέση που αποκτά μέσω της συνέντευξης ο ερευνητής με τον ερωτώμενο, μπορεί να συντελέσει στην αμεσότερη απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα. Παράλληλα, η διεξαγωγή συνεντεύξεων δίνει την ευκαιρία στον ερευνητή να λάβει εξίσου σημαντικές πληροφορίες για τον ερωτώμενο και τις απαντήσεις του, αποκωδικοποιώντας μη λεκτικά στοιχεία όπως η στάση του σώματος του ερωτώμενου.

Ο σχεδιασμός του χρόνου της συνέντευξης κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός για την επιτυχία της. Θεωρείται ότι ο ιδανικός χρόνος για την διεξαγωγή μιας αξιόλογης συνέντευξης ανέρχεται περίπου στη μισή με μία ώρα.

Ωστόσο, η στάση και η συμπεριφορά του ερευνητή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιτυχία μιας συνέντευξης. Είναι απαραίτητο να ενθαρρύνεται ο ερωτώμενος ώστε εκφράζεται με άνεση και ελευθερία. Προς αυτήν την κατεύθυνση μπορούν να οδηγήσουν ορισμένες συμβουλές όπως:

- Ο ερευνητής να δίνει τον λόγο στον ερωτώμενο, περιορίζοντας την δική του παρέμβαση.
- Τα ερωτήματα να τίθενται με ευκρίνεια, ευθύτητα και μετριοπάθεια και εάν περιέχουν επαγγελματική ορολογία ,απαραιτήτως να δίνεται η κατάλληλη επεξήγηση.
- Ο ερευνητής να εκφράζεται με αντικειμενικότητα, ουδετερότητα και αμεροληψία ώστε να εξασφαλίζεται η πραγματική άποψη του ερωτώμενου.
- Ο ερευνητής να φροντίζει για την ευχάριστη διεξαγωγή της συνέντευξης δημιουργώντας ένα καλό κλίμα δείχνοντας ευχαρίστηση και ικανοποίηση προκειμένου να ενθαρρύνονται και να αισθάνονται άνετα οι ερωτώμενοι.

Ο Creswell (2011) αναφέρει ότι είναι σημαντικό στην αρχή της συνέντευξης , ο ερευνητής ,προκειμένου να διαμορφώσει ένα καλό κλίμα κατά την πραγματοποίηση της συνέντευξης ,να παρουσιάσει συνοπτικά τον εαυτό του καθώς και το θέμα το οποίο διαπραγματεύεται η συνέντευξη.

Επιπλέον, είναι απαραίτητο να θέτει ανοιχτές ερωτήσεις ώστε να έχει την ευκαιρία να λαμβάνει περισσότερες πληροφορίες για το θέμα που ερευνά αφού όταν τα ερωτήματα δεν είναι προκαθορισμένα, οι ερωτώμενοι έχουν περισσότερες δυνατότητες να εκφράσουν την πραγματική τους άποψη. Για τον σκοπό αυτό, είναι χρήσιμο να μαγνητοφωνείται η συνέντευξη ώστε ο ερευνητής στη συνέχεια να κάνει απομαγνητοφώνηση και να την μετατρέπει σε αρχείο κειμένου για την περαιτέρω ανάλυση. Ωστόσο, για να πραγματοποιηθεί η μαγνητοφώνηση, θα πρέπει ο ερωτώμενος να συναινέσει. Παράλληλα, ο ερευνητής για την πλήρη συλλογή όλων των πληροφοριών, είναι απαραίτητο κατά την διάρκεια της συνέντευξης να

καταγράφει τις απαντήσεις του ερωτώμενου διαμορφώνοντας έτσι το πρωτόκολλο συνέντευξης.

Επιπρόσθετα, για την επιτυχημένη διεξαγωγή της συνέντευξης, η τοποθεσία στην οποία αυτή πραγματοποιείται θα πρέπει να διασφαλίζει ένα ήρεμο περιβάλλον που δεν θα διασπά την προσοχή ερευνητή και ερωτώμενου.

Όσον αφορά στη διαμόρφωση του δείγματος, προκειμένου να ερευνηθεί και να κατανοηθεί σε βάθος το αντικείμενο της μελέτης, θα πρέπει το μέγεθος του δείγματος να είναι μικρό.

Σύμφωνα με τον Kvale (1996) η διενέργεια ποιοτικής έρευνας μέσω συνεντεύξεων διακρίνεται στα εξής βήματα:

- στην διατύπωση του θέματος,
- στην σχεδίαση και την υλοποίηση της συνέντευξης μέσω της κατάρτισης του οδηγού συνέντευξης που συνδράμει στην καλή προεργασία αυτής,
- στην διαδικασία διενέργειας των συνεντεύξεων,
- στην μετατροπή του κειμένου της συνέντευξης σε αρχείο κειμένου με σκοπό την διάσωση όλων των πληροφοριών της συνέντευξης,
- στην λεπτομερή καταγραφή και ερμηνεία των στοιχείων της συνέντευξης ,
- στην αξιολόγηση, στην επιβεβαίωση ότι η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε διασφαλίζοντας τις συνθήκες για επιστημονική εγκυρότητα ,αμεροληψία και αξιοπιστία.
- στην δημοσίευση της επιστημονικής μελέτης .

Τα τελευταία χρόνια, με την εξέλιξη της τεχνολογίας, εκτός από την δια ζώσης συνέντευξη, η διενέργεια συνέντευξης μέσω διαδικτύου είναι ευρέως διαδεδομένη. Μπορεί να πραγματοποιηθεί **μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου** και έχει την μορφή κειμένου.

Επιπλέον, στις μέρες μας χρησιμοποιείται η πλατφόρμα **Skype** ως ένας τρόπος απομακρυσμένης συνέντευξης χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικούς υπολογιστές με κάμερα και μικρόφωνο. Η εφαρμογή αυτού του τρόπου διεξαγωγής προσωπικής συνέντευξης διατηρεί τα πλεονεκτήματα της συνέντευξης πρόσωπο με πρόσωπο

αφού εξακολουθεί να υφίσταται η βλεμματική σχέση μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενου.

Παράλληλα, κατά την διεξαγωγή των συνεντεύξεων, συνίσταται, τα ερωτήματα να τίθενται με μια εξελικτική σειρά. Ο ερευνητής να θέτει αρχικά τα γενικότερα ερωτήματα και στη συνέχεια τα ειδικότερα (Bryman, 2016).

4.3 Μέθοδος συλλογής στοιχείων

Για την συγγραφή της παρούσας μελέτης ανατρέξαμε σε ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε ιστοτόπους κρατικών φορέων και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, σε άρθρα και μελέτες που περιλαμβάνονται σε συγγράμματα διακεκριμένων συγγραφέων με θεματολογία σχετική με την Ευρωπαϊκή Ιδέα και Ολοκλήρωση, με σκοπό την θεμελίωση του θεωρητικού πλαισίου της παρούσας έρευνας.

Επιπλέον, καταφύγαμε σε πλατφόρμες- βάσεις αναζήτησης σχετικά με επιστημονικές μελέτες που εμφανίζονται στην Βιβλιογραφία και που αφορούν στην Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικά αλλά και ειδικότερα στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση. Αξιοσημείωτες βάσεις δεδομένων που μας προσέφεραν πλούσιο υλικό για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας αποτέλεσαν η Google Scholar, η Science Direct, η Scopus, η Proquest αλλά και η πλατφόρμα Eric που αν και περιλαμβάνει κυρίως θεματολογία για το αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα, εντούτοις, αντλήσαμε χρήσιμες πληροφορίες και σημαντικές ερευνητικές μελέτες που αφορούσαν και την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.

Για την Βιβλιογραφική επισκόπηση της παρούσας έρευνας, αναζητήσαμε επιστημονικές μελέτες που διεξήχθησαν μετά το 2000. Συγκεκριμένα, στην εργασία περιλαμβάνονται έρευνες που διεξήχθησαν ή δημοσιεύτηκαν από το 2007 και έπειτα. Επιπλέον, εστίασαμε σε μελέτες που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια, από τα έτη 2017 και μετά. Κατά την αναζήτηση, χρησιμοποιήσαμε λέξεις κλειδιά όπως: « Πολιτική Συνοχής», «Πολιτική Συνοχής της ΕΕ», «Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση», «Ευρωπαϊκή Πολιτική, Εκπαίδευση και Κατάρτιση».

4.4 Ερευνητικά Εργαλεία-Χρήση Συνέντευξης

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση και η κατανόηση σε βάθος της χρησιμότητας της Πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που προάγει, οι δυνατότητες αξιοποίησης των χρηματοδοτικών προγραμμάτων και η δυνατότητα βελτίωσης των Υπηρεσιών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης μέσα από την Πολιτική Συνοχής.

Για τον λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη που περιείχε τις ίδιες ερωτήσεις για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων με προκαθορισμένη σειρά. Ωστόσο, κατά περίπτωση και ανάλογα με προηγούμενες απαντήσεις που έλαβε η ερευνήτρια από τους εκπαιδευτικούς, έθεσε επιπλέον ερωτήσεις με σκοπό τις περαιτέρω διευκρινίσεις καθώς επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις δεν ακολουθήθηκε η προκαθορισμένη σειρά των ερωτήσεων αφού επηρεάστηκε από τις αφηγήσεις των εκπαιδευτικών. Κατά τις ατομικές συνεντεύξεις, τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν κυρίως ανοικτού τύπου όπου έδιναν την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν να αναλύσουν εκτενέστερα την άποψή τους, αλλά ταυτόχρονα παρείχαν στην ερευνήτρια την δυνατότητα για την διερεύνηση και κατανόηση σε βάθος της Πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.

4.5 Πληθυσμός και Δειγματοληψία

Η επιλογή του δείγματος που συμμετείχε στην έρευνα, έγινε λαμβάνοντας υπόψη την δραστηριότητα των ερωτώμενων σχετικά με τα χρηματοδοτικά προγράμματα και τις εμπειρίες που αποκόμισαν και συνεχίζουν να αποκτούν κατά την επαγγελματική τους ενασχόληση. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 8 εκπαιδευτικοί από όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, την Πρωτοβάθμια, την Δευτεροβάθμια, την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αλλά και από την Μεταδευτεροβάθμια- Επαγγελματική Εκπαίδευση και την Κατάρτιση. Η έρευνα διεξήχθη κατά την περίοδο από τις 25/4/2024 έως και τις 16/5/2024.

4.6 Σχεδιασμός και Δομή Ερωτημάτων των Ατομικών Συνεντεύξεων

Τα ερωτήματα για την διενέργεια των ατομικών συνεντεύξεων σχεδιάστηκαν και διαμορφώθηκαν λαμβάνοντας υπόψη τα Κεντρικά Ερευνητικά Ερωτήματα-Πεδία, που εξυπηρετούν τον σκοπό της παρούσας μελέτης.

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 1 της παρούσας εργασίας τα Κεντρικά Ερευνητικά Ερωτήματα αφορούν: α)στις Δεξιότητες και Ικανότητες που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από την Πολιτική Συνοχής, β)στην προαγωγή της Έρευνας και της Επιστήμης, στην ανάπτυξη της Διερευνητική Μάθησης, γ)στην συνεισφορά των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Ένωσης όσον αφορά στη βελτίωση των Υπηρεσιών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Επομένως, ο σχεδιασμός των ατομικών συνεντεύξεων για τους εκπαιδευτικούς περιλαμβάνει τρία (3) πεδία ερωτημάτων, που αφορούν στα τρία Κεντρικά Ερευνητικά Ερωτήματα της εργασίας. Για το κάθε πεδίο διαμορφώθηκαν πέντε (5) ερωτήματα ως εξής:

A. Ερωτήσεις που αφορούν στο Α' Ερευνητικό Ερώτημα: Οι Δεξιότητες και οι ικανότητες που προάγονται μέσα από την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ

1. Πόσα χρόνια συμμετέχετε σε χρηματοδοτικά προγράμματα(E-Twinning,Erasmus+,Horizon κλπ.) που έχει θεσπίσει η ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση με σκοπό την επιτυχημένη σύνδεση αυτών με την απασχόληση και την αγορά εργασίας;
2. Έχετε συμμετάσχει στα χρηματοδοτικά προγράμματα με τον ρόλο του εκπαιδευτή, με τον ρόλο του εκπαιδευόμενου ή και με τους δύο ρόλους ;
3. Ποιες δεξιότητες θεωρείτε ότι ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση για τον κάθε ρόλο με τον οποίο συμμετείχατε ;

4. Πιστεύετε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης συμβάλλουν στην προσωπική εξέλιξη των εμπλεκομένων; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
5. Θεωρείτε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ προωθούν τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες που καλείται να έχει ένα άτομο ώστε να ενταχθεί μετέπειτα στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας ; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

B. Ερωτήσεις που αφορούν στο Β' Ερευνητικό Ερώτημα: Η Ανάπτυξη της Έρευνας και της Επιστήμης, η Διερευνητική Μάθηση και η προώθησή τους μέσω της Πολιτικής Συνοχής

1. Κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ποια ή ποιες μεθόδους διδασκαλίας χρησιμοποιείτε; Δώστε μια σύντομη περιγραφή.
2. Θεωρείτε ότι η μέθοδος διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε κατά την εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλει στην αποτελεσματική μάθηση; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
3. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα πλεονεκτήματα της μεθόδου διδασκαλίας που εφαρμόζετε;
4. Έχετε σκεφτεί να ακολουθήσετε διαφορετική μέθοδο διδασκαλίας από αυτήν που εφαρμόζατε έως τώρα ; Μιλήστε μας για αυτήν.
5. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η «Διερευνητική Μάθηση» σχετίζεται άμεσα με την ενεργητική ανάμειξη των εκπαιδευόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία διατυπώνοντας ερωτήσεις, υποθέσεις κλπ. που οδηγούν στην εξαγωγή αποτελεσμάτων, συμπερασμάτων και θεωριών , κρίνετε ότι συντελεί στην αποτελεσματική μάθηση και στην εμπέδωση της ύλης από τους εκπαιδευόμενους; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
6. Θεωρείτε ότι η "διερευνητική μάθηση" συμβάλλει στην ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης ; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

Γ. Ερωτήσεις που αφορούν στο Γ' Ερευνητικό Ερώτημα: Η συμβολή των Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων της ΕΕ στην βελτίωση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης

1. Με ποια χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση έχετε ασχοληθεί κατά την επαγγελματική σας δραστηριότητα;
2. Πιστεύετε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση στα οποία συμμετείχατε, συνέβαλαν στην βελτίωση και στην αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης;
3. **Αν ναι**, ποιοι παράγοντες που αφορούν στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση, πιστεύετε ότι είναι αυτοί που βελτιώθηκαν ή αναβαθμίστηκαν από την χρήση των χρηματοδοτικών αυτών προγραμμάτων;

Αν όχι, ποιες διορθωτικές κινήσεις πιστεύετε ότι πρέπει να γίνουν ώστε να υπάρξει βελτίωση και αναβάθμιση στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση;

4. Θεωρείτε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση στα οποία συμμετέχετε, αξιοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να προωθείται η βελτίωση και η αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
5. Θα θέλατε να προσθέσετε κάποιο επιπλέον σχόλιο αναφορικά με την συμβολή και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ το οποίο δύναται να συμβάλει την βελτίωση της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης ; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

4.7 Διεξαγωγή της έρευνας και Ηθική Δεοντολογία

Όσοι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, πριν πραγματοποιηθούν οι ατομικές συνεντεύξεις, έλαβαν εκ των προτέρων, μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων, τα ερωτήματα των συνεντεύξεων προκειμένου να προετοιμαστούν κατάλληλα, εφόσον

αυτό ήταν απαραίτητο. Επιπλέον, δόθηκαν διευκρινίσεις επί αυτών, όπου ζητήθηκε, είτε μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας είτε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας.

Επισημάνθηκε κατ' επανάληψη προς στους συμμετέχοντες, η διαφύλαξη της ανωνυμίας, της εχεμύθειας και γενικότερα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Παράλληλα η ερευνήτρια δεσμεύτηκε για την διαφύλαξη και την προστασία όσων συνομιλιών μαγνητοφωνήθηκαν κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων καθώς και για την χρήση αυτών αποκλειστικά για την συγγραφή της παρούσας μελέτης. Παρά τις τελευταίες διαβεβαιώσεις, τρεις (3) εκπαιδευτικοί δεν επιθυμούσαν την μαγνητοφώνηση των ατομικών τους συνεντεύξεων για προσωπικούς λόγους.

Από τις συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν, δύο(2) πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης, τέσσερις (4) διεξήχθησαν διαδικτυακά είτε μέσω της πλατφόρμας Skype είτε μέσω της πλατφόρμας Microsoft Teams ενώ δύο (2) εκπαιδευτικοί απέστειλαν τις απαντήσεις με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο σε μορφή κειμένου, εκτάκτως είτε για λόγους υγείας είτε για λόγους ανωτέρας βίας. Και οι δύο (2) τελευταίες συνεντεύξεις είχαν προγραμματιστεί να διεξαχθούν διαδικτυακά.

Οι ατομικές συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών είχαν διάρκεια από τριάντα (30') έως σαράντα πέντε (45') λεπτά ανάλογα με τον ερωτώμενο και τις απαντήσεις που έδινε.

Μετά από την διενέργεια των ατομικών συνεντεύξεων με τους εκπαιδευτικούς, η ερευνήτρια προέβη στην πλήρη απομαγνητοφώνηση των συνδιαλέξεων που είχαν ηχογραφηθεί καθώς και στην μεταγραφή αυτών σε αρχεία κειμένου. Για όσες συνεντεύξεις δεν ηχογραφήθηκαν, η ερευνήτρια προέβη, συγχρόνως με την διενέργειά τους, σε πλήρη καταγραφή με ολοκληρωμένες και λεπτομερείς σημειώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ανάλυση των δεδομένων

5.1 Γενικά – Δημογραφικά Ευρήματα της μελέτης

Στην παρούσα μελέτη έλαβαν μέρος οκτώ (8) εκπαιδευτικοί από την Πρωτοβάθμια, την Δευτεροβάθμια, την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Επιπλέον, ορισμένοι από αυτούς έχουν υπηρετήσει εκτός από την Δημόσια Εκπαίδευση και την Ιδιωτική Εκπαίδευση. Το στοιχείο αυτό θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό καθώς δύναται να αποτελέσει αξιοσημείωτη βοήθεια για την ενίσχυση και βελτίωση των υπηρεσιών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Συγκεκριμένα, στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν:

- Τρεις (3) εκπαιδευτικοί από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Οι δύο εξ αυτών υπηρετούν σε νηπιαγωγεία και η τρίτη περίπτωση σε δημοτικό.
- Δύο (2) εκπαιδευτικοί από την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ο πρώτος εκπαιδευτικός υπηρετεί σε γυμνάσιο και ο δεύτερος εργάζεται σε λύκειο ενώ έχει προϋπηρεσία και σε γυμνάσιο.
- Δύο (2) εκπαιδευτικοί από την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Ειδικότερα, και οι δύο υπηρετούν σε Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Σ.Α.Ε.Κ.). Πρόκειται για τα πρώην Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) που πλέον έχουν μετονομαστεί.
- Ένα (1) μόνιμο μέλος Ε.ΔΙ.Π.-Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό, που υπηρετεί στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι.) - Πανεπιστήμιο.

Από τους οκτώ (8) εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, οι τρεις (3) είναι άνδρες και οι πέντε (5) είναι γυναίκες. Η ηλικία τους κυμαίνεται από τα τριανταπέντε (35) έως τα πενήντα οκτώ (58) έτη. Οι συμμετέχοντες υπηρετούν σε Αθήνα, Πάτρα και νήσο Χίο. Κατά την επεξεργασία των ατομικών συνεντεύξεων, πραγματοποιήθηκε κωδικοποίηση με βάση την βαθμίδα εκπαίδευσης και την χρονολογική σειρά λήψης της συνέντευξης για την συγκεκριμένη βαθμίδα.

Τα δημογραφικά δεδομένα των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών περιλαμβάνονται στον ακόλουθο πίνακα:

α/α	Ερωτώμενοι Εκπαιδευτικοί	Φύλο	Βαθμίδα Εκπαίδευσης
1.	Ερωτώμενος 1 (E1)	Γυναίκα	Πρωτοβάθμια-Νηπιαγωγείο
2.	Ερωτώμενος 2 (E2)	Γυναίκα	Πρωτοβάθμια-Δημοτικό
3.	Ερωτώμενος 3 (E3)	Γυναίκα	Πρωτοβάθμια-Νηπιαγωγείο
4.	Ερωτώμενος 4 (E4)	Γυναίκα	Δευτεροβάθμια-Γυμνάσιο
5.	Ερωτώμενος 5 (E5)	Άνδρας	Δευτεροβάθμια-Λύκειο
6.	Ερωτώμενος 6 (E6)	Γυναίκα	Μεταδευτεροβάθμια-Επαγγελματική-Σ.Α.Ε.Κ.(Πρώην Ι.Ε.Κ.)
7.	Ερωτώμενος 7 (E7)	Άνδρας	Μεταδευτεροβάθμια-Επαγγελματική-Σ.Α.Ε.Κ.(Πρώην Ι.Ε.Κ.)
8.	Ερωτώμενος 8 (E8)	Άνδρας	Τριτοβάθμια-Α.Ε.Ι.

Πίνακας 2. Δημογραφικά Ευρήματα της έρευνας

5.2 Αποτελέσματα της μελέτης

Όπως αναφέρεται και στο κεφάλαιο 4 της παρούσας εργασίας, ανάλογα με τα ερωτήματα, οι συνεντεύξεις διαχωρίζονται σε τρία (3) μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά το πρώτο (α') ερευνητικό ερώτημα-πεδίο της έρευνας που διαπραγματεύεται τις Δεξιότητες και Ικανότητες που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από την Πολιτική Συνοχής.

Το δεύτερο μέρος (β') απαντά στο δεύτερο (β') ερευνητικό ερώτημα-πεδίο της μελέτης που αφορά στην προαγωγή της Έρευνας και της Επιστήμης, στην ανάπτυξη της Διερευνητική Μάθησης.

Το τρίτο μέρος (γ') ενδιαφέρεται για το τρίτο (γ') ερευνητικό ερώτημα-πεδίο της έρευνας που εξετάζει την συμβολή των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Ένωσης όσον αφορά στη βελτίωση των Υπηρεσιών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Α' ΜΕΡΟΣ: Ερωτήματα που αφορούν τις Δεξιότητες και Ικανότητες που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από την Πολιτική Συνοχής

Όσον αφορά στο πρώτο ερώτημα που θέσαμε στους συμμετέχοντες και που σχετίζεται με τα έτη ενασχόλησής τους με τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαφάνηκε ότι τα χρόνια που εκπονούν τα συγκεκριμένα προγράμματα, κυμαίνονται από δύο (2) έως και είκοσι (20) έτη.

Συγκεκριμένα, Ο Ε3 αναφέρει ότι ασχολείται :

«τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια. Υπάρχει συνεργασία με την ίδια ομάδα εκπαιδευτικών από την Ελλάδα και την Ευρώπη, με κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις κάθε χρόνο».

Επιπλέον, οι εμπειρίες που έχουν αποκτήσει οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί, προέρχονται από επισκέψεις και επαφές με εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού. Οι εκπαιδευτές από την Πρωτοβάθμια και την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση έχουν συνεργαστεί κυρίως με σχολεία από χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο Ε3 ισχυρίζεται ότι:

«έχουν γίνει επαφές με σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από τη Λιθουανία».

Ο Ε4 υποστηρίζει ότι:

«έχουν πραγματοποιηθεί επισκέψεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε Γερμανία».

Ενώ ο Ε5 αναφέρει ότι:

«κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς υπήρξε συνεργασία και ακολούθησαν επισκέψεις σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ισπανία».

Ωστόσο, οι εκπαιδευτές που ανήκουν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση έχουν επισκεφθεί Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και σε κράτη εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Ε8, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, έχει επισκεφθεί:

«Πανεπιστημιακά Ιδρύματα στην Ιορδανία, τη Ρουμανία και την Βουλγαρία».

Στη συνέχεια, ως προς το **δεύτερο** ερώτημα, που αφορά τον ρόλο με τον οποίο συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί στα Προγράμματα της Ένωσης, από την έρευνα **διαφάνηκε ότι οι ερωτώμενοι που προέρχονται από την Μεταδευτεροβάθμια-Επαγγελματική Εκπαίδευση δήλωσαν ότι συμμετέχουν στα χρηματοδοτικά Προγράμματα της ΕΕ με τον ρόλο του εκπαιδευτή, ενώ οι υπόλοιποι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι είχαν και τον ρόλο του εκπαιδευτή και τον ρόλο του εκπαιδευόμενου.**

Ο Ε3 συγκεκριμένα αναφέρει ότι:

«ως εκπαιδευτής, κατά την διάρκεια της πανδημίας εκπονήθηκαν δράσεις εξ αποστάσεως με θέμα: “Τα κάστρα της Ευρώπης-Around the castle” και στη συνέχεια εκπονήθηκαν θέματα που αφορούσαν την Διατροφή. Για τις δράσεις αυτές, το σχολείο απέσπασε Εθνικά και Ευρωπαϊκά Βραβεία. Κατά το τρέχον σχολικό έτος 2023-2024 εκπονούνται δύο εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕ».

Επιπλέον, ως εκπαιδευόμενος, αναφέρει ότι έχει παρακολουθήσει:

«σεμινάρια του E-Twinning που αφορούσαν την Τεχνολογία και την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση».

Παράλληλα, ο Ε8 ισχυρίζεται ότι έχει λάβει μέρος:

«με το ρόλο του εκπαιδευτή αλλά και του εκπαιδευόμενου καθώς υπάρχει δυνατότητα για μικτή κινητικότητα διδασκαλίας και επιμόρφωσης».

Μόνο ένας από τους συμμετέχοντες ανέφερε ότι μέχρι στιγμής έχει λάβει μέρος στις δράσεις της ΕΕ, κυρίως ως εκπαιδευόμενος.

Ο Ε1 αναφέρει ότι έχει ασχοληθεί:

«με τα E-Twinning seminars που είναι δράση εθελοντικών διαδικτυακών μαθημάτων και έχει να κάνει με επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα όπως η ρομποτική στο νηπιαγωγείο: η Bibbot, η μελισούλα και η εκμάθηση ψηφιακών εργαλείων για την παιδαγωγική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. και εργαλείων web 2.0».

Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, κατά την διάρκεια εκπόνησης των Προγραμμάτων οι ρόλοι των εμπλεκόμενων μπορεί ν' αντιστραφούν και ο εκπαιδευτής να καταστεί ταυτόχρονα και εκπαιδευόμενος ή το αντίστροφο.

Ο Ε5, που έχει λάβει μέρος στα προγράμματα της ΕΕ ως εκπαιδευτής, περιγράφει ότι:

«κατά την εκπόνηση των Προγραμμάτων και ενώ πραγματοποιούνταν δράσεις σε συνεργασία με Πανεπιστημιακό Ίδρυμα, χρειάστηκαν επιμορφωτικές διαλέξεις».

Αναφορικά με το **τρίτο** ερώτημα, που αφορά τις δεξιότητες που ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα, από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών **προκύπτει ότι τα προγράμματα καλλιεργούν ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες.**

Ο Ε1 που συμμετείχε στα Προγράμματα με τον ρόλο του εκπαιδευόμενου κρίνει ότι:

«αναπτύχθηκαν δεξιότητες χρήσης των Τ.Π.Ε. οι οποίες βοηθούν πάρα πολύ στην αξιοποίηση της παιδαγωγικής πράξης».

Συγκεκριμένα, επιμορφώθηκε:

«στη δημιουργία ιστοτόπων στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, διαδικτυακού ραδιοφωνικού σταθμού, σύννεφων κειμένου -word art και ψηφιακών πινάκων ανακοινώσεων».

Επιπλέον, αναδείχτηκε ότι μέσα από τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα της Ένωσης αναπτύσσονται δεξιότητες που σχετίζονται με την ομαδική εργασία, την συνεργασία και γενικότερα τις επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες.

Ο Ε7 υποστηρίζει ότι:

«η διαδικασία του ταξιδιού από μόνη της βοηθά τα παιδιά και τους καθηγητές να συσφίξουν περισσότερο τις σχέσεις τους και επίσης τα παιδιά γίνονται πιο αυτόνομα».

Και ο Ε8 επισημαίνει σχετικά:

«Από το ρόλο του εκπαιδευτή η διδασκαλία σε διεθνές περιβάλλον ενισχύει τις επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες, τις δυνατότητες ομαδικής και επιστημονικής συνεργασίας με άλλους διδάσκοντες (...). Από το ρόλο του εκπαιδευόμενου ενισχύονται κυρίως οι κοινωνικές δεξιότητες καθώς μαθαίνει να συνεργάζεται καλύτερα με ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς».

Ακολούθως, μέσα από την παρούσα μελέτη διαφάνηκε ότι ανάμεσα στις δεξιότητες και ικανότητες που καλλιεργούν τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα της Ένωσης, περιλαμβάνεται μέσω της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, η αποδοχή στη διαφορετικότητα.

Ο Ε6 θεωρεί ότι προάγονται για τους εμπλεκόμενους:

«(...)αναπτύσσονται δεξιότητες όπως η ικανότητα αναγνώρισης και διαχείρισης της ετερογένειας των μελών της ομάδας ,ο σεβασμός της προσωπικής ταυτότητας του ατόμου, ο σεβασμός προς τον άνθρωπο και την έμφυλη διάσταση. Επίσης, αναπτύσσονται δεξιότητες συμπερίληψης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων(...)».

Στη συνέχεια, η παρούσα εργασία κατέδειξε, μέσα από τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα, δεξιότητες και ικανότητες για τους εκπαιδευτές, όπως η σύγκριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η ανταλλαγή και η εφαρμογή σύγχρονων, καινοτόμων μεθόδων και τρόπων διδασκαλίας.

Ο Ε3 επισημαίνει ότι:

«τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα ενισχύουν την ικανότητα για διδασκαλία με σύγχρονους τρόπους (...), ακολουθώντας νέες, καινοτόμες μεθόδους(...)».

Ο Ε4 αναφέρει:

«τα Προγράμματα της ΕΕ(...) δίνουν την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να κάνουν σύγκριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των χωρών(...)».

Παράλληλα, ο Ε7 ισχυρίζεται ότι:

«(...)μαθητές ,σπουδαστές και καθηγητές ,μέσα από την βιωματική μάθηση που προσφέρουν τα Προγράμματα αναπτύσσουν πιο “γρήγορα αντανακλαστικά”».

Επιπλέον, ο Ε8 θεωρεί ότι:

«Από τον ρόλο του εκπαιδευτή, η διδασκαλία σε διεθνές περιβάλλον ενισχύει (...) την χρήση καινοτομίας. Από τον ρόλο του εκπαιδευόμενου (...) κατανοείς περισσότερο την διεθνή ακαδημαϊκή κουλτούρα (...). Τέλος, γνωρίζεις τρόπους και πρακτικές που εφαρμόζονται σε αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα».

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί ότι τα Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτικά Προγράμματα προάγοντας την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, προσφέρουν στους συμμετέχοντες σε αυτά, δεξιότητες και ικανότητες όπως η κατάκτηση νέων τρόπων σκέψης και δράσης, η απόκτηση νέων εμπειριών και η εφαρμογή «καλών πρακτικών».

Συγκεκριμένα, ο Ε4 αναφέρει:

«τα παιδιά έρχονται σ' επαφή με τον πολιτισμό άλλων χωρών, παρατηρούν και συγκρίνουν τις κτιριακές εγκαταστάσεις των σχολείων της Ελλάδας με εκείνα των άλλων χωρών, ενθαρρύνονται να τα φροντίζουν και να τα διατηρούν σε καλή κατάσταση , (...) και επίσης διευρύνονται οι πνευματικοί τους ορίζοντες».

Ενώ ο Ε2 πιστεύει:

«(...) με τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα συντελείται η απόκτηση νέων γνώσεων, η μεταλαμπάδευση νέων τρόπων σκέψης, νέων εμπειριών, νέων ιδεών (...)».

Τέλος, η παρούσα εργασία έχει αναδείξει ως επιπλέον δεξιότητα των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Ένωσης, την δυνατότητα σύνδεσης της εκπαίδευσης με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Ο Ε6 αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

«διευρύνονται οι ικανότητες σύνδεσης της Εκπαίδευσης Ενηλίκων με το κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον».

Στη συνέχεια, επιχειρείται ανάλυση των απαντήσεων του **τέταρτου** ερωτήματος που αφορά τις ευκαιρίες της προσωπικής εξέλιξης των ατόμων που εμπλέκονται στα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση είτε έχουν τον ρόλο του εκπαιδευτή είτε του εκπαιδευόμενου είτε συμμετέχουν και με τους δύο ρόλους.

Αρχικά, τ' αποτελέσματα της παρούσας μελέτης ανέδειξαν ότι η συμμετοχή στα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης συμβάλλουν στην προσωπική εξέλιξη των συμμετεχόντων, αποκτώντας δεξιότητες και ικανότητες όπως η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης.

Ο Ε1 αναφέρει χαρακτηριστικά:

«τα προγράμματα της ΕΕ συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό(...)στην τόνωση της αυτοπεποίθησης με την συνεχή ανανέωση και επικαιροποίηση των γνώσεων καθώς και με την εμπάθυνση και εξατομίκευση της γνώσης αυτής».

Στη συνέχεια, θεωρείται εξέχουσας σημασίας για την προσωπική εξέλιξη του ατόμου, η ηθική ικανοποίηση που προέρχεται από την συμμετοχή των εμπλεκόμενων στα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Ο Ε3 υποστηρίζει ότι:

«όταν παρέχονται ευκαιρίες για μάθηση και εκμάθηση δεξιοτήτων, οι εμπλεκόμενοι αισθάνονται ηθική ικανοποίηση(...)».

Επιπρόσθετα, η προσωπική εξέλιξη εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων που οφείλεται στα προγράμματα της Ένωσης, φανερώνεται και από την αλλαγή στην καθημερινότητα των προσώπων αλλά και στην διαφοροποίηση στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς τους.

Ο Ε4 ισχυρίζεται:

«οι γονείς των παιδιών που συμμετείχαν, παρατηρούν ότι σκέφτονται διαφορετικά, διαπιστώνουν αλλαγή στην καθημερινότητά τους και στη συμπεριφορά τους. Χρειάζονται τέτοια ερεθίσματα».

Ο Ε7 παρατηρεί ότι:

«διακρίνει πλέον μια διαφορετική αντιμετώπιση των θεμάτων της σχολικής τάξης από τους εκπαιδευόμενους που συμμετείχαν στα προγράμματα».

Παράλληλα, η προσωπική εξέλιξη των συμμετεχόντων εκδηλώνεται από την αυτοβελτίωση των ατόμων, που επιτυγχάνεται μέσα από τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα.

Ο Ε8 πιστεύει ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα:

«συμβάλλουν σημαντικά στην προσωπική εξέλιξη καθώς ο εμπλεκόμενος έχοντας σχηματίσει προσωπική άποψη και γνώση για τα διεθνή δρώμενα γίνεται περισσότερο ενεργός και ευαισθητοποιημένος, υπάρχει δηλαδή μία αυτοβελτίωση».

Ωστόσο, η προσωπική εξέλιξη των εμπλεκόμενων αποτελεί θέμα προσωπικής επιλογής καθώς εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια και στον βαθμό επιθυμίας του κάθε συμμετέχοντα εάν θα αξιοποιήσει την συγκεκριμένη δυνατότητα για την αυτοβελτίωσή του.

Ο Ε6 θεωρεί ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ:

«σίγουρα συμβάλλουν στην προσωπική εξέλιξη των ατόμων εφόσον και οι ίδιοι το βλέπουν ως ευκαιρία για βιωματική μάθηση και όχι ως ταξίδι αναψυχής».

Αναφορικά με την ανάλυση του **πέμπτου** ερωτήματος που αφορά στην προώθηση, μέσω των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που κρίνονται απαραίτητες για την μετέπειτα ένταξη των ατόμων στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας, **η παρούσα μελέτη ανέδειξε αρχικά ότι η γνωριμία και η επαφή με την τεχνολογία και η κατάκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων αποτελεί μια σπουδαία αφετηρία για την είσοδο του ατόμου στην αγορά εργασίας.**

Ο Ε1 προσδιορίζει:

«τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ προωθούν τη σύνδεση με την απασχόληση γιατί οι ψηφιακές δεξιότητες και η τεχνολογία που προάγουν, συνδέονται άμεσα με την αγορά εργασίας».

Σύμφωνα με τον Ε2:

«τα ευρωπαϊκά προγράμματα προωθούν δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την αγορά εργασίας αφού δίνονται ευκαιρίες στις ψηφιακές δεξιότητες, στην τεχνητή νοημοσύνη(...)».

Επιπλέον, η καλλιέργεια κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων όπως η συνεργασία, η ομαδικότητα, ο σεβασμός και η απουσία του εγωκεντρισμού, σχετίζονται άμεσα και συνεισφέρουν σε μέγιστο βαθμό στην ένταξη και στην επιτυχημένη εξέλιξη των ατόμων στο χώρο της εργασίας.

Ο Ε2 αναφέρει χαρακτηριστικά:

« (...) δίνονται ευκαιρίες στη συνεργασία, στην αποδοχή και στον σεβασμό».

Ο Ε3 θεωρεί ότι επίσης είναι σημαντικά για την αγορά εργασίας:

«(...) η καλλιέργεια της συνεργασίας, (...) η εξάλειψη του εγωκεντρισμού (...)».

Ο Ε8 περιγράφει:

«(...) στην αγορά εργασίας το άτομο πρέπει να έχει (...) υψηλές δυνατότητες συνεργασίας καθώς και επικοινωνιακή ικανότητα, στοιχεία που ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Erasmus».

Μια επιπλέον σημαντική δεξιότητα, απαραίτητη για την είσοδο των ατόμων στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας θεωρείται η πολύ καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας.

Συγκεκριμένα, ο Ε3 ισχυρίζεται ότι τα άτομα για να εισέλθουν στην αγορά εργασίας κρίνεται εξέχουσας σημασίας:

«(...), η καλλιέργεια της ταυτότητας του "πολίτη του κόσμου", (...), η χρήση της αγγλικής γλώσσας (...)».

Ο Ε8 αναφέρει χαρακτηριστικά:

«(...)στην αγορά εργασίας το άτομο πρέπει να έχει διεθνή προοπτική,(...)στοιχεία που ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Erasmus».

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά τις δεξιότητες που ενισχύονται από τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα της Ένωσης έτσι όπως απορρέουν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών

<p>Δεξιότητες που συμβάλλουν στην προσωπική εξέλιξη των ατόμων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση αυτοπεποίθησης • Ηθική Ικανοποίηση • Αυτοβελτίωση • Αλλαγή στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς • Αποδοχή της Διαφορετικότητας • Απόκτηση νέων εμπειριών • Γνώση νέων τρόπων σκέψης και δράσης
<p>Δεξιότητες που συμβάλλουν στην ένταξη στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακές Δεξιότητες • Κοινωνικές και Επικοινωνιακές Δεξιότητες (συνεργασία, ομαδικότητα, σεβασμός, έλλειψη εγωκεντρισμού) • Πολύ καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας • Γνώση σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας • Γνώση και σύγκριση εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Πίνακας 3. Δεξιότητες που ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης

Β' ΜΕΡΟΣ: Ερωτήματα που αφορούν την Ανάπτυξη της Έρευνας και της Επιστήμης, την Διερευνητική Μάθηση και την προώθησή αυτών μέσω της Πολιτικής Συνοχής

Ως προς την ανάλυση του **πρώτου** ερωτήματος που αφορά τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων κατά την άσκηση του εκπαιδευτικού έργου, από τις απαντήσεις **διαφάνηκε:**

Αρχικά, μια αξιοσημείωτη μέθοδο διδασκαλίας που εφαρμόζουν οι εκπαιδευτικοί είναι η βιωματική μάθηση.

Ο Ε7 ισχυρίζεται ότι χρησιμοποιεί:

«(...) για την διδασκαλία μια μαθητοκεντρική προσέγγιση ,την βιωματική μάθηση(...)».

Ο Ε1 επισημαίνει ότι:

«(...) μας απασχολεί και η βιωματική μάθηση όπου τα παιδιά μαθαίνουν μέσα από τις εμπειρίες τους λαμβάνοντας υπόψη τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες(...)».

Στη συνέχεια, ο Ε2 περιγράφει ότι εφαρμόζει:

«(...) διδακτική προσέγγιση που βασίζεται στις αρχές της βιωματικής μάθησης μέσω του εποικοδομητισμού, όπου κινητικές και γνωστικές δεξιότητες συνδυάζονται προοδευτικά (...)».

Επιπρόσθετα, μια εξέχουσα σημασίας σύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας που εφαρμόζεται πλέον ευρέως από τους εκπαιδευτικούς, αποτελεί η «Διερευνητική Μάθηση» ή αλλιώς «Μέθοδος Διερεύνησης».

Ο Ε5 αναφέρει διεξοδικά ότι:

«Μια από τις σημαντικότερες σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας με έντονο το μαθητοκεντρικό στοιχείο είναι η μέθοδος της διερεύνησης(...). Η διερεύνηση είναι μια μέθοδος στην οποία ο μαθητής αναζητά τη γνώση, μέσα από τη δική του προσπάθεια και ερευνητικό σχεδιασμό. Ο εκπαιδευτικός είναι διακριτικά παρών, καθοδηγώντας το μαθητή στην προσπάθεια του(...)».

Επιπλέον, σπουδαία και ταυτόχρονα καινοτόμα μέθοδος διδασκαλίας αποτελεί η «Ανεστραμμένη Τάξη».

Ο Ε2 υποστηρίζει ότι χρησιμοποιεί:

«(...) την “Ανεστραμμένη Τάξη”, δηλαδή στέλνω στους μαθητές μου, μέσω της e-class, σημειώσεις και βίντεο με τα βασικά σημεία του επόμενου μαθήματος, τα παιδιά μελετούν (...) και εφαρμόζουν στο αμέσως επόμενο μάθημα στην πράξη αυτά που ήδη γνωρίζουν. Γλυτώνουμε έτσι χρόνο (...).»

Σύμφωνα με τον Ε5:

«Η “Ανεστραμμένη τάξη” είναι ένα μοντέλο μεικτής μάθησης, στο οποίο οι μαθητές μαθαίνουν παρακολουθώντας βιντεοδιαλέξεις ή άλλο εκπαιδευτικό υλικό στο σπίτι, ενώ η “εργασία για το σπίτι” γίνεται στη σχολική τάξη με τον καθηγητή και τους μαθητές να συζητούν και να επιλύουν απορίες (...).»

Στη συνέχεια, προτείνεται μια επιπλέον διδακτική μέθοδος που ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί, η “Διαφοροποιημένη Διδασκαλία”.

Ο Ε2 περιγράφει:

«(...) χρησιμοποιώ την Διαφοροποιημένη Διδασκαλία. Δηλαδή, οργανώνω το μάθημά μου, ώστε όλοι οι μαθητές, ανάλογα με τις κινητικές τους δεξιότητες, να μπορούν να ξεκινήσουν και να φτάσουν στο επίπεδο που ο καθένας μπορεί να φτάσει (...).»

Σύμφωνα με τον Ε1:

«(...) επίσης πολλές φορές χρησιμοποιώ και τη μέθοδο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, σε περιπτώσεις που κρίνω ότι απαιτείται από την ομάδα (...). Επειδή κάθε ομάδα έχει τη δική της σύσταση, τα παιδιά κάθε χρόνο είναι διαφορετικά, (...) στοχεύουμε σε κάποιες συγκεκριμένες μαθησιακές ιδιαιτερότητες, οπότε δουλεύουμε με συγκεκριμένο τρόπο, αναλόγως τις μαθησιακές και αναπτυξιακές συνθήκες των παιδιών. Εστιάζουμε στις συνθήκες που απαιτείται να δώσουμε περισσότερη σημασία, δουλεύοντας πάντα σε μικρές ομάδες (...). Εννοούμε μια διαφοροποιημένη διδασκαλία βάσει των αναγκών των μαθητών, την κοινωνική σύσταση και το μαθησιακό επίπεδο της ομάδας.»

Όσον αφορά στην σχέση της διδακτικής μεθοδολογίας που εφαρμόσαν οι εκπαιδευτικοί και στον βαθμό της αποτελεσματικής μάθησης που επιτεύχθη μέσω αυτής, αντικείμενο διερεύνησης του **δεύτερου** ερωτήματος, από τ' αποτελέσματα της παρούσας εργασίας **διαφάνηκε ότι οι μέθοδοι διδασκαλίας που έχουν επιλέξει οι εκπαιδευτικοί, κατά την διάρκεια του εκπαιδευτικού έργου τους, είναι αποδοτικές αφού συντελούν στην αποτελεσματική μάθηση και στην επίτευξη της γνώσης.**

Ο Ε 3 περιγράφει σχετικά:

«(...)η βιωματική μάθηση βοηθά στην αποτελεσματική μάθηση γιατί τα παιδιά ανακαλύπτουν μόνα τους τη γνώση, δεν την παίρνουν έτοιμη(...)».

Σύμφωνα με τον Ε4:

«(...) Τα παιδιά οδηγούνται μόνα τους στη λύση των προβλημάτων (..) και προβαίνουν σε αυτοδιόρθωση (...)».

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι ο κάθε ερωτώμενος ανάλογα με την ειδικότητά του αλλά και την βαθμίδα εκπαίδευσης που υπηρετεί, έχει την δυνατότητα να επιβεβαιώσει την αποτελεσματική μάθηση εκ μέρους των εκπαιδευομένων.

Ο Ε8 υποστηρίζει ότι:

«θεωρώ, βασιζόμενος στις αξιολογήσεις των φοιτητών αλλά και στα αποτελέσματα των εξετάσεων, ότι η ακολουθούμενη διαδικασία συμβάλει στην αποτελεσματική μάθηση. Αυτό εξάλλου φαίνεται και από την μεγάλη συμμετοχή των φοιτητών στην προαιρετική εργασία».

Στη συνέχεια, αναλύοντας τα αποτελέσματα του **τρίτου** ερωτήματος σχετικά με τα πλεονεκτήματα της διδακτικής μεθοδολογίας που ακολούθησαν οι εκπαιδευτικοί κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, **τα ευρήματα έδειξαν ότι τα πλεονεκτήματα της μαθητοκεντρικής προσέγγισης, που πλέον χρησιμοποιούνται, είναι αναρίθμητα.**

Αρχικά, ο εκπαιδευόμενος αντιμετωπίζεται εξατομικευμένα όσον αφορά στην προσπάθεια για την απόκτηση της γνώσης.

Ο Ε1 ισχυρίζεται:

«(...) αντιμετωπίζουμε το παιδί σαν ξεχωριστή οντότητα, με τα δικά του στοιχεία, τις δικές του εμπειρίες, τα δικά του βιώματα, εξατομικευμένα πλέον, και μπορούμε κάθε χρόνο να προσαρμόζουμε την διδασκαλία μας με βάση τις δυνατότητες των παιδιών».

Επιπλέον, σημαντικό πλεονέκτημα των σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων θεωρείται η απόκτηση κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων όπως η συνεργασία, ο σεβασμός, η αποδοχή των κανόνων, η αλληλεγγύη.

Ο Ε2 επισημαίνει:

«Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα είναι ότι τα παιδιά “μαθαίνουν πως να μαθαίνουν”. Μαθαίνουν να συνεργάζονται, να παίρνουν αποφάσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα ενεργήσουν, αυξάνεται (...) η κοινωνικότητά τους, (...). Άρα αποκτούν επικοινωνιακές δεξιότητες, μαθαίνουν να τηρούν κανόνες, να σέβονται τους συμμαθητές τους και να προσφέρουν την βοήθειά τους».

Παράλληλα, κρίνεται ως εξέχον πλεονέκτημα των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και ικανότητας των εκπαιδευόμενων μέσα από την ενεργητική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Συγκεκριμένα, ο Ε3 αναφέρει:

«ενθαρρύνεται (...) και η κριτική σκέψη, ο προβληματισμός, η εμπλοκή και η ενεργή συμμετοχή στο μάθημα(...) που βοηθά στην εμπέδωση της ύλης, στην αποτελεσματική μάθηση».

Ο Ε2 επισημαίνει:

«(...) αυξάνεται (...) και η κριτική τους ικανότητα (...)»

Επιπρόσθετα, σπουδαίο πλεονέκτημα των σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων, θεωρείται ο αναστοχασμός στον οποίο έχουν την ευκαιρία να καταφύγουν οι εκπαιδευόμενοι.

Σύμφωνα με τον Ε6, οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν δεξιότητες όπως :

«(...) τον αναστοχασμό, όχι μόνο τι έμαθαν αλλά πώς το χρησιμοποίησαν και γιατί το χρησιμοποίησαν (...).»

Επιπλέον, με την εγκατάλειψη των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας και την εφαρμογή νέων, καινοτόμων, οι εκπαιδευόμενοι έχουν την δυνατότητα να διαχειριστούν τη γνώση που απέκτησαν με τέτοιο τρόπο ώστε ν' αναπτύξουν δεξιότητες απαραίτητες στην προσωπική, οικογενειακή και στην επαγγελματική τους ζωή.

Συγκεκριμένα ο Ε6 αναφέρει:

«(...) οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι δημιουργούν δική τους γνώση, κατασκευάζουν τη δική τους γνώση, την προσαρμόζουν στην καθημερινή τους ζωή, ακόμα και στην επαγγελματική γιατί είναι ενήλικες και αρκετοί εργαζόμενοι (...).»

Στη συνέχεια, η παρούσα έρευνα έδειξε ότι οι εκπαιδευόμενοι ανέπτυξαν μια εξέχουσα δεξιότητα όπως την αυτορρύθμιση, θεωρώντας την ικανότητα αυτή, ένα από τα σπουδαία πλεονεκτήματα των διδακτικών μεθόδων που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτές.

Ο Ε6 περιγράφει:

«(...) και λόγω της εξ αποστάσεως γίνεται και αυτορρύθμιση, μαθαίνουν στους δικούς τους ρυθμούς».

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε μια διαφορετική διάσταση που διαφαίνεται από τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, που αποτελεί συγχρόνως και σημαντικό πλεονέκτημα των διδακτικών προσεγγίσεων που εφαρμόζουν οι εκπαιδευτές. Πρόκειται για την «αναζοπύρωση» του ενδιαφέροντος των εκπαιδευόμενων για την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο Ε4 επισημαίνει:

«(...) τα παιδιά δεν αισθάνονται ότι κάνουν μάθημα. Χαίρονται και δουλεύουν παράλληλα(...)».

Παράλληλα, αξιοσημείωτο πλεονέκτημα της διδακτικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, θεωρείται η ικανοποίηση που αισθάνονται οι ίδιοι καθώς παρατηρούν την πρόοδο των μαθητών, σπουδαστών ή φοιτητών.

Ο Ε4 αναφέρει χαρακτηριστικά:

«(...) εισπράτουμε από τα παιδιά το ενδιαφέρον τους για το μάθημα και μας αρέσει(...). Η στείρα διδασκαλία δεν βοηθά ούτε τον εκπαιδευτικό. Είμαστε πιο “γεμάτοι”».

Ενώ και ο Ε8 κατατάσσει στα εξαιρετικά πλεονεκτήματα:

«(...) την διαρκή ανατροφοδότηση».

Ιδιαίτερο πλεονέκτημα των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας κρίνεται η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους τους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους.

Ο Ε8 τονίζει χαρακτηριστικά:

«την χρήση νέων τεχνολογιών(...)».

Έπειτα, ως προς την ανάλυση του **τέταρτου** ερωτήματος που αφορά την επιθυμία των εκπαιδευτικών ν' ακολουθήσουν μια διαφορετική μέθοδο διδασκαλίας από αυτήν που εφάρμοζαν έως τώρα, **τ' αποτελέσματα της παρούσας εργασίας έδειξαν ότι όλοι οι εκπαιδευτές επιθυμούν να χρησιμοποιούν σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις που στηρίζονται στις νέες τάσεις της Παιδαγωγικής βάσει επιστημονικών ερευνών.**

Μια από αυτές τις μεθόδους θεωρείται η περίπτωση της «Ανεστραμμένης Τάξης».

Συγκεκριμένα, ο Ε3 ισχυρίζεται ότι σκέφτεται ν' ασχοληθεί:

«(...) με την Ανεστραμμένη Τάξη μέσω διαδικτύου και στο σπίτι γιατί ο χρόνος είναι λίγος αλλά χρειάζεται και η συμμετοχή των γονέων γιατί τα παιδιά του νηπιαγωγείου είναι πολύ μικρά».

Μια ξεχωριστή μέθοδος διδασκαλίας, αγαπητή σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους, αποτελεί η μάθηση μέσα από το παιχνίδι ρόλων.

Ο Ε6 περιγράφει ότι επιθυμεί να εφαρμόσει:

«(...) το "game basic learning". Μέσα από το παιχνίδι ουσιαστικά να παίρνουν τη γνώση και ν' αναπτύσσουν δεξιότητες (...)».

Παράλληλα, σημαντική διδακτική προσέγγιση θεωρείται η αξιοποίηση της Τεχνολογίας και των ψηφιακών μέσων διδασκαλίας.

Ο Ε6 επισημαίνει ότι:

«(...)γενικά είμαι πολύ υπέρ της τεχνολογίας. Ζούμε σε μια ψηφιακή εποχή(...)».

Επιπλέον, η παρούσα εργασία προσδιόρισε ως σημαντικό σημείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τη σύνδεση και επαφή των εκπαιδευομένων με την απασχόληση και την αγορά εργασίας.

Ο Ε8 περιγράφει ότι:

«Θεωρώ ότι η μέθοδος που ακολουθώ δίνει καλά αποτελέσματα αλλά θα ήθελα να ενισχύσω στο μέλλον τις διαλέξεις, φέρνοντας ως ομιλητές και άτομα από την αγορά εργασίας».

Στη συνέχεια, η παρούσα έρευνα μελετά και αναλύει το **πέμπτο** ερώτημα που αφορά την μέθοδο της Διερευνητικής Μάθησης και την σχέση της με την αποτελεσματική μάθηση και την εμπέδωση της διδακτέας ύλης από τους εκπαιδευόμενους. **Τα ευρήματα της μελέτης ανέδειξαν την μέθοδο της "Διερευνητικής Μάθησης" ως μία από τις σύγχρονες προσεγγίσεις της διδακτικής μεθοδολογίας**

προσανατολισμένη στις μαθησιακές ανάγκες και ικανότητες του εκπαιδευομένου.

Συγκεκριμένα, ο Ε2 αναφέρει:

«(...) Η μέθοδος διδασκαλίας που εφαρμόζω είναι ένα είδος Διερευνητικής Μάθησης. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης. Διατυπώνουν ερωτήσεις και υποθέσεις που οδηγούν στην εξαγωγή συμπερασμάτων, κανόνων και θεωριών. Η μάθηση γίνεται ενδιαφέρουσα, μέσα από την απόκτηση κινήτρων».

Ο Ε1 τονίζει:

«(...) η Διερευνητική Μάθηση συντελεί στην αποτελεσματική μάθηση καθώς θεωρείται ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος για να προσεγγίσει τα παιδιά (...) και τις μαθησιακές τους ανάγκες(...).»

Ο Ε8 περιγράφει:

«(...) ότι ο εκπαιδευόμενος πρέπει να έχει ενεργή συμμετοχή στη διαδικασία και να εστιάζει μόνος του, ιδιαίτερα σε αντικείμενα του μαθήματος που του είναι πιο κοντά στα ενδιαφέροντα του».

Γενικότερα, ο Ε6 επισημαίνει:

«(...) μέσα από μια κοινότητα διερεύνησης, οι εκπαιδευόμενοι κατανοούν καλύτερα το εκπαιδευτικό περιεχόμενο».

Αναφορικά με την ανάλυση του έκτου ερωτήματος που αφορά στην συμβολή της Διερευνητικής Μάθησης στην ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης, **τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η μέθοδος της Διερεύνησης αποτελεί την αρχική φάση για την εξέλιξη της έρευνας και της επιστήμης.**

Σύμφωνα με τον Ε1:

«Ούτως ή άλλως η Διερευνητική Μάθηση είναι η διαδικασία που εντάσσει τα παιδιά να κάνουν μια αρχική έρευνα (...). Οπότε είναι το πρώτο στάδιο της έρευνας και της ανάπτυξης της επιστήμης. Είναι ο αρχικός τρόπος, η

παρατήρηση , για να ξεκινήσει οποιαδήποτε διερευνητική και επιστημονική διαδικασία».

Ο Ε5 υποστηρίζει:

«Το ζητούμενο στη μαθητοκεντρική μέθοδο της διερεύνησης είναι η αντίληψη και εφαρμογή κάποιων από τους μηχανισμούς που χρησιμοποιεί η επιστημονική έρευνα. (...) δημοσιοποιώντας τα πορίσματα των ερευνών (...) στο σύνολο της τάξης. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί και διευκολύνει τους μαθητές του, μεριμνώντας (...) για να τηρούνται βασικοί κανόνες επιστημονικής συνέπειας και αξιοπιστίας. Επιπλέον ,οι μαθητές(...), τηρώντας (...)τα απαιτούμενα κριτήρια που αφορούν τη λογική συνέπεια της επιχειρηματολογίας και μιας επαρκούς πορείας απόδειξης των ισχυρισμών που διατυπώνουν».

Ο Ε2 ισχυρίζεται ότι η Διερευνητική Μάθηση:

«κατά κάποιο τρόπο(...) συμβάλλει στην ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης, διότι μέσα από τις ερωτήσεις και τις υποθέσεις που τίθενται στους μαθητές, μπορούμε να πάρουμε απαντήσεις που δεν τις περιμένουμε, που δεν τις έχουμε σκεφτεί, γιατί (...) οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να σκεφτούν κάτι διαφορετικό από αυτό που έχουμε εμείς στο νου μας, μια καινούρια ιδέα, μια καινούρια μέθοδο, να σκεφτούν κάτι που εμείς δεν είχαμε σκεφτεί. Έτσι, μ' αυτή την έννοια, θα μπορούσε η Διερευνητική Μάθηση να συμβάλλει στην ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης».

Ο Ε8 πιστεύει:

«(...) η διερευνητική μάθηση είναι ένας τρόπος σκέψης που οδηγεί τον εκπαιδευόμενο στο να αναπτύξει ερευνητικές ικανότητες, να δημιουργεί γνώση και να μην μαθαίνει μόνο την ήδη υπάρχουσα γνώση».

Γ' ΜΕΡΟΣ: Ερωτήματα που αφορούν στη συμβολή των Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων της ΕΕ με σκοπό την βελτίωση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης

Ως προς το **πρώτο** ερώτημα που αφορά τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ με τα οποία έχουν ασχοληθεί οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα, **τ' αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί που προέρχονται από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό το E-Twinning για επιμορφωτικούς σκοπούς αλλά και για δραστηριότητες με τα παιδιά.**

Συγκεκριμένα, ο Ε3 ισχυρίζεται ότι έχει χρησιμοποιήσει:

« (...) το e-twinning(...)».

Επιπλέον, ο Ε1 αναφέρει:

«(...)και τον τελευταίο χρόνο παρακολούθησα σεμινάρια E-Twinning για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στις νέες τεχνολογίες και στην Ρομποτική».

Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, εκτός από τα προγράμματα E-Twinning, επιλέγουν και δραστηριότητες που διατίθενται μέσω του προγράμματος Erasmus +.

Ο Ε2 περιγράφει:

«(...)με e-twinning σαν εκπαιδευόμενη και σαν εκπαιδύτρια και με Erasmus +».

Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, χρησιμοποιούν κυρίως χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Erasmus +, αλλά και το E-Twinning.

Ο Ε4 επισημαίνει ότι χρησιμοποιεί:

«(...) το E-Twinning και το Erasmus +(...)».

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, οι εκπαιδευτές που προέρχονται από την Μεταδευτεροβάθμια – Επαγγελματική και την Τριτοβάθμια, εφαρμόζουν χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Erasmus +.

Ο Ε8 αναφέρει ότι έχει ασχοληθεί:

«(...)μόνο με το πρόγραμμα Erasmus +».

Ως προς την ανάλυση του **δεύτερου** ερωτήματος που αφορά στις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την συμβολή των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ στην βελτίωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης, **από τα ευρήματα της παρούσας εργασίας διαφαίνεται ότι η συνεισφορά τους υπήρξε καθοριστική ως προς την βελτίωση της εκπαίδευσης.**

Ο Ε2 ισχυρίζεται ότι:

«(...)κατά ένα μεγάλο μέρος συμβάλλουν (...) στην βελτίωση και αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης διότι ανταλλάσσεις ιδέες με τα συνεργαζόμενα σχολεία ή τους συναδέλφους, βλέπεις διαφορετικούς τρόπους διδασκαλίας(...), ενώ στα προγράμματα κατάρτισης του E-Twinning αποκτούμε νέες γνώσεις και δεξιότητες».

Συγχρόνως, Ο Ε4 υποστηρίζει ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα:

«(...)έδιναν ερεθίσματα, άνοιζαν ορίζοντες μέσα από εργαλεία μάθησης και δεξιότητες(...)».

Ο Ε8 υποστηρίζει ότι:

«(...) συμβάλλουν στην αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης. Ειδικότερα το πρόγραμμα Erasmus φέρνει κοντά φοιτητές και επιστήμονες σε διεθνές επίπεδο και δίνει σημαντική ευκαιρία για παραγωγή επιστημονικής συνεργασίας αλλά και διάχυση γνώσης μεταξύ των εμπλεκομένων».

Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την θετική αποτύπωση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, να συνυπάρχουν και οι ανάλογες υλικοτεχνικές υποδομές που θα διευκολύνουν προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο Ε6 περιγράφει:

«(...)να υπάρχουν και οι αντίστοιχες υποδομές(...)γιατί πολλές φορές λείπουν τα βασικά(...), κουβαλώ η ίδια τον δικό μου προτζέκτορα στην αίθουσα,(...) να υπάρχει και ο αντίστοιχος εξοπλισμός».

Αναφορικά με το **τρίτο** ερώτημα που εστιάζει στους παράγοντες που βελτιώθηκαν και αναβαθμίστηκαν στον τομέα της Εκπαίδευσης ή στις διορθωτικές κινήσεις που θα πρέπει να γίνουν ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση και αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης, **η παρούσα μελέτη ανέδειξε αρχικά ότι ένας από τους παράγοντες που βελτιώθηκαν, είναι η διδακτική μεθοδολογία που εμπλουτίστηκε και προσαρμόστηκε στα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων.**

Ο Ε5 αναφέρει:

«εκσυγχρονίστηκε η διδασκαλία συμπεριλαμβάνοντας και μέσα κοντά στα ενδιαφέροντα των παιδιών (εκπαιδευτικά παιχνίδια στον υπολογιστή, πλατφόρμες φιλικότερες στον μαθητή όπου η πληροφορία και οι ασκήσεις ενσωματώνονται με παιγνιώδη τρόπο κλπ.(...)».

Ο Ε4 επισημαίνει:

«(...)καλλιεργήθηκαν νέοι ορίζοντες, έρχονται σ' επαφή με νέες μεθόδους και νέους τρόπους διδασκαλίας. Το εκπαιδευτικό σύστημα έπαψε να χρησιμοποιεί δασκαλοκεντρικές μεθόδους(...)».

Σύμφωνα με τον Ε8:

«Η μέθοδος και ο τρόπος διδασκαλίας εμπλουτίστηκε, γίνεται περισσότερο αμφίδρομος(...)».

Παράλληλα, τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ συνέβαλαν αποφασιστικά στην βελτίωση της σχολικής και της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Συγκεκριμένα, ο Ε5 περιγράφει:

«(...)αναβαθμίστηκαν οι δεξιότητες εκπαιδευτικών(...)».

Ο Ε3 αναφέρει χαρακτηριστικά ότι παράγοντες βελτίωσης αποτελούν:

«(...)η προώθηση της καινοτομίας και η εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων(...)».

Ο Ε1 σημειώνει:

«(...) συνέβαλαν στην αναβάθμιση της σχολικής μονάδας, (...)μπορώ να επικοινωνώ καλύτερα με τους γονείς των μαθητών μου και την υπόλοιπη εκπαιδευτική κοινότητα για την παραγωγή του εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική μονάδα(...) μας δίνει περισσότερη όρεξη να συνεχίζουμε να μαθαίνουμε και να κάνουμε καινούρια πράγματα με τα παιδιά».

Επιπρόσθετα, η συνεισφορά των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Ένωσης έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη των κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων τόσο για τους εκπαιδευτές όσο και για τους εκπαιδευόμενους.

Ο Ε3 ισχυρίζεται ότι έχει καλλιεργηθεί:

«(...)η συνεργασία και η ομαδικότητα(...)».

Ο Ε8 επισημαίνει:

«(...)βελτίωση υπάρχει ακόμα και στην επικοινωνία σε διεθνές επίπεδο».

Ο Ε2 υποστηρίζει:

«(...)μέσα από την επικοινωνία και την συνεργασία ανταλλάσσονται απόψεις και ιδέες μεταξύ των συναδέλφων, των σχολείων σχετικά με διαφορετικούς τρόπους διδασκαλίας καθώς και με θέματα διαχείρισης της σχολικής τάξης(...)».

Σύμφωνα με τον Ε1:

«(...) η σχολική μονάδα έγινε πιο ανοικτή στην κοινωνία, στην επικοινωνία με γονείς, συναδέλφους- εκπαιδευτικούς, με την τοπική κοινωνία και τους τοπικούς φορείς(...)».

Αξιίζει να επισημάνουμε ότι μέσα από τ' αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διαφαίνεται ότι η επαφή, η συνεργασία και η επικοινωνία με άλλα κράτη έχουν συντελέσει στην αποδοχή του διαφορετικού και στην προσπάθεια εξάλειψης στερεοτύπων.

Συγκεκριμένα ο Ε2 περιγράφει ότι:

«(...)εκπαιδευτικοί και μαθητές μαθαίνουν ν' αποδέχονται την διαφορετικότητα μέσα από την επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς και τον διαφορετικό τρόπο σκέψης, ήθη και έθιμα, νοοτροπία και την διαφορετική κουλτούρα(...)».

Παράλληλα, τα ευρήματα της μελέτης έδειξαν ότι μέσω των ενωσιακών χρηματοδοτικών προγραμμάτων έχει αναβαθμιστεί η χρήση της τεχνολογίας.

Ο Ε8 αναφέρει:

«(...)χρησιμοποιείται περισσότερο η τεχνολογία(...)».

Σύμφωνα με τον Ε2:

«(...)οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται και έχουν κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες και την Τεχνητή Νοημοσύνη(...)».

Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες που έγιναν, υπάρχουν και άλλα περιθώρια βελτίωσης και θα πρέπει η διδασκαλία να προσεγγιστεί ακόμα περισσότερο διαθεματικά και διεπιστημονικά.

Ο Ε6 ισχυρίζεται :

«(...)μπορεί να υπάρχει μια πιο διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση διδασκαλίας, (...)δηλαδή να συνεργαστώ με κάποιους άλλους συναδέλφους(...)».

Παράλληλα, στις μέρες μας θα πρέπει να υποστηριχθεί ολοένα και περισσότερο, η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευομένων σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη.

Ο Ε6 επισημαίνει ότι:

«(...)μπορούμε να εγείρουμε (...) το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων ως προς την ευαισθητοποίηση θεμάτων περιβαλλοντικών γιατί η τεχνολογία αφήνει και αρνητικό αποτύπωμα(...)».

Αναφορικά με το **τέταρτο** ερώτημα που αφορά την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την περαιτέρω βελτίωση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης, **τα ευρήματα της παρούσας μελέτης έδειξαν ότι για την μέγιστη αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ένωσης, σημαντικό ρόλο κατέχει ο παράγοντας άνθρωπος,**

στην συγκεκριμένη περίπτωση ο εκπαιδευτής ή ο εκπαιδευόμενος και ο τρόπος που επιλέγει να εφαρμόσει τα προγράμματα αυτά.

Σύμφωνα με τον E1:

«(...) σε αυτό το σημείο έχει να κάνει και ο ανθρώπινος παράγοντας γιατί τα προγράμματα και οι επιμορφώσεις σου δίνουν εφόδια, πάρα πολλές γνώσεις, γίνονται και μ' έναν τρόπο που μπορείς να τα παρακολουθήσεις(...) διαδικτυακά, ανοικτά μαθήματα, σύγχρονα, όπου ο κάθε εκπαιδευτικός έχει τον χρόνο να τα παρακολουθήσει με τον δικό του ρυθμό. Παρ' όλα αυτά, εάν ο εκπαιδευόμενος δεν τα χρησιμοποιήσει με τον σωστό τρόπο και δεν τα εφαρμόσει στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη, δεν προσφέρουν κάτι, δεν βελτιώνουν το εκπαιδευτικό έργο. Άρα έχει να κάνει με τον τρόπο που τα χρησιμοποιείς και τα εκμεταλλεύεσαι. Είναι ένα εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού που μπορεί να τα χρησιμοποιήσει με τον τρόπο που ο ίδιος πιστεύει ώστε να έχουν καλά αποτελέσματα».

Ο E 7 συνεχίζει:

«(...)η αξιοποίηση των Προγραμμάτων εξαρτάται από τον καθηγητή(...)».

Επιπλέον, εξέχουσα σημασία για την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων έχει η επικοινωνία, η ενημέρωση, η συνεργασία με τους λοιπούς εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας, η ανταλλαγή ιδεών και απόψεων σχετικά με τα προγράμματα που έχουν παρακολουθήσει και συμμετάσχει.

Ο E1 αναφέρει:

«(...)επίσης θέλει και μια συνεργασία γιατί ως εκπαιδευόμενος επιμορφώνεσαι πάνω σε καινούρια πράγματα, όμως πρέπει να επικοινωνείς και στην σχολική σου μονάδα και στους υπολοίπους συναδέλφους, έτσι ώστε αν και αυτοί έχουν παρακολουθήσει κάποια άλλα προγράμματα, να γίνει μια ανταλλαγή απόψεων και γνώσεων για να μπορέσει να (...) βελτιωθεί το εκπαιδευτικό έργο μέσα στη μονάδα(...)».

Επιπρόσθετα, μέσα από τ' αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διαφάνηκε ότι η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων είναι απαραίτητη για την

βελτίωση των παροχών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και γι' αυτό κρίνεται αναγκαίος ο πολλαπλασιασμός τους.

Συγκεκριμένα, ο Ε4 περιγράφει:

«(...)τα χρηματοδοτικά προγράμματα αποτελούν “χαραμάδες φωτός”. Μακάρι να τα αυξήσουν για να μπορούμε να μάθουμε κάτι καινούριο εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι»(...)».

Παράλληλα, η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ μπορεί να πραγματοποιηθεί αποτελεσματικότερα εφόσον λάβουμε υπόψη μας τρεις σπουδαίους παράγοντες όπως τον στόχο του κάθε προγράμματος, την βελτίωση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτών και την συμμετοχή των μαθητών.

Ο Ε5 ισχυρίζεται ότι:

«(...)υπάρχουν 3 σκέλη που πρέπει να εξετάσουμε: α)Τον στόχο του προγράμματος: Συνήθως αυτά τα προγράμματα οδηγούν στην δημιουργία εκπαιδευτικών εργαλείων πιο κοντά στην τεχνολογία που χρησιμοποιούν οι μαθητές, β)Την βελτίωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών: Οι εκπαιδευτικοί έρχονται σε επαφή με αντικείμενα, εργαλεία και δεξιότητες που δεν μπορούν να καλλιεργηθούν με άλλο τρόπο πέρα από την συμμετοχή τους σε αυτά τα προγράμματα και γ)Την συμμετοχή των μαθητών: Οι μαθητές σε πολλές περιπτώσεις συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα και για τις μετακινήσεις που προβλέπουν. Εκεί έρχονται σε επαφή με άλλες κουλτούρες, καλλιεργούν σοβαρές πτυχές του χαρακτήρα που είναι δύσκολο να αναβαθμίσουν στο ελληνικό σχολείο(...)».

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα, διαφαίνεται ότι η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Ένωσης έχει επιτευχθεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, αξιοσημείωτος παράγοντας που συμβάλλει στην περαιτέρω αξιοποίησή τους θεωρείται η αύξηση της συμμετοχής των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων στα ενωσιακά προγράμματα με την ταυτόχρονη μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, την ενίσχυση της διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας και την εκμάθηση της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Σύμφωνα με τον Ε3:

«(...) η αρκετή γραφειοκρατία και οι λεπτομερείς αναφορές που πρέπει να παραδοθούν στη συνέχεια, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για να συμμετέχουν περισσότεροι εκπαιδευτικοί στα χρηματοδοτικά προγράμματα. Ίσως θα πρέπει να γίνει μια ρύθμιση με απόδοση μορίων ή οικονομικών παροχών στον εκπαιδευτικό ή στη σχολική μονάδα. Ίσως θα πρέπει να γίνει υποχρεωτική η εκπόνηση τουλάχιστον δύο ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων για κάθε σχολείο. Με αυτόν τον τρόπο θα διαμοιράζεται και η γραφειοκρατική δουλειά(...)».

Ο Ε6 ισχυρίζεται:

«(...)κάποια παιδιά θέλουν να έρθουν στα προγράμματα Erasmus αλλά δυσκολεύονται με την χρήση της ξένης γλώσσας. Θα πρέπει και τα προγράμματα σπουδών να εναρμονίζονται με την προοπτική του Erasmus.(...) Πολύ παλιά υπήρχαν κάποια μαθήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και κάποια αγγλικών. Έστω να υπάρχει ορολογία γιατί υπάρχουν συγκεκριμένες ειδικότητες που κάνουν αγγλικά ή γαλλικά(...)».

Επιπλέον, ο Ε8 υποστηρίζει:

«(...)Θεωρώ ότι η αξιοποίησή τους είναι σε ικανοποιητικό βαθμό, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην επίτευξη μεγαλύτερης συμμετοχής των εκπαιδευόμενων καθώς υπάρχει σε αρκετούς ακόμα μία «αντίσταση» στο να μετακινηθούν εκτός Ελλάδας και να βρεθούν σε διεθνές περιβάλλον, ίσως οφείλεται στη μέτρια γνώση της αγγλικής γλώσσας ή και νέων τεχνολογιών».

Στη συνέχεια, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν ότι για την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων και εν τέλει για την βελτίωση της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, είναι απαραίτητη η ανανέωση των προγραμμάτων αυτών και η διαφορετική επιλογή προγράμματος κάθε χρονιά.

Ο Ε6 επισημαίνει:

«(...)προωθείται η βελτίωση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης.(...)θεωρώ όμως ότι θα πρέπει να είναι μια κυκλική διαδικασία. Δηλαδή, υλοποιείται ένα πρόγραμμα και του χρόνου αλλά να έχει και κάτι διαφορετικό γιατί αυξάνονται οι ανάγκες του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και οι ανάγκες των

εκπαιδευομένων. Άρα να υλοποιείται κάτι στατικό δεν έχει νόημα. Πρέπει να είναι μια κυκλική αναβαθμισμένη διαδικασία.(...)».

Ως προς την ανάλυση του **πέμπτου** και τελευταίου ερωτήματος όπου οι συμμετέχοντες στην παρούσα ερευνητική εργασία έκαναν επιπλέον τοποθετήσεις για τη συμβολή και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ με σκοπό την περαιτέρω βελτίωση και αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, **τα ευρήματα έδειξαν αρχικά ότι τα Προγράμματα της Ένωσης δίνουν ευκαιρίες για επιμορφώσεις και επιπλέον μέσα από τις επισκέψεις προσφέρονται περαιτέρω γνώσεις για τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας αλλά και την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.**

Ο Ε3 αναφέρει:

«(...)δίνονται δυνατότητες μέσα από τα ταξίδια και τις επισκέψεις σε σχολεία άλλων χωρών, να επιμορφωθούμε, να γνωρίσουμε από κοντά τον χειρισμό των ιδιαίτερων αναγκών της προσχολικής ηλικίας και να έρθουμε σ' επαφή με τον πολιτισμό των χωρών αυτών(...)».

Στη συνέχεια, αναδεικνύεται ότι τα ενωσιακά χρηματοδοτικά προγράμματα συμβάλλουν εξαιρετικά στην βελτίωση των παροχών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Για τον σκοπό αυτό, κρίνεται απαραίτητο να δοθούν περισσότερα κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να συμμετέχουν περισσότεροι μαθητές ως εκπαιδευόμενοι.

Ο Ε4 επισημαίνει:

«(...)να δίνονται περισσότερος χρόνος και χρήματα για τους συμμετέχοντες και για περισσότερους μαθητές.(...)Ένας μαθητής της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης οπωσδήποτε να έχει παρακολουθήσει ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα.(...)».

Ο Ε8 υποστηρίζει:

«(...)να δοθεί έμφαση στην επίτευξη μεγαλύτερης συμμετοχής κυρίως των σπουδαστών».

Παράλληλα, μέσα από τις τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα προτείνεται η υποχρεωτική εκπόνηση τουλάχιστον ενός ευρωπαϊκού προγράμματος ετησίως για κάθε σχολείο.

Συγκεκριμένα, ο Ε4 προσδιορίζει:

«(...)τα προγράμματα να γίνουν υποχρεωτικά(...), θα πρέπει να πραγματοποιείται αναγκαστικά ένα κατ' έτος(...), για την εκπόνηση των προγραμμάτων θα μπορούσε να δοθούν κίνητρα στους εκπαιδευτικούς όπως δύο ώρες μείον όπως γίνεται και για την πραγματοποίηση των Ομίλων(...)».

Ωστόσο, η προσθήκη και η εκπόνηση περισσότερων χρηματοδοτικών προγραμμάτων, θα πρέπει να συνοδεύεται και από την ανάλογη οργάνωση ώστε να μην δημιουργείται πρόβλημα στον κατεξοχήν μαθησιακό ρόλο του σχολείου.

Ο Ε5 ισχυρίζεται:

«Οι μετακινήσεις οι οποίες συνοδεύουν συνήθως αυτά τα προγράμματα δημιουργούν κωλύματα στην ομαλή λειτουργία του σχολείου. Ιδιαίτερα αν ένα σχολείο συμμετέχει σε πολλά προγράμματα οι μετακινήσεις αποσυντονίζουν μαθητές και εκπαιδευτικούς με αποτέλεσμα το σχολείο να μετατρέπεται στον ενδιάμεσο διοργάνωσης ταξιδιών. Επιπλέον, η συμμετοχή ενός μαθητή σε περισσότερα του ενός προγράμματα μέσα στην ίδια χρονιά οδηγεί σε έναν μαθητή που βρίσκεται μόνιμα με μια βαλίτσα στο χέρι».

Επιπλέον, για την επιτυχημένη εκπόνηση των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, θα πρέπει να δίνεται περισσότερη υποστήριξη στο εκπαιδευτικό ίδρυμα και στους εκπαιδευτικούς είτε μέσω της επιμόρφωσής τους είτε μέσω της αναβάθμισης της υπάρχουσας υλικοτεχνικής υποδομής των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Ο Ε7 προτείνει:

«(...)να γίνεται ενημέρωση, κατάρτιση και στήριξη στους καθηγητές,(...) να περιοριστεί το χάσμα ανάμεσα στην Ιδιωτική και την Δημόσια Εκπαίδευση όσον αφορά στις κτιριακές και λοιπές υλικοτεχνικές υποδομές(...)».

Επιπρόσθετα, για την επιτυχημένη έκβαση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων, σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει η αποτύπωση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών ώστε να μπορούν με τη σειρά τους να παρέχουν βελτιωμένες και αναβαθμισμένες υπηρεσίες όσον αφορά στην Εκπαίδευση και την Κατάρτιση.

Συγκεκριμένα, ο Ε1 υποστηρίζει:

«(...)καλό είναι όταν τελειώνουν τα προγράμματα αυτά που είναι ετήσια, πριν γίνουν οι αιτήσεις για τα καινούρια προγράμματα(...) να γίνεται και μια έρευνα, ίσως ποσοτική έρευνα με την μορφή ερωτηματολογίου όπου να διερευνώνται οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών έτσι ώστε να γνωρίζει και η Ένωση σε ποιο θέμα έχει περισσότερη ανάγκη να επιμορφωθεί ο εκπαιδευτικός ή να γίνεται κάποια στατιστική ανάλυση στις εκπαιδευτικές ανάγκες (...). Υπάρχει ένα ερωτηματολόγιο πάντα στη λήξη των προγραμμάτων όπου γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος από τον εκπαιδευόμενο, υπάρχουν και κάποιες ερωτήσεις που αφορούν τις εκπαιδευτικές μας ανάγκες, όμως καλό θα ήταν να είναι πιο συγκεκριμένες και να μπορεί ο κάθε εκπαιδευτικός να προτείνει πιο συγκεκριμένα(...)».

Αξίζει να επισημάνουμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχημένη εκπόνηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, η διευρυμένη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε όσο το δυνατόν περισσότερα προγράμματα της Ένωσης. Για τον σκοπό αυτό, θεωρείται αναγκαίο, οι διαδικασίες συμμετοχής να καταστούν πιο απλοποιημένες.

Ο Ε2 αναφέρει:

«(...)θα πρέπει να υπάρχουν πιο απλοποιημένες διαδικασίες συμμετοχής και παρουσίασης των προγραμμάτων, να μην χρειάζεται να συμπληρώσουν οι εκπαιδευτικοί τόσα πολλά έντυπα είτε για την συμμετοχή τους είτε για την κατάθεση των σχεδίων δράσης τους,(...) εάν υπήρχαν λίγο πιο εύκολες διαδικασίες συμμετοχής, νομίζω θα συμμετείχαν και περισσότεροι εκπαιδευτικοί».

Επιπλέον, για να έχουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα σχετικά με την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και την παροχή βελτιωμένων και αναβαθμισμένων υπηρεσιών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό να προωθούνται η Διερευνητική Μάθηση και η ανάπτυξη των αναγκαίων δεξιοτήτων. Είναι απαραίτητο τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα της ΕΕ να χρησιμοποιούνται ως μέσο για βιωματική μάθηση, για την μετάδοση της γνώσης μέσω βιωμάτων στους εκπαιδευόμενους και όχι να χρησιμοποιούνται ως μέσο για την πραγματοποίηση ταξιδιών αναψυχής.

Ο Ε6 επισημαίνει:

«(...)για να υπάρχει ένα θετικό αποτόπωμα από τα προγράμματα,(...) να προάγεται η Διερευνητική Εκπαίδευση και η ανάπτυξη αντίστοιχων δεξιοτήτων, η βιωματική μάθηση, γιατί αρκετοί συνάδελφοι το βλέπουν σαν ταξίδι αναψυχής ενώ πρόκειται για κάτι πιο βαθύ.(...).Τα προγράμματα δίνουν την ευκαιρία για μάθηση αλλά να είναι πιο προσηλωμένα στον στόχο».

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά τον τρόπο και τα μέσα που συμβάλλουν τα Χρηματοδοτικά Προγράμματα στην βελτίωση και αναβάθμιση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα.

- Προσιτή Διδακτική Μεθοδολογία στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες των εκπαιδευομένων
- Βελτίωση της σχολικής και εκπαιδευτικής κοινότητας
- Ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων
- Εξάλειψη στερεοτύπων
- Βελτιωμένη χρήση τεχνολογίας
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα όπως η Προστασία του Περιβάλλοντος και η Αειφόρος Ανάπτυξη
- Συνεργασία μεταξύ των Εκπαιδευτικών
- Βελτίωση των δεξιοτήτων των μαθητών, σπουδαστών, φοιτητών
- Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- Βελτίωση των παροχών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Πίνακας 4. Η Συμβολή των Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων στην βελτίωση της Εκπαίδευσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Συμπεράσματα. Περιορισμοί. Μελλοντική έρευνα

6.1 Γενικά

Το δικαίωμα σε μια ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και δια βίου μάθηση είναι η πρώτη αρχή του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Με τη δημογραφική αλλαγή, την ανάπτυξη της τεχνολογίας και τη διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση αναμένεται να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και παράλληλα να εξαφανιστούν αρκετές άλλες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή COM 2020, 274 final).

Οι δεξιότητες βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτικής της ΕΕ μέσω του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης, του Ευρωπαϊκού θεματολογίου δεξιοτήτων και το σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση 2021-2027 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Το στρατηγικό πλαίσιο για την συνεργασία των κρατών μελών στην ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης είναι το βασικό εργαλείο της ΕΕ για την περαιτέρω αναβάθμιση των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και της κατάρτισης (Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης C497/01, 2021).

Μέσω του προϋπολογισμού της η ΕΕ παρέχει την απαραίτητη στήριξη στην υλοποίηση των δράσεων για μια ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και δια βίου μάθηση, ώστε όλοι να αποκτήσουν τις κατάλληλες δεξιότητες για μια επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία. Τα Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας, η ενισχυμένη υποστήριξη για μαθητείες, τα ευρωπαϊκά επαγγελματικά βασικά προφίλ, οι αξιολογήσεις από ομότιμους στην διασφάλιση της ποιότητας σε επίπεδο συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και τα μικρο-διαπιστευτήρια είναι ορισμένες πρωτοβουλίες της ΕΕ για την υλοποίηση του οράματος για μια ποιοτική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Η επένδυση στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα σχολεία, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και στην εκπαίδευση ενηλίκων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάκαμψη της ΕΕ και στην προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας στην Ευρώπη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή COM 2020, 625 final).

6.2 Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο να διερευνήσει την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ όσον αφορά στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρεται για την κοινωνική και οικονομική συνεργασία ανάμεσα στα κράτη-μέλη της καθώς επιδιώκει την πρόοδο και την ευημερία των μελών της μέσα από τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, η σύνδεση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης με την απασχόληση και την αγορά εργασίας, αποτελεί πρωταρχικό στόχο για την οικονομική ανάπτυξη και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Συνεπώς, η διαμόρφωση ενός ανθρώπινου δυναμικού κατάλληλα προετοιμασμένου και εφοδιασμένου με τις απαραίτητες δεξιότητες, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για μια επιτυχημένη επαγγελματική πορεία. Με δεδομένο ότι η Ελλάδα υπολείπεται σε οικονομικούς δείκτες έναντι άλλων χωρών της Ένωσης, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι θέματα όπως οι δεξιότητες των εργαζομένων, έχουν καθοριστική σημασία.

Στενά συνδεδεμένη με τις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού και για την απόκτηση αυτών θεωρείται η καθιέρωση και η εφαρμογή της Διερευνητικής Μάθησης, η Έρευνα και η Επιστήμη. Επιπλέον, τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης φανερώνουν με τον πλέον ευδιάκριτο τρόπο την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση καθώς έχουν διαμορφωθεί με σκοπό να προωθήσουν την πολιτική αυτή και να συμβάλλουν στην βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναδεικνύεται ότι η Πολιτική Συνοχής λαμβάνεται ως αντιστάθμισμα στα χαμηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης. Παράλληλα, διαφαίνεται ότι οι πολίτες που προέρχονται από τις ασθενέστερες οικονομικά περιφέρειες, ταυτίζονται λιγότερο με το σχέδιο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η Στρατηγική της Λισαβόνας του 2000 επανατοποθέτησε την Εκπαίδευση ως εργαλείο για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στην οικονομία της γνώσης και επιπλέον, ενίσχυσε τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως παράγοντα που παρεμβαίνει στην Εκπαίδευση. Η διεύρυνση της ευρωπαϊκής πολιτικής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση, προσφέρει αξιοσημείωτες γνώσεις για την δια βίου μάθηση, την απασχόληση και την κοινωνική δικαιοσύνη. Θεωρείται εξέχουσα, η διαμόρφωση δικαιότερων ευρωπαϊκών πολιτικών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ώστε να υφίσταται ένα εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς με ίσες ευκαιρίες απόκτησης γνώσης για όλους. Επιπρόσθετα,

αναδεικνύεται ότι ενδεχομένως η εκπαίδευση των εργαζομένων να μην είναι αποτελεσματική όταν υπάρχει έλλειψη γενικής εκπαίδευσης καθώς αναστέλλει την απόκτηση και αξιοποίηση ορισμένων δεξιοτήτων.

Για την πρόοδο των οικονομικών δεικτών της Ελλάδας και την οικονομική ανάπτυξή της, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό να εξετάσουμε τον τρόπο συμβολής της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση και το ποσοστό που δύναται να συνεισφέρει προς αυτή την κατεύθυνση.

Για την διερεύνηση και κατανόηση των ανωτέρω, μέσα από την παρούσα εργασία τέθηκαν τρία (3) ερευνητικά ερωτήματα ,στα οποία κλήθηκαν ν' απαντήσουν οκτώ (8) εκπαιδευτικοί από όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης: την Πρωτοβάθμια, την Δευτεροβάθμια, την Μεταδευτεροβάθμια-Επαγγελματική και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Για τον σκοπό αυτό διεξήχθη ποιοτική έρευνα μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένες ερωτήσεις όπου τέθηκαν στους εκπαιδευτικούς μέσω συνεντεύξεων.

Αναφορικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που εξετάζει τις δεξιότητες και τις ικανότητες που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Πολιτικής Συνοχής και την συμβολή τους στην προσωπική εξέλιξη και στην απασχολησιμότητα των εκπαιδευομένων, οι συμμετέχοντες στην έρευνα έκριναν ότι μέσα από τα χρηματοδοτικά προγράμματα ενισχύονται ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες καθώς και επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες όπως η συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα. Παράλληλα, καλλιεργείται ο σεβασμός της ανθρώπινης προσωπικότητας και η αποδοχή στην διαφορετικότητα και επιπλέον, ενισχύονται δεξιότητες που αφορούν την προώθηση της καινοτομίας μέσα από την εφαρμογή σύγχρονων καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας. Ταυτόχρονα, μέσα από την εφαρμογή «καλών πρακτικών» και την απόκτηση νέων εμπειριών καλλιεργούνται νέοι τρόποι σκέψης και διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες των εκπαιδευτών αλλά και των εκπαιδευομένων. Συμπερασματικά, πρόκειται για δεξιότητες και ικανότητες που στοχεύουν στην προσωπική εξέλιξη των εμπλεκομένων μέσα από την ηθική ικανοποίηση και την αυτοπεποίθηση που αποκτούν αλλά και στην επιτυχημένη σύνδεσή τους με την απασχόληση και την αγορά εργασίας, επιδιώκοντας μ' αυτόν τον τρόπο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Χώρας.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά την προαγωγή της έρευνας και της επιστήμης στην Εκπαίδευση και την Κατάρτιση μέσα από την Πολιτική

Συνοχής της ΕΕ και την Διερευνητική Μάθηση, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα θεωρούν ότι η Διερευνητική Μάθηση είναι από τις σπουδαιότερες μεθόδους διδακτικής προσέγγισης, απόλυτα συνδεδεμένη με το σύγχρονο σχολείο καθώς αποτελεί μια μαθητοκεντρική προσέγγιση διδασκαλίας, προσανατολισμένη στις μαθησιακές ανάγκες και ικανότητες του εκπαιδευόμενου. Πλέον, ο εκπαιδευόμενος- μαθητής, σπουδαστής, φοιτητής- μεταβαίνει στο προσκήνιο της εκπαιδευτικής πράξης και ο εκπαιδευτής καθίσταται εμπυχωτής, σύμβουλος του και συνοδοιπόρος του κατά την παιδαγωγική πράξη. Κατά την μέθοδο της Διερεύνησης, ο μαθητής εφαρμόζει τ' απαραίτητα κριτήρια που προϋποθέτουν μια λογική διεργασία των επιχειρημάτων και της απόδειξης των θέσεων που διατυπώνουν. Συνεπώς, από τα ευρήματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι η Διερευνητική Μάθηση θεωρείται ως το πρώτο βήμα για την ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης. Επιπλέον, μέσα από την παρούσα εργασία διαφαίνεται ότι η μέθοδος της Διερεύνησης συνδέεται στενά με την αποτελεσματική μάθηση και την εμπέδωση της διδακτέας ύλης.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τη συμβολή και την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την βελτίωση και την ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης, από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφαίνεται ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης και η συμμετοχή σε αυτά, δίνουν την δυνατότητα για καλλιέργεια δεξιοτήτων και ικανοτήτων απαραίτητων για μια επιτυχημένη πορεία στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας. Δεξιότητες και ικανότητες όπως η συνεργασία, ο σεβασμός, η ομαδικότητα, η εκμάθηση και η εξοικείωση με ξένες γλώσσες και ιδιαίτερα της αγγλικής, αλλά και οι ψηφιακές και οι επικοινωνιακές δεξιότητες, προωθούν σημαντικά μια διακεκριμένη επαγγελματική εξέλιξη. Παράλληλα, τα χρηματοδοτικά προγράμματα συνεισφέρουν σε σημαντικό βαθμό στην προσωπική εξέλιξη των συμμετεχόντων, ωστόσο εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια και στον βαθμό επιθυμίας του κάθε εμπλεκόμενου για την αυτοβελτίωσή του. Δεξιότητες και ικανότητες όπως η ηθική ικανοποίηση, η τόνωση της αυτοπεποίθησης και της αυτοεκτίμησης ενισχύονται σημαντικά από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης.

6.3 Περιορισμοί έρευνας

Στην παρούσα εργασία συμμετείχαν εκπαιδευτικοί από ορισμένες περιοχές της Ελλάδας μετά από διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας με τη χρήση συνεντεύξεων προκειμένου ν' αναλύσουμε και να κατανοήσουμε εις βάθος τις απόψεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων σχετικά με την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ και συγκεκριμένα με τα χρηματοδοτικά προγράμματα και πως τα εργαλεία αυτά μπορούν να συμβάλλουν στην βελτίωση και αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Είχε εξέχουσα σημασία να διερευνηθεί κατά πόσο ο Έλληνας εκπαιδευτικός είναι σε θέση ν' αξιοποιήσει τα προγράμματα αυτά που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά πόσο συνδράμουν στο εκπαιδευτικό του έργο ώστε να πραγματοποιηθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί. Ωστόσο, παρόλο που κάποιοι από τους συμμετέχοντες έχουν εργασιακή εμπειρία στην δημόσια, αλλά και στην ιδιωτική εκπαίδευση, η έρευνα μελετούσε την δημόσια εκπαίδευση.

6.4 Μελλοντική Έρευνα

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η δυνατότητα των εκπαιδευτικών ν' αξιοποιήσουν τα προγράμματα της Ένωσης, παρουσιάζοντας, ανάμεσα στα υπόλοιπα, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σχετικά με την εκπόνηση των προγραμμάτων, τις διορθωτικές κινήσεις που πρέπει να γίνουν ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσουν τα συγκεκριμένα προγράμματα, τον βαθμό αποδοχής των προγραμμάτων που απεικονίζουν την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση, από τον Έλληνα εκπαιδευτικό . Για τον σκοπό αυτό, διεξήχθη ποιοτική έρευνα με τη χρήση συνέντευξης.

Ωστόσο, θα ήταν χρήσιμο στο μέλλον να διεξαχθεί ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίων, διερευνώντας τον βαθμό εφαρμογής και εκπόνησης των προγραμμάτων της Ένωσης αλλά και τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την Πολιτική Συνοχής. Ωστόσο, για να διενεργηθεί τέτοιου είδους έρευνα, πρωτίστως είναι απαραίτητο, τα χρηματοδοτικά προγράμματα να καταστούν υποχρεωτικά για όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ώστε όλοι οι εκπαιδευτικοί μέσα από την εμπειρία τους, να έχουν διαμορφώσει την άποψή τους για να συμμετέχουν σε μια πανελλαδικής εμβέλειας, έρευνα.

Επιπλέον, επειδή η παρούσα εργασία αποτελεί ένα πρώτο δείγμα καταγραφής των απόψεων και των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την Πολιτική Συνοχής και τα χρηματοδοτικά προγράμματα, θα ήταν χρήσιμο εφόσον διεξαχθεί στο μέλλον ποσοτική έρευνα σε όλη την ελληνική επικράτεια, να γίνει σύγκριση με την παρούσα έρευνα, όσον αφορά τα κοινά σημεία διερεύνησης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανθρώπινα Δικαιώματα ΟΗΕ και UNESCO Βασικές Συμβάσεις, (1987). Ελληνικό Τμήμα Διεθνούς Αμνηστίας. Αθήνα: Πλέθρον

Ασδεράκη, Φ., (2016). Οι Ευρωπαϊκές Πολιτικές της Γνώσης: Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα και Καινοτομία. Στο Μαραβέγιας, Ν.(επιμ.), *Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία Εξέλιξη Προοπτικές*, Αθήνα: Κριτική. σ. 485-518.

Βαγιανός, Δ., Βέττας, Ν.,Μεγήρ, Κ. και Πισσαρίδης, Χ., (2017). *Πέρα από την λιτότητα για μια νέα δυναμική στην ελληνική οικονομία*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης. Διαθέσιμο από: <https://cup.gr/book/pera-apo-ti-litotita/>

Γκόβαρης, Χ. και Ρουσσάκης, Ι. (2008). *Ευρωπαϊκή Ένωση. Πολιτικές στην Εκπαίδευση*. Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, σ.193. Διαθέσιμο από:

<http://scholar.uoa.gr/yroussak/publications/%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%AD%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C364/01, (2000). *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000/C 364/01)*. Διαθέσιμο από: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, C417/01, (2020). *Σύσταση Συμβουλίου σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ΕΕΚ για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα*. Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2020:417:FULL&from=EN>

Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, C66/01, (2021). *Ψήφισμα του Συμβουλίου περί στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με στόχο τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και πέραν αυτού*,

2021-2030. Διαθέσιμο από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G0226(01)&from=EN)

Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, C497/01, (2021). *Ψήφισμα του Συμβουλίου για τη δομή διακυβέρνησης του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με στόχο τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και πέραν αυτού (2021-2030)*. Διαθέσιμο από:

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1210\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G1210(01))

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM (2010), 2020 τελικό. *Ευρώπη 2020. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*. Διαθέσιμο από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM (2017), 248 final. *Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή*. Διαθέσιμο από:

<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/school-development-and-excellent-teaching.html>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM (2020), 274 final. *Ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα*. Διαθέσιμο από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM (2020), 624 final. *Σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση 2021-2027 Επαναπροσδιορίζοντας την εκπαίδευση και την κατάρτιση για την ψηφιακή εποχή*. Διαθέσιμο από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0624>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM (2020), 625 final. *Υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης έως το 2025*. Διαθέσιμο από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0625>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2022). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και κατάρτιση. Δεξιότητες για το παρόν και το μέλλον*. Διαθέσιμο από: <https://op.europa.eu/webpub/empl/VET-skills-for-today-and-future/pdf/KE0621179ELN.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM (2024). *Erasmus+ Οδηγός Προγράμματος*, Έκδοση 1(2024):28-11-2023. Διαθέσιμο από:

https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-11/2024-Erasmus%2BProgramme-Guide_EL.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2024). *Ευρωπαϊκή Σχολική Εκπαιδευτική Πλατφόρμα eTwinning*.

- Διαθέσιμο από: <https://school-education.ec.europa.eu/en/etwinning>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2023). *Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή*. Διαθέσιμο από: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_3.1.1.pdf
- Ίσαρη, Φ. και Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας, Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Ζωγράφου: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο από: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PPP125/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF%20%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CE%AF/%CE%A0%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%BC%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1%20%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%82.pdf>
- Καλαβρός, Γ.Ε. και Γεωργόπουλος, Θ.Γ., (2017). *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Θεσμικό Δίκαιο, τόμος 1, 3^η έκδοση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καραγιαννίδου, Ε., (2023). Προσέγγιση των STEM μέσω της διερευνητικής μάθησης: Καλλιέργεια δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων μέσω της διεξαγωγής project, Πρακτικά Συνεδρίου από *13ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών και Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση*, Διαθέσιμο από: <https://doi.org/10.12681/codiste.5391>
- Κοινή Υπουργική Απόφαση 154781/Ζ1/2021. *Ορισμός κριτηρίων, δεικτών ποιότητας και επιτευγμάτων για την κατανομή της ετήσιας τακτικής επιχορήγησης στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 5629/Β/2-12-2021).
- Κωσταρά, Ε. (επιμ.), (2022). *Ανάπτυξη Δεξιοτήτων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων και στη Σχολική Εκπαίδευση*. Πρακτικά Συνεδρίου, που διεξήχθη Διαδικτυακά 5-8 Μαΐου. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Διαθέσιμο από: <https://adulteduc.gr/wp-content/uploads/2022/10/praktika-3.pdf>
- Λιντζέρης Π. και Κεδράκα Κ., (2022). Οριοθέτηση διαστάσεις και νοηματοδοτήσεις του όρου «Δεξιότητες». Στο *Ανάπτυξη Δεξιοτήτων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων και στη Σχολική Εκπαίδευση*. Πρακτικά Συνεδρίου, που διεξήχθη Διαδικτυακά 5-8 Μαΐου. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Διαθέσιμο από <https://adulteduc.gr/wp-content/uploads/2022/10/praktika-3.pdf>
- Μαλανδράκης, Γ., Δημητρίου, Α. και Γεωργόπουλος, Α., (2020). Χαρακτηριστικά Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Η εμπειρία 7 ετών σε πανελλαδική κλίμακα. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την*

Αειφορία. 2(1), σ.29–41. Διαθέσιμο από: [file:///C:/Users/vgrea/Downloads/19743-253-62211-1-10-20200602%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/vgrea/Downloads/19743-253-62211-1-10-20200602%20(2).pdf)

Μητσός, Α. (2020). *Πολιτική Συνοχής: Σκεπτικό, κίνητρα, αρχές και στόχοι*. Διαθέσιμο από:

<https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/06/Policy-paper-32-%CE%91%CF%87%CE%B9%CE%BB%CE%BB%CE%AD%CE%B1%CF%82-%CE%9C%CE%B7%CF%84%CF%83%CF%8C%CF%82.pdf>

Μολοχίδης, Α., Πετρίδου, Ε. και Χατζηκρανιώτης, Ε. (2022). Εισάγοντας μαθητές Λυκείου σε διερευνητικές δραστηριότητες μέσα από κατ' οίκον εργασίες, Πρακτικά Συνεδρίου από 11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», Θεσσαλονίκη, 19-21/10/ 2018», *Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1. Διαθέσιμο από:

<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4334>

Μπαμπαλιούτας, Α. και Μητσόπουλος Κ. (2014). *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση & Περιφερειακή Πολιτική της Ε.Ε.*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Ν. 3191/2003. *Το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.)*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 258/Α/7-11-2003).

Ν.3369/2005. *Συστηματοποίηση της Δια Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 171/Α/6-7-2005).

Ν.3374/2005. *Διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση. Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων-Παράρτημα διπλώματος*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 189/Α/2-8-2005).

Ν.3549/2007. *Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 69/Α/20-3-2007).

Ν.3879/2010. *Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 163/Α/21-9-2010).

Ν.4009/2011. *Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 195/Α/6-9-2011).

Ν.4076/2012. *Ρυθμίσεις θεμάτων Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 159/Α/10-8-2012).

N.4415/2016. Ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 159/A/6-9-2016).

N.4692/2020. Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 111/A/12-6-2020).

N.4763/2020. Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 254/A/21-12-2020).

N.4957/2022. Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 141/A/21-7-2022).

N.5082/2024. Ενίσχυση του Εθνικού Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες επείγουσες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 9/A/19-1-2024).

Παντίδης, Στ. και Πασιάς, Γ. Κ. (2004). *Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση. Όψεις, Θεωρήσεις, Προβληματισμοί. Τόμος Α', 1^η ανατύπωση*. Αθήνα: Gutenberg.

Παπαδάκης Ν. (2007). *Η εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Στο Μαραβέγιας Ν. και Τσινιτσιζέλης, Μ., (Επιμ.). *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές. 50 χρόνια*, Αθήνα: Θεμέλιο. σ. 755-780.

Πετράκος, Γ. και Ψυχάρης, Γ. (2016). *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, 2^η έκδοση*, Αθήνα: Κριτική.

Πισσαρίδης, Χ., Βαγιανός, Δ., Βέττας, Ν. και Μεγήρ, Κ. (2020). *Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία*, Τελική Έκθεση, σ.72-73. Διαθέσιμο στο:

https://www.kathimerini.gr/wp-content/uploads/2020/11/growth_plan_2020-11-23_1021.pdf

Σακελλαρόπουλος Θ. και Αγγελάκη Μ., (2016). Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: Από την άτολμη ανάπτυξη στο αβέβαιο μέλλον. Στο Μαραβέγιας, Ν.(επιμ.), *Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία Εξέλιξη Προοπτικές*, Αθήνα: Κριτική.

Σταϊκούρας, Χ., (2019). *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία*. Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Ελλάδα-Ευρώπη 2020: Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα, Νέες Τεχνολογίες, Καινοτομία και Οικονομία», Λαμία 28, 29, 30 Σεπτεμβρίου 2018. **2**, σσ.68-71.

Υπουργική Απόφαση Φ5/89656/B3/2007. *Εφαρμογή του Συστήματος Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 1466/A/13-8-2007).

Υπουργική Απόφαση ΓΠ20082/2012. *Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτικής Επάρκειας Εκπαιδευτών Ενηλίκων της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 2844/B/ 23-10-2012).

Υφαντόπουλος, Γ.Ν. (2007). Η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Μαραβέγιας Ν. και Τσινισιζέλης, Μ., (Επιμ.). *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές. 50 χρόνια*, Αθήνα: Θεμέλιο. σ. 670-698.

Ψυχάρης, Ι. (2023). *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Asonitou, S., (2015). International Conference on Strategic Innovative Marketing, IC-SIM 2014, September 1-4, 2014, Madrid, Spain: Employability Skills in Higher Education and the Case of Greece, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 175. pp. 283–290.

Asonitou, S. (2019). *An Exploration of Employability Competences of Greek Accountants. The Employers' Opinion.* pp.1235-1244. Available at: http://dx.doi.org/10.1007/978-3-030-12453-3_141

Asonitou, S. (2024). Educational Policy Reforms to introduce skills in Greek Accounting Studies: A new Institutional theory analysis. *Accounting Education* (under review)

Asonitou S. and Tromaridis H., (2017). Bologna Efforts to Promote Skills and Competences in Higher Education and the Greek Context. In book: *Strategic Innovative Marketing*, pp35-43. Available at: file:///C:/Users/vgrea/Downloads/SOFIA_ASONITOU_BOLOGNA_EFFORTS_TO_PROMOTE_SKILLS.pdf

Bachtler, J., and Gorzelak, G., (2007). Reforming EU Cohesion Policy -A reappraisal of the performance of the Structural Funds, *Policy Studies*, **28**(4), pp. 309-326. Available at: https://www.researchgate.net/publication/228996100_REFORMING_EU_COHESION_POLICY_A_reappraisal_of_the_performance_of_the_Structural_Funds

Bachtler, J. and Mendez, C. (2020). *Cohesion policy: doing more with less.* In H. Wallace, M.Pollack, C. Roederer- Rynning, & A.Young (Eds.), *Policy- Making in the European Union*, 8th ed., pp.232-253. Oxford University Press. Available at: https://strathprints.strath.ac.uk/75890/1/Bachtler_Mendez_OUP_2020_Cohesion_policy_doing_more_with.pdf

Borz, G., Brandenburg, H. and Mendez, C., (2022). The impact of EU Cohesion Policy on European identity: A comparative analysis of EU regions, *European Union Politics*. **23**(2), pp. 259-281. Available at: <https://ideas.repec.org/a/sae/eeupol/v23y2022i2p259-281.html>

Bryman, A., (2016). *Social Research Methods*, 5th edition. Oxford University Press.

- Camanho, A., Stumbriene, D., Barbosa, F. and Jakaitiene, A., (2023). The assessment of performance trends and convergence in education and training systems of European countries, *European Journal of Operational Research*, **305** (1), pp. 356–372, Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0377221722004507>
- Carvalho, L.M. and Costa, E., (2015). *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education, Seeing education with one's own eyes and through PISA lenses: considerations of the reception of PISA in European countries*. Available at: <https://eric.ed.gov/?q=romania&pg=3&id=EJ1068021>
- Cedefop, (2020). Osnabrück Declaration on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies. *Luxembourg: Publications Office of the European Union*, Available at: https://www.cedefop.europa.eu/files/osnabrueck_declaration_eu2020.pdf
- Cedefop, (2021). The role of work-based learning in VET and tertiary education: evidence from the 2016 EU labour force survey. *Luxembourg: Publications Office of the European Union*, Cedefop research paper, 80. Available at: <http://data.europa.eu/doi/10.2801/799490>
- Ciora, C. A., (2015). Reloading the principles of good governance within the new cohesion policy of the European Union, *Research and Science Today*, **2**(10). Available at: <https://www.rstjournal.com/mdocs-posts/03-cristina-ciora-reloading-the-principles-of-good-governance-within-the-new-cohesion-policy-of-the-european-union/>
- Crescenzi, R. and Guia, M., (2019). One or many Cohesion Policies of the European Union? On the differential economic impacts of Cohesion Policy across member states, *Policy Studies*, **54**(1), pp.10-20. Available at: https://www.researchgate.net/publication/336264101_One_or_many_Cohesion_Policies_of_the_European_Union_On_the_differential_economic_impacts_of_Cohesion_Policy_across_member_states
- Creswell, J. W., (2011). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση, Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας, 1^η ελληνική έκδοση*. Μεταφράστηκε από Αγγλικά από Ν. Κουβαράκου. Περιστέρι: Ίων/Ελλην
- Cunico, G., Aivazidou, E. and Mollona, E., (2020), European Cohesion Policy performance and citizens' awareness: A holistic System Dynamics framework, *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, no.Esp.**46**, pp.131-162.

Available at:

https://www.researchgate.net/publication/335137581_European_Cohesion_Policy_performance_and_citizens'_awareness_A_holistic_System_Dynamics_framework

Commissione Europea, COM (2016), 381 final. *Comunicazione Della Commissione al Parlamento Europeo- Al Consiglio-al Comitato Economico e Sociale Europeo e al Comitato Delle Regioni: Una Nuova Agenda Per le Competenze per l' Europa.*

Available at:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=EL>

European Commission, (2019). *PISA 2018 and the EU. Striving for social fairness through education.* Available at: <https://education.ec.europa.eu/document/pisa-2018-and-the-eu-striving-for-social-fairness-through-education>

European Commission, (2020). *The future of language education in Europe: case studies of innovative practices.* Analytical report. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Available at: https://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2020/05/NESET_AR_2020_Future-of-language-education_Full-report.pdf

European Commission, (2020). *Sustainability Competences: A systematic literature review.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9c1f897c-4598-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission, (2022). Progress towards the achievement of the European Education Area. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5ef3055-66f5-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en>

Fratesi, U. and Wislade F. G., (2017). The impact of European Cohesion Policy in different contexts, *Regional Studies.* Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00343404.2017.1326673>

Fusaro, S. and Scandurra, R., (2023). The impact of the European social fund on youth education and employment, *Socio-Economic Planning Sciences*, **88**. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0038012123001623>

- Guerrero Puerta, L., (2023). The European Educational Policy and Early School Leaving: A Conceptual Analysis from the Perspective of the Leaving Subject, . *Philosophies*, **8** (5), pp. 86. Available at: <https://doi.org/10.3390/philosophies8050086>
- Guimaraes, P., (2017). The usefulness of Adult Education: Lifelong Learning in the European Union and the Portuguese Public Policy, *Andragoska Spoznanja*, **23**(4), pp.35-50. Available at: https://www.researchgate.net/publication/328301598_The_usefulness_of_adult_education_Lifelong_learning_in_the_European_Union_and_the_portuguese_public_policy
- Kvale, S., (1996). *Interviews, An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Lepori, B., Lambrechts, A.A., Wagner-Schuster, D. and Zahradnik, G., (2023), The European Tertiary Education Register, the reference dataset on European Higher Education Institutions, *Scientific Data*, **10**(1), pp. 438. Available at: <http://dx.doi.org/10.1038/s41597-023-02353-2>
- Martinez-Izquierdo, L. and Torres Sanchez, M., (2022). Dual Vocational Education and Training Systems' Governance Model and Policy Transfer: The Role of the European Union in its Diffusion, *Social Sciences*, **11**, pp. 403. Available at: <https://www.mdpi.com/2076-0760/11/9/403>
- Martinez-Izquierdo, L. and Torres Sanchez, M., (2022). Dual vocational education and training and policy transfer in the European Union policy: the case of work-based learning and apprenticeships, *Cogent Education*, **9**, (1). Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X.2022.2154496>
- Nugent, N (2012). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιστορία θεσμοί Πολιτικές*, Μεταφράστηκε από Αγγλικά από Μ. Μενδρινού. Γ' πλήρως αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα: Σαββάλας.
- Pagliarello, C. M., (2020). Integration theories and European education policy: bringing the role of ideas back in, *Journal of Contemporary European Research*, **16** (3), pp.320-338. Available at: https://www.researchgate.net/publication/347740112_Integration_theories_and_European_education_policy_bringing_the_role_of_ideas_back_in
- Robson, C., (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου, Ένα μέσο για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Μεταφράστηκε από Αγγλικά από Β. Νταλάκου και Κ. Βασιλικού. Αθήνα: Gutenberg.

Rodríguez-Fernández, J.R. and Themelis, S., (2021). Guaranteed Minimum Income and Universal Basic Income programs: Implications for adult education, *Australian Journal of Adult Learning*, **61**(1). Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1299365.pdf>

Royuela, V., and Lopez-Bazo, E., (2020). Understanding the process of creation of European identity-the role of Cohesion Policy, *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, **1**(46), pp.51-70. Available at: <https://investigacionesregionales.org/en/article/understanding-the-process-of-creation-of-european-identity-the-role-of-cohesion-policy/>

Sanchez, V.V. and Gutierrez-Esteban, P., (2023). Challenges and enablers in the advancement of educational innovation. The forces at work in the transformation of education, *Teaching and Teacher Education*, **135**. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0742051X23003475>

Symeonidis, V., Francesconi, D. and Agostini, E. (2021). The EU's education policy response to the Covid-19 pandemic: a discourse and content analysis. *CEPS Journal*, **11**, pp. 89-115. Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1322501.pdf>

Sypsas, A., Paxinou, E. and Kalles, D. (2019). Reviewing inquiry-based learning approaches in virtual laboratory environment for science education, *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, **10**, 2(A), pp.74-89. Available at: https://www.researchgate.net/publication/339150145_Reviewing_inquiry-based_learning_approaches_in_virtual_laboratory_environment_for_science_education

Szüle, B., B. (2023). Employment effects of childcare availability: Evidence from European Union, *Economics and Sociology*, **16**(3), pp. 82-96. Available at: https://www.researchgate.net/publication/374637060_Employment_effects_of_childcare_availability_Evidence_from_European_Union

Yildiz, E. P., (2022). Analysis of studies in the field of educational technologies related to Covid-19 during the pandemic period in Turkey, *African Educational Research Journal*. **10**(3), pp.258-264. Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1361097.pdf>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προτεινόμενες Ερωτήσεις Συνέντευξης Εκπαιδευτικών όλων των Βαθμίδων

A. Ερωτήσεις που αφορούν στο Α' Ερευνητικό Ερώτημα: Οι Δεξιότητες και οι Ικανότητες που προάγονται μέσα από την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ

1. Πόσα χρόνια συμμετέχετε σε χρηματοδοτικά προγράμματα(E-Twinning,Erasmus+,Horizon κλπ.) που έχει θεσπίσει η ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση με σκοπό την επιτυχημένη σύνδεση αυτών με την απασχόληση και την αγορά εργασίας;
2. Έχετε συμμετάσχει στα χρηματοδοτικά προγράμματα με τον ρόλο του εκπαιδευτή, με τον ρόλο του εκπαιδευόμενου ή και με τους δύο ρόλους ;
3. Ποιες δεξιότητες θεωρείτε ότι ενισχύονται από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση για τον κάθε ρόλο με τον οποίο συμμετείχατε ;
4. Πιστεύετε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ένωσης συμβάλλουν στην προσωπική εξέλιξη των εμπλεκομένων; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
5. Θεωρείτε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ προωθούν τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες που καλείται να έχει ένα άτομο ώστε να ενταχθεί μετέπειτα στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας ; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

B. Ερωτήσεις που αφορούν στο Β' Ερευνητικό Ερώτημα: Η Ανάπτυξη της Έρευνας και της Επιστήμης, η Διερευνητική Μάθηση και η προώθησή τους μέσω της Πολιτικής Συνοχής

1. Κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ποια ή ποιες μεθόδους διδασκαλίας χρησιμοποιείτε; Δώστε μια σύντομη περιγραφή.
2. Θεωρείτε ότι η μέθοδος διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε κατά την εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλει στην αποτελεσματική μάθηση; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

3. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα πλεονεκτήματα της μεθόδου διδασκαλίας που εφαρμόζετε ;
4. Έχετε σκεφτεί να ακολουθήσετε διαφορετική μέθοδο διδασκαλίας από αυτήν που εφαρμόζατε έως τώρα ; Μιλήστε μας γι' αυτήν.
5. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η «Διερευνητική Μάθηση» σχετίζεται άμεσα με την ενεργητική ανάμειξη των εκπαιδευόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία διατυπώνοντας ερωτήσεις, υποθέσεις κλπ. που οδηγούν στην εξαγωγή αποτελεσμάτων, συμπερασμάτων και θεωριών , κρίνετε ότι συντελεί στην αποτελεσματική μάθηση και στην εμπέδωση της ύλης από τους εκπαιδευόμενους; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
6. Θεωρείτε ότι η "διερευνητική μάθηση" συμβάλλει στην ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης ; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

Γ. Ερωτήσεις που αφορούν στο Γ' Ερευνητικό Ερώτημα: Η συμβολή των Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων της ΕΕ στην βελτίωση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης

1. Με ποια χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση έχετε ασχοληθεί κατά την επαγγελματική σας δραστηριότητα ;
2. Πιστεύετε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση στα οποία συμμετείχατε, συνέβαλαν στην βελτίωση και στην αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης;
3. Αν **ναι**, ποιοι παράγοντες που αφορούν στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση, πιστεύετε ότι είναι αυτοί που βελτιώθηκαν ή αναβαθμίστηκαν από την χρήση των χρηματοδοτικών αυτών προγραμμάτων;
- Αν **όχι**, ποιες διορθωτικές κινήσεις πιστεύετε ότι πρέπει να γίνουν ώστε να υπάρξει βελτίωση και αναβάθμιση στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση;
4. Θεωρείτε ότι τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση στα οποία συμμετέχετε, αξιοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να προωθείται η βελτίωση και η αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

5. Θα θέλατε να προσθέσετε κάποιο επιπλέον σχόλιο αναφορικά με την συμβολή και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ το οποίο δύναται να συμβάλει την βελτίωση της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης ; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.